

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

**Spolupráce školy s rodiči dětí zahajujících školní docházku
Diplomová práce**

České Budějovice 2011

Vedoucí práce:

PhDr. Marta Franclová

Vypracovala:

Jana

Slepičková

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích

Jana Slepíčková

Poděkování:

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucí mé diplomové práce PhDr. Martě Franclové za odborné vedení práce, její ochotu a vstřícnost.

Děkuji pracovníkům Pedagogicko-psychologické poradny v Příbrami za poskytnutí odborných informací a za čas, který mi věnovali.

Děkuji též p. ředitelům a p. učitelkám ze ZŠ Višňová, 1. ZŠ Pod Svatou horou, Příbram (3 třídy); 3. ZŠ Březové hory (2 třídy), Příbram; 4. ZŠ Jiráskovy sady (3 třídy), Příbram; 5. ZŠ Příbram (3 třídy), 7. ZŠ Příbram; 1. ZŠ Dobříš; ZŠ Bohutín; ZŠ Stará Huť; 1. ZŠ Hořovice; ZŠ Kosova Hora; ZŠ Březnice; ZŠ Hvozd'any; ZŠ Vltava, České Budějovice; ZŠ Ludvíka Kuby, České Budějovice.

Zároveň bych chtěla poděkovat všem rodičům, kteří mi poskytli informace, jež se staly východiskem pro mou diplomovou práci.

OBSAH

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	
1. Školní zralost.....	9
1.1 Školní zralost.....	9
1.2 Školní připravenost.....	14
2. Dítě zahajující školní docházku z hlediska vývojové psychologie.....	10
3. Výběr základní školy.....	11
4. Zahájení školní docházky.....	12
4.1 Jak mohou rodiče pomoci svému dítěti při vstupu do základní školy.....	13
4.2 První školní den.....	14
5. Pedagogická a psychologická intervence na začátku školní docházky.....	15
6. Hodnota a smysl školního vzdělání.....	16
7. Vztah rodiny a školy.....	16
7.1 Vstup dítěte do školy a budování vztahu rodič – učitel.....	20
7.2 Zapojení rodičů.....	22
PRAKTICKÁ ČÁST	
8. Praktická část.....	25
8.1 Hlavní výzkumné cíle.....	25
8.2 Dílčí výzkumné cíle.....	25
8.3 Výzkumné metody.....	25
8.3.1 Zúčastněné pozorování.....	25
8.3.2 Strukturované interview.....	26
8.3.3 Nestrukturované interview.....	27
8.3.4 Dotazníková metoda.....	28
10.3.4.1 Soubor položek, které jsem použila v dotazníku.....	28
8.4 Stanovení hypotéz.....	32
8.5 Popis výzkumného vzorku.....	32
9. Možnost kontaktu rodiny a školy.....	33
10. Formy komunikace a spolupráce školy s rodiči.....	34
10.1 Třídní schůzky.....	35
10.1.1 První třídní schůzka.....	38

10.2	Individuální konzultace učitele s rodiči.....	38
10.3	Žákovská knížka a notýsek.....	40
10.4	Elektronická online žákovská knížka.....	41
10.5	Písemné vzkazy.....	41
10.6	Dopisy.....	42
10.7	Telefonický kontakt.....	42
10.8	Kontakt prostřednictvím SMS zprávy.....	43
10.9	Internetové stránky školy.....	43
10.10	Elektronická forma komunikace.....	44
10.11	Školní časopisy a zpravodaje.....	45
10.12	Nástěnka pro rodiče.....	46
10.13	Schůze Rad rodičů a Rad školy.....	47
10.14	Přednáška pro rodiče.....	47
10.15	Společná práce pracovníků školy, rodičů a žáků.....	48
11.	Vzkazy a jejich formulace.....	49
11.1	Vzkazy rodičům.....	49
11.2	Vzkazy učitelům.....	50
12.	Frekvence kontaktů rodiny a školy.....	51
12.1	Třídní schůzky	51
12.2	Individuální konzultace.....	52
12.3	Písemné vzkazy a dopisy.....	52
12.4	Telefonický kontakt a komunikace prostřednictvím SMS zprávy.....	52
12.5	Návštěva internetových stránek školy.....	52
12.6	Školní časopis a zpravodaj.....	52
12.7	Školní besídky a kulturní akce.....	53
12.8	Mimoškolní setkání.....	53
13.	Obsahy setkávání učitelů a rodičů.....	62
14.	Požadavky na rodiče v období těsně před zahájením povinné školní docházky jejich dítěte.....	64
15.	Požadavky na rodiče v období zahájení školní docházky jejich dítěte.....	66
16.	Prostředí, ve kterém se spolupráce odehrává.....	67
17.	Netradiční setkávání.....	68
17.1	Slavnost Slabikáře.....	69
17.2	Vánoční jarmark a Velikonoční jarmark (trhy)	70

17.3	Masopust	70
17.4	Zahradní slavnost.....	70
18.	Možnost poradit se.....	70
19.	Hodnocení komunikace a spolupráce.....	72
20.	Další osvědčené formy komunikace a spolupráce školy s rodiči nejen žáků prvních ročníků.....	75
20.1	Spolupráce v předškolním období.....	75
20.1.1	Den otevřených dveří.....	76
20.1.2	Den prvňáčka a Hrajeme si na školu.....	77
20.1.3	Informační schůzka pro rodiče budoucích prvňáků.....	79
20.2	Další osvědčené formy spolupráce v prvním ročníku ZŠ.....	80
20.2.1	Slavnostní akce.....	80
20.2.2	Kulturní akce.....	81
	ZÁVĚR.....	82
	Seznam použité literatury.....	84
	Seznam zkratk.....	86
	Seznam tabulek a grafů	87
	Seznam příloh.....	88
	Přílohy	89
	Abstrakt	98

Úvod

Spolupráce školy s rodiči je velmi důležitá na jakékoli škole. Je to nedílná součást běžného života školy a rodiny. Bez ní je vzdělávací a výchovný proces téměř nemožný. Zvláště důležitá je pak na začátku školní docházky dítěte do základní školy. Pro rodiče je samozřejmostí. Je však na nich, do jaké míry a jakou formou se se školou rozhodnou spolupracovat.

Spolupráce není možná bez vzájemné komunikace, a proto je tato práce věnována do značné míry i jí. V této diplomové práci se je snažím většinou propojovat. Je to částečně i proto, že mnoho dotázaných učitelů a rodičů si tyto dva pojmy mnohdy vyložili stejně. Spolupráce rodiny a školy je velmi častým tématem debat vyučujících na prvním stupni základní školy i mnoha rodičů žáků.

Práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou.

První kapitulu teoretické části jsem se rozhodla zaměřit na školní zralost a připravenost, které jsou nutnou podmínkou pro vstup dítěte do základní školy.

Druhá kapitola se má věnovat dítěti mladšího školního věku, především vývojovým charakteristikám tohoto věku.

Třetí kapitulu bych chtěla zaměřit na výběr základní školy rodiči a možnostmi při rozhodování se o tom, jakou školu bude jejich potomek navštěvovat.

Čtvrtá kapitola je věnována samotnému procesu zahájení školní docházky. Navíc má nastínit i první školní den a možnost rodičů, jak mohou svému potomkovi za začátku školní docházky pomoci.

Pátá kapitola je zaměřena na možnosti pedagogické a psychologické intervence na začátku docházky.

Šestá kapitola se snaží zodpovědět otázku, jakou hodnotu a smysl má školní docházka.

Sedmá kapitola má za úkol nastínit možnosti budování vztahu rodiny a školy. Jakým způsobem se dá vytvářet jejich vzájemný vztah.

Jako obsah praktické části jsem zvolila popis komunikace a spolupráce školy s rodiči. Zde se pokusím popsat konkrétní podobu jejich forem jak v předškolním období, tak v mladším školním období, možnost komunikace školy a rodičů, frekvenci kontaktů obou stran, obsahy jednotlivých setkání a podobu netradičních setkání. Též se pokusím popsat požadavky, které jsou v době zahájení školní docházky kladeny spíše na rodiče než na samotné žáky. Nastínit chci i prostředí, ve kterém se rodiče s učiteli

setkávají. Jednu kapitolu bych chtěla věnovat rovněž možnosti poradit se v případě vzniku jakéhokoli problému.

Cílem této diplomové práce je nalézt a popsat konkrétní formy komunikace a spolupráce na školách různého typu.

Práce se opírá především o výzkum provedený na různých typech základních škol.

1. Školní zralost a školní připravenost

Necháme-li se inspirovat definicemi, které popisují školní zralost a školní připravenost, můžeme tyto dva pojmy rozlišit. „Školní zralost můžeme vymezit jako dosažení takového stupně vývoje (v oblasti fyzické, mentální, emocionálně-sociální), aby se dítě bylo schopno bez obtíží účastnit výchovně-vzdělávacího procesu; nebo alespoň bez větších obtíží, nejlépe s radostí a dychtivostí.

Školní připravenost v podstatě zahrnuje kompetence v oblasti kognitivní, emocionálně-sociální, pracovní a somatické, které dítě nabývá a rozvíjí učním, sociální zkušeností (zejména v MŠ). Uvedené kompetence jsou podrobněji rozpracovány v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání“. (Bednářová 2010: 2).

„V době nástupu do školy dosáhne většina dětí takové vývojové úrovně, která je nezbytnou podmínkou přijatelného zvládnutí všech školních nároků. (...). V období 6 -7 let dochází k vývojovému posunu v oblasti mnoha kompetencí a psychických vlastností, a tak existuje dost vysoké riziko, že k žádoucí vývojové proměně nedojde u všech dětí ve stejné době a ve všech oblastech. Školní selhání v 1. třídě může být podmíněno nezralostí a nepřipraveností v různých oblastech“. (Vágnerová 2008).

1.1 Školní zralost

Šikulová školní zralost definuje jako „dosažení takového stupně vývoje, který umožňuje dítěti se zdarem si osvojovat školní znalosti a dovednosti“. (Šikulová a kol. 2006: 118). Jana Kropáčková ji definuje jako „stav dítěte, který zahrnuje jeho zdravotní, psychickou a sociální způsobilost začít školní docházku“. (Kropáčková 2008: 12)

Při posuzování školní zralosti se sledují především 4 oblasti – tělesný (somatický vývoj) a zdravotní stav; úroveň vyspělosti kognitivních funkcí; úroveň průceschopnosti, návyků a pracovních předpokladů; úroveň emocionálně-sociální zralosti osobnosti.

„Nutno ještě podotknout, že „zralost nervové soustavy vypovídá jen o tempu filologických a anatomických změn, s vrozenou inteligencí má jen velmi málo společného“. (Kutálková 2005: 129).

1.2 Školní připravenost

„V obvyklém pojetí představuje pojem školní připravenost souhrn předpokladů, nezbytných pro úspěšné zvládnutí všech nároků školy“. (Vágnerová 2005: 141).

„Tradičně se školní připravenost týká téměř výlučně dítěte. Zkoumá se jeho aktuální kognitivní, percepční, sociální, pracovní zralost/připravenost, zajímáme se o

vývoj v nejranějších stádiích vývoje, zjišťujeme zdravotní stav, laterální, různé aspekty řečového projevu, grafomotoriky apod.“ (Mertin, Gillernová 2003: 219)

„Klasifikace složek školní připravenosti není zatím systematická. Pracuje se převážně s konvenčními kategoriemi – uvádějí se proto tyto složky školní připravenosti:

- Kognitivní (rozvoj vnímání, představivosti, pozornosti, paměti, myšlení);
- Emocionálně-sociální (přijetí nové role žáka, schopnost respektovat školní normy chování, způsob komunikace s učitelem a spolužáky aj.);
- Pracovní (dítě by mělo převzít nejen pracovní úkoly, ale také u nich určitou dobu setrvat);
- Somatické, jež by měl posoudit pediatr s ohledem na zdravý vývoj dítěte; zrání organismu dítěte, především jeho CNS, se projeví zvýšením emoční stability a odolnosti vůči zátěži školních nároků“. (Kolláriková, Pupala 2001: 221)

2. Dítě zahajující školní docházku z hlediska vývojové psychologie

Jako mladší školní věk je označováno „období od 6 až 7 let, kdy dítě nastupuje do základní školy, do 11 až 12, kdy začínají první známky pohlavního dospívání s průvodními psychickými projevy.

„V tomto období jsou děti ve fázi vývojové integrace. Dochází k utřídování a propojování různých vývojových dovedností, a díky tomu je dítě schopno plnit stále náročnější a složitější úkoly. Chlapci i děvčata v tomto věku jsou už soběstačnější – umí se umýt, obléct, dojít si na toaletu, najíst se, vstát a vypravit se do školy. Řídí se tím, jaká v dané rodině platí pravidla ohledně stravování, televize a potřeby soukromí. Je na ně spolehnoutí – odpovědně zvládají jednoduché úkoly a přiměřené povinnosti, které jsou na ně kladeny doma i ve škole“. (Eileen Allen, Marotz 2005: 127)

Začlenění dítěte do lidského společenství postupuje výrazně vstupem do školy. Významnými osobami, podle nichž se dítě učí modelovat své vlastní způsoby chování, nejsou už pouze rodiče, ale přistupují k nim stále více učitelé a spolužáci. Zvláště skupiny dětí ve třídě i mimo ni přispívají k rozvoji všech tří základních složek socializačního procesu. (Langmeier, J., Krejčířová, D. 1998: 128)

Můžeme vyčlenit čtyři základní specifické osobnostní kvality dítěte. Jsou to 1. otevřené prožívání; 2. odkázanost; 3. vývojové směřování; 4. bohatství rozvojových možností“. (Helus 2004: 108)

„Mají-li rodiče zájem o rozvoj osobnosti dítěte, mohou prostřednictvím hravých činností upevňovat a posilovat nově získané vědomosti a dovednosti svých dětí. Lze vycházet ze spontánnosti a hravosti, která je příznačná pro věk mezi třetím až sedmým rokem“. (Doležalová 2005: 7). Jako příklad uvádím hru z knihy Hry pro rodiče s dětmi. Hra Souvislosti slouží především k rozvoji pohotovosti dítěte, myšlení a slovní zásoby (viz Příloha I.)

„K tomu, aby se dítě naučilo číst a psát, musí vnímat písmena, slova a věty s porozuměním. K tomu je určena řada her, které cíleně rozvíjí některé dovednosti nutné pro rozvoj komunikace“. (Weaverová 2001: 11). Jako příklad uvádím činnost, při které se procvičuje sluchová diferenciací a čtení slov (viz Příloha II.). Tento námět je v knize 300 her a cvičení pro úspěšný vstup do školy nazván jako Slovník rýmů. Velmi dobře ho lze využít na prvním stupni ZŠ.

„Fonemický sluch je schopnost jemného sluchového rozlišování. Schopnost fonemického rozlišování je základním předpokladem správného řečového vývoje. Bez toho, aby se dítě naučilo poslouchat, vydělovat a diferencovat zvuky řeči, nemůže správně vyslovovat obzvláště znělé a neznělé hlásky a sykavky“. (Klenková 2005: 78).

„Dítě má být schopno souvisle, správně a srozumitelně se vyjadřovat a dorozumívat se s dětmi i dospělými. Proto je důležité věnovat náležitou pozornost péči o správnou výslovnost a výraznost řeči“. (Novotná 2007: 2)

„Účinně přispíváme k duševnímu rozvoji dítěte vhodně zvolenými otázkami a rozhovory. Je důležité nejen trpělivě odpovídat na nespočetné otázky, ale především dítěti otázky klást. (...) Základním úkolem dospělých je podporovat aktivní spoluúčastí a správným výchovným vedením rozvoj dětského poznání“. (Berdychová a kol. 1980: 23)

„Především musíme mít na paměti, že malé dítě je na okolí závislejší než v pozdním věku. Na jeho vývoj působí sice nejsilněji lidé z jeho okolí – ať už dospělí nebo děti, ale také ostatní okolnosti prostředí, v němž se pohybuje“. (Grunelius 1992: 48).

3. Výběr základní školy

Mnoho rodičů si dnes klade otázku, kterou školu má pro své dítě vybrat. Dříve si s volbou nelámali hlavu, protože dítě automaticky navštěvovalo základní školu přidělenou podle místa bydliště.

V současné době také existují tyto tzv. spádové školy, kam se rodiče mají s dítětem dostavit. Mnozí však zvažují možnost docházky do jiné školy.

Dnes se rodiče mnohem více zajímají o výběr školy pro své dítě než dříve.

„Rodiče si mohou vybírat z nabídky různých typů škol. Jedním z kritérií výběru školy může být velikost základní školy.“ (Kropáčková 2008: 58)

„Dalším možným kritériem při volbě základní školy může být koncepce vzdělávání. Po roce 1989 se v České republice objevily tzv. alternativní školy. Tento pojem může být v současné době chápán různě a občas bývá spojován s pojmem „netradiční škola“. (Kropáčková 2008: 58). Průcha vysvětluje, že „alternativní vzdělávání je odlišné od vzdělávání nabízeného státem nebo jinými tradičními institucemi. Odlišnost může spočívat ve specifikách obsahu vzdělání, organizace a metod výuky, hodnocení výsledků žáků aj.“ (Průcha, Walterová, Mareš 2003: 16).

„Většina žáků plní povinnou školní docházku v základních školách. Od roku 2005 je uzákoněna jako jedna z forem individuálního vzdělávání pro žáky prvního stupně základní školy i možnost domácího vzdělávání. Současně vznikla Asociace pro domácí vzdělávání, sdružující odborníky a rodiny uplatňující tento způsob vzdělávání“ (J. Kropáčková 2008: 60). Chtějí-li rodiče vzdělávat své dítě doma, musí splňovat určité podmínky a musí písemně požádat ředitele spádové školy o povolení. Podmínkami domácího vzdělávání jsou například povinná konzultace mezi žákem, rodičem a pedagogem, pozitivní hodnocení žáka aj. Nejsou-li však podmínky domácího vzdělávání splněny, může škola vypovědět dohodu o zařazení dítěte do domácího vzdělávání. Tento typ vzdělávání je vhodný jen pro některé děti. Rozhodnutí o možnosti domácího vzdělávání je žádoucí konzultovat s více odborníky, například s učiteli, speciálními pedagogy, lékaři aj.).

4. Zahájení školní docházky

„Podle platného Školského zákona je stanovena povinnost přihlásit dítě k povinné školní docházce a pečovat o ni. Zákonná zástupce dítěte je povinen přihlásit školou povinné dítě k zápisu do školy a dbát, aby docházelo do školy pravidelně a včas.“ (Osecká, Pilát 2003: 6).

Doba nástupu do školy není stanovena náhodně. Ve věku 6-7 let dochází k různým vývojovým změnám. Ty jsou podmíněny zráním a učením. Většina z nich je velmi důležitá pro úspěšné zvládnutí role školáka. Kompetence, které jsou potřebné k přijatelnému zvládnutí školních požadavků, jsou školní zralost a školní způsobilost.

„Role školáka není výběrová, dítě ji v určitém věku získává automaticky. Je limitována jen dosažením věku a odpovídající vývojové úrovně. Proto je obecně chápána také jako potvrzení normality dítěte, které může být přijaté do školy jen, pokud očekávané úrovni odpovídá. Role školáka přináší dítěti vyšší sociální prestiž. V tomto směru je zároveň jakýmsi formálním potvrzením předpokladů k dalšímu rozvoji a s nimi spojených perspektiv. Takto ji většina dětí pod vlivem názoru rodičů i široké veřejnosti chápe“. (Vágnerová 2005: 134).

Škola je chápána hlavně jako místo učení, resp. výkonu, který potvrzuje pozitivní efekt učení. Dospělí podporují zaměření na výkon, či spíše na úspěch, již v předškolním věku. Erikson tento věk definuje dokonce jako období aktivity a sebeprosazení. Dítě se chce prosadit a uplatnit své schopnosti. Prožitek úspěšnosti se postupně stává součástí osobní identity a ovlivňuje dětské prožívání a chování.

4.1 Jak mohou rodiče pomoci svému dítěti při vstupu do základní školy

„Vstup do školy přináší pro dítě mnoho změn, kterým se musí přizpůsobit:

- nové školní prostředí,
- pravidelný závazný denní režim,
- respektování nových pravidel ve škole (hlavní činností dne již není hra, ale učení),
- nové sociální role (role žáka a spolužáka),
- školní povinnosti,
- nová skupina vrstevníků,
- požadavky na větší samostatnost a zodpovědnost,
- vyučující ve třídě“. (Kropáčková 2008: 101 - 102)

Vyučující prvních tříd doporučují rodičům upravit si první týden v září pracovní dobu v zaměstnání, neboť děti mívají zkrácené vyučování. Vyučování končí dřív proto, aby si děti zvykaly na školní režim postupně.

Rodiče během prvních školních dnů vyplňují různé přihlášky – do školní družiny, jídelny nebo kroužků. Pokud rodiče požadují pro dítě ze zdravotních důvodů dietní stravování, doporučuje se dohoda s vedoucí školní jídelny. O to je však vhodnější se zajímat již v průběhu zápisu, aby se předešlo pozdějším nedorozuměním a

komplikacím (např. jestliže se jídlo do školní jídelny dováží a škola není schopná zajistit požadovanou dietní stravu).

Rodiče by měli informovat učitelku, že dítě je alergické, užívá léky nebo má nějaké omezení či potíže. Jedině komunikací a spoluprací lze předejít problémům na obou stranách.

4.2 První školní den

Začátek školního roku připadá na první pracovní den v prvním zářijovém týdnu. Pokud však vyjde 1. září na pátek, začátek školního roku se většinou posouvá na pondělí 4. září. Rodiče budoucích prvňáčků se přesné datum dozvědí včas na informační schůzce během května či června nebo bývá uvedeno na webových stránkách a informační vývěsce školy. Na dveřích budovy základní školy bývají často vyvěšeny jmenné seznamy prvňáčků podle rozdělení do tříd. U toho bývá i informace o místě a čase konání zahájení školního roku. Když si rodiče nejsou něčím jisti, mohou si informace ověřit telefonicky v sekretariátu ředitelství školy.

Zahájení nového školního roku pojímají základní školy jako významný slavnostní den, kdy se žáci ještě neučí a jsou přivítáni po prázdninách po prázdninách do školy. Největší pozornost bývá věnována nastupujícím prvňáčkům. Jejich vstup do školy bývá někdy označován jako „první zvonění“. Jak bude první školní den vypadat, záleží na škole. Někde je nový školní rok zahájen před budovou školy, jinde na školním hřišti, v zahradě, v prostorách divadla či kulturního domu. (srov. Kropáčková 2008: 105).

„Pro prvňáčky jsou vyzdobené první třídy, chodby, nástěnky, šatny. Vyučující prvních tříd jsou si vědomi, že děti ještě neumí číst, proto jim usnadňují orientaci pomocí obrázků na dveřích tříd a šaten. Vyučující v posledním prázdninovém týdnu (tzv. přípravném týdnu) nachystají dětem na lavice knihy, sešity a ostatní pomůcky i drobné dárky od sponzorů školy nebo vyrobené loňskými prvňáky či žáky vyšších ročníků“. (Kropáčková 2008: 106)

Téměř všechny základní školy nabízejí rodičům možnost navštívit třídu, a to nejen první školní den. Školy v současné době jsou otevřeny rodičovské veřejnosti, některé pořádají dny otevřených dveří s nabídkou zúčastnit se přímo vyučovací hodiny nebo různých školních akcí. Má-li rodič zájem podívat se na své dítě či vidět určitou hodinu, vyučující jim po předchozí domluvě většinou vyjdou vstříc. Vše je jen otázkou dohody, přesto by však rodiče neměli narušovat průběh dané vyučovací hodiny.

Rodiče by si měli uvědomit, že dítě v prvních dnech zažívá různé pocity. Měli by si též uvědomit, jak je pro něho důležitý úspěch. „Úspěch dítěte v prvních dnech zahájení školní docházky nezávisí na tom, jak dobře čte, počítá, píše a slabikuje – těmto dovednostem mají děti učit učitelé. Ve skutečnosti záleží na osobních vlastnostech. Některými klíčovými atributy k tomu, jež je třeba v dítěti povzbuzovat dlouho předtím, než skutečně zahájí školní docházku, jsou silní motivace, víra v sebe, umění poslouchat a kamarádství“. (Woolfson 2004: 32)

5. Pedagogická a psychologická intervence na začátku školní docházky

Intervence je širokým pojmem. V obecné rovině do něho můžeme včlenit individualizovaně pojatou výchovu i konkrétní pedagogické a psychologické postupy. V tomto kontextu je pedagogicko-psychologická intervence chápána jako určitá opatření, která směřují k optimalizaci průběhu vývoje dítěte, odstranění či zmírnění již se projevující vývojové odchylky. Můžeme se však pokusit i o určitou kategorizaci intervence. (srov. Kolláriková, Pupala 2001: 228).

„Již na „tradiční“ lez považovat institucionální pedagogická opatření, která jsou doporučována dětem neadekvátně připraveným pro vstup do školy:

- Zařazení dítěte do MŠ, práce s dítětem v MŠ podle individuálního programu;
- Zařazení do speciálních MŠ (např. Pro děti s vadami řeči, mentálně opožděné);
- Zařazení do přípravných ročníků na ZŠ či skupinových setkávání pro děti z jiných etnických skupin a z málo podnětného prostředí, která se realizují v průběhu školního roku v ZŠ či PPP“. (Kolláriková, Pupala 2001: 229)

Nejčastější a nejstarší variantou intervence je odklad školní docházky o jeden rok. Tento odklad má význam sám o sobě především u dětí „klasicky“ nezralých. Ostatním dětem je nutné věnovat zvýšenou pozornost a péči.

Jinou formou intervence jsou různé typy stimulačních programů. Tyto programy jsou jak preventivní, tak i intervenční. S těmito programy mohou pracovat rodiče pod vedením pedagoga nebo psychologa. Mohou však být zařazeny i do výchovné práce MŠ, činností PPP nebo jiných poradenských institucí jako forma individuálního nebo skupinového učení. Výsledky učení podle těchto programů jsou vždy limitovány dosaženou úrovní zrání dítěte i velikostí jeho vývojového deficitu. Stimulační programy se zaměřují na celkový rozvoj dítěte a posílení školní připravenosti, nebo jsou zaměřeny jako jakási náprava méně rozvinuté psychické funkce, jako např. cvičení grafomotoriky,

prostorové orientace, vytváření elementárních dovedností pro výuku čtení aj. V současnosti jsou pro rodiče vydávány hodnotné publikace, které jim mohou pomoci. (srov. Kolláriková, Pupala 2001: 229-230)..

6. Hodnota a smysl školního vzdělání

„Pro rodiče má školní vzdělání určitou hodnotu, která se projeví v jejich postoji ke škole. Děti tento postoj přejímají a pod jeho vlivem se rozvíjí jejich motivace ke školní práci. Škola se proto může stát místem konfrontace rozdílného hodnotového systému rodiny a společnosti, kterou škola reprezentuje“. (Vágnerová 2005: 141).

„Ukázalo se, že děti přejímají především takové postoje a hodnoty, které se nějak projevují v reálném životě rodiny. Pokud dítě nechápe smysl školního vzdělání, stává se pro ně škola zbytečnou povinností, kterou respektuje pouze formálně. Těmto dětem chybí základní motivace k činnosti, která pro ně nemá osobní hodnotu.

Získané zkušenosti a z nich vyplývající hodnoty a strategie chování, které si dítě v předškolním věku osvojilo, jsou ovlivněny sociokulturní úrovní rodiny. Dítě si z rodiny přináší určité kompetence, které představují lepší či horší předpoklad pro uspokojující školní adaptaci, tj. pro zvládnutí role školáka. Nedostatek bazální kulturní zkušenosti nebo její odlišnost vede k selhání takového typu, jenž je označován jako sociokulturní handicap. Dítě nárokům nestačí, protože bylo vychováváno jinak. Svoje kompetence ve škole neuplatní a ty potřebné nezískalo“. (Vágnerová 2005: 143).

7. Vztah rodiny a školy

Různé rodiny mají ke škole odlišný vztah, proto musí školy užívat rozdílné strategie, aby všechny rodiče zapojily do vzdělávacího procesu svých dětí. Na vztah rodiny a školy lze nahlížet z úhlů pohledu odpovídajícím třem obdobím historického vývoje.

Pro první období je typická agrární společnost. Rodina se zde pohybuje na úrovni zajišťování základních životních potřeb a od dětí očekává, že přispějí svou prací, nebo jim poskytnou citovou útěchu. Nachází-li se rodina v takovéto situaci, vede to často k omezení vzdělávacího potenciálu dítěte. Rolí školy je pak rozšířit možnosti pro rozvoj dítěte.

Pro druhé období je typická industriální společnost. Cíle rodiny i školy se téměř neliší. Obě instituce se snaží pracovat na tom, aby budoucí ekonomická situace dítěte byla co nejlepší. (srov. UNESCO 2005: 114)

Třetí období je charakteristické postindustriální společností. Rodiče zjišťují, že jejich osobní cíle a zájmy se střetávají s požadavky, které vyplývají z jejich výchovy. Proto očekávají, že škola tyto nedostatky napraví a mezery, které vznikají, zaplní.

V moderní společnosti existují různé typy rodin. Umístit však konkrétní rodinu do některé z již popsaných kategorií by mohlo být nespravedlivé a zkreslující. Proto je vhodné popsat obecnou situaci jednotlivých skupin rodičů a možnosti, jak je můžeme zapojit. Lze tak vydělit tři typy rodin: ohrožené rodiny, na dítě zaměřené rodiny a na rodiče zaměřené rodiny.

Mezi ohrožené rodiny patří ty, které obvykle žijí ve špatných materiálních podmínkách. Bývají pod silným tlakem požadavků každodenního života. Často mívají omezené rodičovské dovednosti, postrádají sociální kontakty a setkávají se pouze s malým počtem rodin, které jim mohou být vzorem dobrého rodičovství. Mnohdy mívají strach z učitelů, jelikož předem očekávají, že jim budou ze školy přicházet především špatné zprávy. Proto se častěji cítí jako oběť diskriminace.

Pro tento typ rodin jsou vhodné programy, které jim ukazují, jak zlepšovat a obohacovat vztah k dětem. Nejdříve však tyto rodiny potřebují vidět upřímné a osobní projevy zájmu a dobré vůle ze strany pedagogů i ostatních rodičů. Je nutné jim proto nabídnout pozitivní a podporující sociální prostředí, jež často dokážou vytvořit lépe ostatní rodiče než samotní učitelé. (srov. UNESCO 2005: 114-115)

Dalším typem jsou rodiny zaměřené na dítě. Ty chápou, že vzdělání je nezbytné pro budoucí ekonomickou úspěšnost jejich potomka, proto se často bojí, že se škola dostatečně jejich dětem nevěnuje. Častěji bývají znepokojeni tím, co vnímají jako nepříznivé sociální vlivy. Mohou si tak stěžovat na jiné rodiče, kteří se podle jejich názoru o své děti příliš nestarají a ke vzdělání jsou lhostejní.

Tito rodiče ochotni udělat více pro školu, dokážou organizovat ostatní rodiče a případně se starají i o děti, jejichž rodiče je podle jejich názoru z určitých důvodů zanedbávají. Nejlepším řešením je jejich zapojení tím, že jim škola udělí nějakou užitečnou funkci nebo jim vytvoří příležitost, aby mohli vést i ostatní rodiče. Přesto však nebývá vždy snadné využít energii a zájem těchto rodičů pro činnosti, jež mohou prospět vzdělávacímu i osobnímu rozvoji dětí vlastních i cizích. Organizuje-li škola svépomocné skupiny rodičů, bývají tito rodiče pro takovýto program výbornými organizátory a vedoucími. (srov. UNESCO 2005: 115)

Třetím typem jsou rodiny zaměřené na rodiče. Ti často pracují v odpovědných profesích a náročných funkcích. Někdy bývají zaměřeni na vlastní kariéru a zájmy, že

ztrácejí úzký kontakt se svými dětmi. Následně pak vůči nim cítí určitý dluh, který se snaží vyrovnat tím, že se své potomky snaží dostat do nejlepších škol. Podobným způsobem zajišťují i ostatní stránky života svých potomků, snaží se jim dopřávat zážitky a zkušenosti pomocí nejrůznějších služeb a programů. Svou odpovědnost přenáší na jiné lidi, které považují za odborníky v dané oblasti.

Takto nadaní a vzdělaní rodiče mají dost finančních prostředků, známosti s mnoha vlivnými lidmi a četné pracovní i životní zkušenosti. Je však nutné pomoci jim nalézt znovu cestu ke svým dětem. Změna se musí týkat především jejich citů a životního stylu. Pokud budou zaměřeni na důvěrný vztah se svými dětmi, objeví znovu určité uspokojení. (srov. UNESCO 2005: 115).

Pro mnohé je obtížné mluvit o škole neutrálně a nezaujatě. Rodiče své nynější představy o současné škole a jejích vztazích s rodinou odvozují většinou ze svých dřívějších zkušeností. Často si totiž neuvědomují, že se doba změnila a spolu s ní i podoba dnešní školy a vzdělávání. (srov. Kolláriková, Pupala 2001: 57-59)

Pojetí výchovy, školy i rodiny se postupem doby měnilo a vyvíjelo. Rodina a škola jsou vývojově provázané. Škola přebírá od rodiny úlohu „přípravy na život“ a umožňuje efektivnější socializaci dítěte. Její funkcí je i kultivovat a disciplinovat.

Pod vlivem školní docházky dětí se mění i pojetí rodiny. Život rodin a jejich legitimita se postupně stávají závislejšími na škole, resp. na příznivém a dobrém průchodu dítěte školou. Socializace dětí je dnes mimo školu téměř nepředstavitelná. Při vstupu dítěte do školy se začíná budovat vztah rodič – učitel a rodina – škola. Žák v něm hraje důležitou roli. V tomto vztahu se rozhoduje i o vztahu dítěte k poznání, kultuře a společnosti. (srov. Kolláriková, Pupala 2001: 60-62).

Pedagogové se často shodují na tom, že vzdělávání mládeže nemůže úspěšně fungovat bez dobrých vztahů a kooperace mezi rodiči a školou. K tomuto poznání se pedagogika dopracovala poměrně nedávno. Dříve převládalo pojetí, že edukační role učitelů a rodičů se liší. Úlohou školy bylo především vzdělávání dětí, zatímco úloha rodičů spočívala v jejich výchově. Od tohoto pojetí se začalo upouštět až v osmdesátých letech minulého století. Postupně se začal prosazovat názor, že škola a rodina spolu musí kooperovat a komunikovat. Z rodičů tak přestávali být pouze pasivní pozorovatelé kultivace jejich dětí školou. Začali se školou spolupracovat a pomáhat jí při edukaci jejich potomků. (srov. Průcha 2003: 170)

Postupně se dospělo k oblasti teorie, výzkumu a praktických aktivit, které označujeme jako partnerství rodiny a školy. Tato oblast se teoreticky i výzkumně rozvíjela v rámci pedagogiky.

Pedagogický výzkum zjistil, že kooperace a partnerství školy a rodiny není pouze záležitostí práva. Realita vztahů mezi nimi bývá jiná, než se jeví z oficiálních legislativních úprav. Do těchto vztahů zasahuje řada dalších faktorů: postoje, názory rodičů a veřejnosti vůči konkrétní škole nebo učitelům, rozdílné výchovné styly jednotlivých rodin aj. Významnou determinantou v kooperaci školy a rodiny je fakt, zda rodiče se školou skutečně komunikují a do jaké míry se angažují při navazování vztahů se školou, s učiteli, s vedením školy, s místními orgány školské správy a samosprávy.

Tato záležitost vedla k zaměření výzkumu OECD na angažovanost rodičů pro školu v různých státech světa. V evropských zemích se většina dospělé populace domnívá, že rodina i škola mají nést stejnou odpovědnost za vzdělání a výchovu dítěte. Realita těchto vztahů se v České republice odráží v tom, že vztahy mezi školami a rodiči často spíše stagnují. (srov. Průcha 2003: 171)

V současné době vzdělávají všechny školy své žáky dle vlastních školních vzdělávacích programů, které si každá škola vytvořila na základě rámcového vzdělávacího programu základního vzdělávání. Již od 3. září 2007 se v prvních a šestých třídách začala výuka řídit podle nových školních vzdělávacích programů a postupně se těmito programy začínají řídit i další ročníky. (srov. Kropáčková 2008: 95).

„České školství se v posledních letech výrazně mění. Zejména zavádění školních vzdělávacích programů se promítá do změn v organizaci výuky a do volby metod. Na prvním stupni základních škol se stále častěji setkáváme se způsoby školní práce, které lze označit jako „otevřené vyučování“. A nejedná se jen o momentální změnu“. (Kropáčková 2008: 95).

Kvalitní spolupráce rodiny a školy je významným faktorem, který podporuje efektivitu vzdělávání a školní práce. Rodiče nesou zodpovědnost za výchovu i vzdělávání svých dětí. Rodina a škola se tak stávají rovnocennými partnery. Jejich spolupráce by měla být založena na důvěře, obousměrné komunikaci mezi učiteli a rodiči, fungující výměně informací a na využití efektivních a praktických forem dialogu.

„Každá základní škola, která má zájem spolupracovat s rodičovskou veřejností, by měla respektovat:

- multikulturalitu rodin,
- sociálně-kulturní úroveň rodin,
- rodinné prostředí,
- velikost rodin,
- ekonomickou úroveň rodin,
- individualitu dětí a rodičů, specifika rodin,
- práva dětí a rodičů.

Předpoklady kvalitní spolupráce mezi školou a rodinou:

- vytvořit podmínky,
- partnerská vztah (pozitivní vazba, vzájemná závislost),
- důvěra (individuální zodpovědnost),
- gradace vztahu (navázání, udržování, rozšiřování, zkvalitňování),
- nabídka rozmanitých forem spolupráce,
- respektování individuálních rozdílů,
- prostor pro výběr,
- vzájemné respektování práv, povinností, potřeb a možností“. (Kropáčková 2008: 96)

7.1 Vstup dítěte do školy a budování vztahu rodič – učitel

Komunikace mezi rodinou a školou je nejpřínosnější, probíhá-li oběma směry.

Když přijdou rodiče poprvé do školy na první vzájemné setkání s učitelem, je dobré, aby učitelé věděli, co by mělo být cílem jejich vzájemného setkání.

„Cílem by mělo být:

- Navázat partnerské vztahy s rodiči žáků
- Domluvit se na pravidlech vzájemné spolupráce
- Dát prostor pro vzájemné seznámení rodičů“. (Kreisllová 2008: 14)

Hovoří-li se o kvalitách interakce rodičů a učitelů, sledují se obvykle dvě skutečnosti na straně rodičů. Jsou to sociokulturní úroveň rodiny, která ovlivňuje především podmínky učení a vývoj dítěte, a fungování rodiny, kde se zaměřujeme na její styl výchovy a poruchy rodinné komunikace. (srov. Kolláriková, Pupala 2001: 62).

V roce 1996 provedli Rabušicová a Pol v českém prostředí výzkum vztahů školy a rodiny. Byl zaměřen na spolupráci obou institucí v situaci jejich proměn v polovině devadesátých let minulého století. Sledovány byly především jednotlivé aktivity učitelů a rodičů. Východiskem se stala domněnka, že v komunikace mezi školou a rodinou stále existují bariéry zaviněné nedostatkem vzájemné důvěry a respektu.

Učitelé cítí, že jim chybí efektivní formy komunikace s rodiči, postrádají zpětnou vazbu (nedostatečná informovanost o rodině) a své postupy v kontaktu s rodiči charakterizují jako metodu pokusu a omylu. Rodiče pak podle nich především nedoceňují význam vzdělání. Nemají čas na kontakty se školou, o práci učitele mají informace nedostatečné a často zkreslené. (srov. Kolláriková, Pupala 2001: 63).

„Jádrem konceptualizace Rabušicové a Pola je téma komunikace. Ta se podle nich ukazuje jako velmi dobrá jen na 1. stupni ZŠ, což je v souladu se zahraničními zkušenostmi“. (Kolláriková, Pupala 2001: 63).

Hlavním tématem komunikace na 1. stupni ZŠ nejsou jen studijní výsledky dítěte, ale i výchovná témata (strategie práce s dítětem). Na začátku docházky lze očekávat, že se dá ještě leccos napravit. Učitele totiž své žáky zná relativně dobře a většinou je jejich jediným vyučujícím. Cenným zjištěním je též fakt, že jednoduchost učiva na tomto stupni dává možnost sledovat práci dítěte ve škole i rodičům s nižším vzděláním, čímž jim zároveň poskytuje pocit kompetence při pomoci v domácí přípravě dítěte. Učitelé cítí, že rodičům mohou snáze poradit, a nabývají dojmu vstřícnosti z jejich strany. Vzájemné kontakty následně často překračují rámec formálních schůzek. Obě strany se často lépe shodují na tom, co mohou označit jako zájem dítěte.

V tomto výzkumu se ukázalo, že učitelé posuzují kvalitu rodičovského vztahu ke škole nepřímo – nikoli z přímé komunikace rodičů s učitelem, ale podle kultury chování žáka ve škole, podle jeho připravenosti na vyučování, ale třeba i podle jeho zájmů a způsobů trávení volného času nebo podle oblečení. (srov. Kolláriková, Pupala 2001: 63)

Rodiče zase posuzují kvalitu školy a učitelů podle výsledků svého dítěte, podle toho, jak o učiteli dítě doma mluví, a podle toho, jak učitel řeší výchovné problémy. Teprve nakonec i podle toho, jak se učitel chová k rodičům v osobním kontaktu.

Tento výzkum potvrdil dva klíčové prvky vztahu rodiny a školy. Prvním je nutnost společně definovat „zájem dítěte“. Druhým se stává problematičnost určité „komunikační ideologie“, která se v pedagogickém diskurzu nachází v popředí.

Hovoří-li se o tzv. zájmu dítěte, jde hlavně o shodu na tom, co za něj obě strany považují. S tím vyvstává problém vnímání dělby odpovědnosti a pravomocí učitelů a rodiny.

V případě tzv. komunikační ideologie se ukazují různé představy o možnostech a podobě komunikace. Zdrojem utváření komunikačního kódu mezi rodiči a učiteli se ukázaly být nepřímé vztahy. Ty bývají nejčastěji zprostředkovány prostřednictvím interpretace chování, produktů a výroků dítěte.

Komunikaci mezi oběma stranami nelze zcela pochopit, pokud nepoznáme, jak vztahy rodiny a školy zprostředkovává a interpretuje sám žák. Nejlépe je to vidět na školních činnostech vykonávaných doma (domácí příprava). (srov. Kolláriková, Pupala 2001: 64).

„Žákům nejvíce prospívá, když jejich rodiče rozumějí požadavkům učitelů a naopak učitelé chápou očekávání rodičů. Stejně důležité je, aby rodiče a učitelé byli ve vzájemném styku a aby se informovali o učebních návycích žáků, jejich postojích ke škole, sociálních vztazích i školním prospěchu. Pokud na to vedení školy při vytváření školních programů a pravidel i při operativním řízení dbá, může ve škole vytvořit atmosféru podporující komunikaci i dostatek vhodných příležitostí pro kontakt mezi učiteli a rodiči“. (UNESCO 2005: 108)

7.2 Zapojení rodičů

Jako „zapojení rodičů“ lze považovat více skutečností. Tento pojem zahrnuje vše od způsobu výchovy a působení rodičů na své děti, po účast rodičů na školních akcích. Jako výchovné postupy lze označit hlavně ty stránky rodičovství, které mají svůj význam pro výkon dítěte ve škole (domácí kurikulum), anebo zabezpečení základních potřeb dítěte, jako jsou výživa, péče a zaopatření dítěte. Do kategorie účast na akcích školy můžeme zařadit např. návštěvu školní besídky, přítomnost na rodičovských schůzkách, absolvování kurzů a přednášek pro rodiče aj. (srov. UNESCO 2005: 110).

„Běžně užívaná typologie zapojení rodičů uvádí následující kategorie:

- rodičovství (zaopatření dětí a péče o ně);
- komunikace (udržování toku informací mezi rodičem a školou);
- dobrovolnictví (pomoc ve škole);
- učení doma (podpora a doplňování školního vyučování);
- rozhodování (podíl na práci řídicích struktur školy, např. v radě školy);

- spolupráce se širší komunitou (zastupování školy při jednání s dalšími organizacemi).

Výzkumníci upozorňují na následující překážky toho, aby se rodiče zapojovali do vzdělávání svých dětí:

- Příliš úzké pojetí zapojení rodičů, zužující je na účast na oficiálních třídních schůzkách nebo jiných akcích školy a podceňující význam vztahu rodiče k dítěti doma.
- Příliš nízká očekávání ze strany pracovníků školy, např. předpoklad, že neúplné nebo sociálně znevýhodněné rodiny nebudou schopny svým dětem poskytnout potřebnou podporu a vedení.
- Nedostatečná připravenost učitelů na takovou spolupráci s rodiči, jež by podporovala školní učení.
- Podmínky v zaměstnání, které rodičům ztěžují možnost setkat se s učiteli v době, kdy je to obvyklé.
- Postoje rodičů nebo jejich minulé zkušenosti se školou, které je odrazují od kontaktu s pracovníky školy“. (UNESCO 2005: 110)

Domácí činnosti rodičů s dětmi jsou z hlediska školního učení dětí významnější než podílení se rodičů na činnosti školy. Přesto vztah rodiče k rodičům spolužáků jeho dítěte i komunikace s učiteli, kteří jejich potomka vyučují, jsou pro školní úspěšnost dítěte velmi důležité. I kvalita školy může často záviset na tom, zda jsou někteří rodiče ochotni účastnit se toho, když se ve škole dělají důležitá rozhodnutí. Záleží na škole, jakou škálu činností a programů pro zapojení se rodičům poskytne. (srov. UNESCO 2005: 110-111).

Všechny z dotázaných škol mají na začátku školního roku se snaží zapojit rodiče do přípravy dítěte především na výuku psaní. Každá škola dává rodičům informace o tom, jak je důležitá jemná motorika a jak ji mají cvičit. Na jemnou motoriku dbají především proto, že chtějí, aby podle jejich slov měli žáci lepší „základ“ pro nácvič psaní. Rodičům proto k této problematice dávají různé rady a doporučení.

„K mnoha každodenním činnostem potřebujeme jemné, přesné pohyby. Konkrétněji, zvládnutí jemné motoriky je nutným předpokladem pro psaní a schopnost sebeobsluhy, např. obléknout a najíst se“. (Andersonová a kol. 1993: 27).

„V 6 – 7 letech dítě:

- Kreslí se správným držením tužky
- Navíjí nit na cívku
- Kreslí dům, strom, slunce a podobné obrázky
- Kreslí postavu s osmi detaily
- Napodobí deset písmen
- Kreslí kosočtverec“. (Looseová 2003: 46)

Rodiče by měli s dítětem grafomotoriku procvičovat. „Před začátkem samotné práce je důležité s dítětem provést uvolňovací cvičení. Zakroužíme nejdříve celýma rukama, potom předloktím, zápěstím, poté proťukáme prsty nejdřív pomalu, potom tempo dle schopností dítěte zrychlujeme, nakonec ukazováčkem do vzduchu kreslíme tvar, který bude dítě později kreslit na papír“. (Ovečková 2008: 2)

Jako příprava na psaní mohou posloužit např. cvičení z knihy Než půjdu do školy z nakladatelství Librex (1999). Jako příklad uvádím cvičení na „návčik směru“ (viz Příloha III.) a psaní a cvičení na „návčik kresby tvarů: kružnice, čtverce, obdélníku a trojúhelníku (viz Příloha IV.)“. (Librex 1999: 39; 62).

PRAKTICKÁ ČÁST

8. Praktická část

V praktické části této diplomové práce se budu zabývat spoluprací školy s rodiči dětí zahajujících povinnou školní docházku. Zajímala jsem se především o možnost, formu, frekvenci a důvody spolupráce školy s rodiči. Zkoumala jsem názor jak učitelů a zástupců jednotlivých škol, ale i samotných rodičů a žáků.

8.1 Hlavní výzkumné cíle

Téma spolupráce školy s rodiči dětí zahajujícími školní docházku je velmi široké, proto jsem se rozhodla zaměřit pouze na děti zahajující povinnou školní docházku na základní škole. Jako hlavní cíl jsem se rozhodla zjistit možnost, konkrétní formy a frekvenci spolupráce a komunikace školy s rodiči. Zajímá mě názor jak učitelů, tak samotných rodičů žáků, žáků základní školy a předškoláků.

Na základě tohoto hlavního cíle jsem vytvořila cíle dílčí a k nim následně výzkumné otázky.

8.2 Dílčí výzkumné cíle

Jako dílčí výzkumné cíle jsem si stanovila:

- Zjistit, jakou mají rodiče možnost spolupracovat a komunikovat se školou a jakou možnost komunikovat a spolupracovat má škola s rodiči
- Jaká je frekvence jednotlivých forem kontaktů školy s rodiči
- Zjistit, co bývá obsahem a náplní setkávání učitelů a rodičů
- Zjistit, jak komunikaci a spolupráci hodnotí učitelé i rodiče

8.3 Výzkumné metody

Jako výzkumné metody jsem si zvolila zúčastněné pozorování, strukturované interview, nestrukturované interview a dotazníková metoda.

8.3.1 Zúčastněné pozorování

„Zúčastněné pozorování můžeme definovat jako dlouhodobé, systematické a reflexivní sledování probíhajících aktivit přímo ve zkoumaném terénu s cílem objevit a reprezentovat sociální život a proces. Účelem tedy není jen samo pozorování, ale také nalezené zprostředkovat čtenáři.

Zúčastněný pozorovatel vlastně zastává dvě úlohy zároveň: jednak je účastníkem interakcí, přičemž se od ostatních lidí odlišuje mírou účasti na aktivitách (aktivity spíše sleduje, než aby je inicioval), jednak j pozorovatelem, tedy badatelem, který se od ostatních aktérů odlišuje záměrem“. (Švaříček 2007: 143)

Pozorování jsem provedla na několika školách. Pozorovala jsem především reakce rodičů na učitele, reakce učitele na dotazy a připomínky rodičů. Sledovala jsem též celkovou atmosféru při jednotlivých setkáních. Zkoumala jsem aktivitu obou pozorovaných stran při vzájemných setkáních. Navíc jsem pozorovala průběh jednotlivých akcí.

8.3.2 Strukturované interview

„Vyznačuje se tím, že při něm tazatel postupuje podle přesně připraveného textu, jsou přesně určeny formulace otázek i jejich pořadí. Tazatel k otázkám nepřidává vlastní komentář, pouze čte otázky a zaznamenává odpovědi respondenta. Výhodou strukturovaného interview je, že poskytuje všem respondentům stejné podmínky k odpovědím a také to, že získané výsledky se dají většinou dobře statisticky zpracovávat. Nevýhodou je naopak obtížnější navazování kontaktu mezi tazatelem a respondentem a to, že strukturované interview působí vždy více méně strojeně“. (Chrátka 2008: 182)

Strukturované interview jsem použila i při výzkumu některých forem setkání, jako např. Den prvňáčka. Dále jsem toto interview použila především při rozhovorech s učiteli. Otázky byly následující:

- > Jaké jsou konkrétní formy komunikace?
- > Co bývá primárním cílem schůzek s rodiči?
- > Jaké vzkazy rodičům nejčastěji posíláte a jak je formulujete?
- > Jaká je možnost rodičů kontaktovat školu a možnost školy kontaktovat rodiče?
- > Z jakého důvodu kontaktují nejčastěji rodiče školu a škola rodiče?
- > Kolik je třídních schůzek za rok?
- > Jak často za Vámi chodí rodiče (poradit se, na konzultace apod.) – kolikrát za den/týden?
- > Kolik % rodičů (popř. počet rodičů z celkového počtu dětí ve třídě) Vás kontaktuje každý týden?

- > Jak často píšete dopisy, popř. vzkazy rodičům (den/týden)?
- > Existuje nějaký časopis nebo zpravodaj pro rodiče?
- > Má škola vlastní webové stránky?
- > Jak často děláte školní besídky, představení, divadlo apod. pro rodiče (za rok)?
- > Jak často se setkáváte s rodiči při práci ve škole (výzdoba školy, práce na školní zahradě apod.)?
- > Jak často kontaktujete rodiče jednotlivých žáků?
- > Existuje i nějaká „mimoškolní“ komunikace (př. neformální setkání ve městě apod.)?
- > Stává se Vám často, že Vás rodiče „zastaví na ulici“ a ptají se Vás na něco?
- > Jaké jsou hlavní důvody spolupráce rodiny a školy, co bývá obsahem a náplní setkávání?
- > Kde setkávání probíhají?
- > Jakou možnost seznámit se se školou mají rodiče předškolního dítěte?
- > Jaká je možnost spolupráce v období mezi zápisem a 1. 9.?
- > Jak hodnotíte komunikaci a spolupráci s rodiči?
- > Existují nějaká netradiční setkávání?
- > Jakou mají rodiče možnost poradit se?
- > Jakým způsobem vzniklé problémy nejčastěji řešíte?

8.3.3 Nestrukturované interview

„Více se přibližuje přirozené komunikaci mezi lidmi. Tazateli musí být pochopitelně i u tohoto typu rozhovoru jasné, které odpovědi má od respondenta získat. Konkrétní formulace otázek a jejich sled je však ponechán na tazateli. Tazatel se může volně vracet k nejasným nebo nezajímavým bodům ve výpovědi respondenta. Výhodou nestandardizovaného interview je především to, že umožňuje snadnější navázání kontaktu mezi tazatelem a respondentem, což může znamenat jeho bezprostřednější a upřímnější projev. Nevýhodou naopak je to, že ne všichni respondenti odpovídají za naprosto stejných podmínek a také to, že nestandardizované interview většinou neposkytuje přímo kvalitativně zpracovatelný materiál“. (Chrástka 2008: 183)

Nestrukturované interview jsem použila především při výzkumu spolupráce školy s rodiči budoucích prvňáků v období před zahájením školní docházky. Mezi mnou navštívené akce tak patří např. Den otevřených dveří nebo Den prvňáčka aj.

Toto interview jsem prováděla především na akci Den prvňáčka, kde jsem se ptala přítomných rodičů na názor na toto setkání, jaké mají z této akce pocity a jak ji hodnotí.

8.3.4 Dotazníková metoda

Dotazník je způsob písemného kladení otázek a zároveň získávání písemných odpovědí na tyto otázky.

„Kladené otázky se mohou vztahovat buď k jevům vnějším (např. názory učitelů na zaváděná organizační opatření), nebo k jevům vnitřním (např. postoje, motivy, citové stavy apod.).

Samotný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně“. (Chrástka 2008: 163)

V dotazníku jsem použila otevřené (nestrukturované) položky (otázky) i uzavřené (strukturované) položky.

Dotazník vyplňovali rodiče, jejichž děti docházejí do ZŠ Višňová, 1. ZŠ Příbram, 3. ZŠ Příbram, 4. ZŠ Příbram a 5. ZŠ Příbram.

Učitelé, kteří vyplňovali dotazník, jsou ze ZŠ Březnice, ZŠ Vltava, České Budějovice, 1. ZŠ Dobříš, ZŠ Bohutín, ZŠ Stará Huť, 1. ZŠ Hořovice, ZŠ Kosova Hora a ZŠ Hvozd'any.

8.3.4.1 Soubor položek, které jsem použila v dotazníku

Položky (otázky) jsem sestavila tak, aby mi odpovědi na ně poskytly základní představu o tom, jak vypadá komunikace a spolupráce rodiny a školy. Díky nim jsem si mohla udělat konkrétní představu na dané téma.

Pomocí dotazníků jsem zjistila odpovědi na jednotlivé otázky. Díky dotazníkům jsem získala mnohé základní údaje pro tvorbu této práce. Dotazníky byly dvojího druhu – jedny pro učitele, druhé pro rodiče. Díky nim jsem mohla oslovit větší množství učitelů z různých škol. Dotazníkové šetření jsem provedla v lednu, únoru a březnu, tj. v době, kdy už jsou rodiče prvňáků dobře seznámeni s chodem školy a školní docházkou jejich potomka. Dotazníky jsem dala rodičům dětí navštěvujících plně

organizované školy ve městě, na vesnici i malotřídní školy, které jsou především na vesnicích. Několik obdobných dotazníků jsme dala k vyplnění i učitelům z několika škol. Mohla jsem tak srovnat možnosti různě situovaných škol.

Otázky z dotazníku, který byl určen učitelům, byly následující:

- Jaké jsou konkrétní formy komunikace a spolupráce?
- Jaký je Váš přístup k elektronické formě komunikace (e-mail, internet apod.) a Váš názor na její využití v komunikaci s rodiči?
- Co bývá primárním cílem schůzek s rodiči?
- Jaké vzkazy rodičům nejčastěji posíláte a jak je formulujete?
- Jaká je možnost rodičů kontaktovat školu a možnost školy kontaktovat rodiče?
- Z jakého důvodu kontaktují nejčastěji rodiče školu a škola rodiče?
- Jaká je frekvence kontaktu rodiny a školy?
 - > Kolik třídních schůzek se ročně koná?
 - > Jak často za Vámi chodí rodiče (poradit se, konzultace apod.)?
 - > Kolik procent rodičů (popř. počet rodičů z celkového počtu dětí ve třídě) Vás kontaktuje každý týden?
Jsou rodiče, kteří Vás kontaktují každý týden?
 - > Jak často využíváte telefon (volání, SMS) při komunikaci s rodiči?
 - > Jak často píšete dopisy, popř. vzkazy rodičům?
 - > Existuje nějaký časopis nebo zpravodaj pro rodiče?
 - > Má škola vlastní internetové stránky?
Jak často využíváte internetové stránky?
Jak často své internetové stránky aktualizujete? Jak často na ně dáváte nové informace?
 - > Jak často pořádáte školní besídky, představení, divadlo apod. pro rodiče?
 - > Jak často se setkáváte s rodiči při práci ve škole (výzdoba školy, práce na školní zahradě apod.)?
 - > Jakou formu komunikace máte nejraději?
 - > Jakou formu komunikace využíváte nejčastěji?
 - > Jak často kontaktujete rodiče jednotlivých žáků?
 - > Existuje nějaká „mimoškolní“ komunikace (př. neformální setkání ve městě apod.)?

Stává se Vám často, že Vás rodiče „zastaví na ulici“ a ptají se Vás na něco?

- Jaké jsou hlavní důvody spolupráce rodiny a školy?
- Kde jednotlivá setkávání a spolupráce probíhají?
- Jakou možnost seznámit se se školou mají rodiče předškolního dítěte?
- Jaká je možnost spolupráce v období mezi zápisem a prvním školním dnem?
- Jak hodnotíte komunikaci a spolupráci s rodiči?
- Jaký máte názor na rodiče, přístup k nim?
 - > Komunikuje se s nimi lehce?
 - > Dávají Vám najevo, že je komunikace nebo spolupráce se školou zajímavá?
 - > Bývají k Vám rodiče otevření?
- Jaký má pro Vás komunikace a spolupráce přínos?
- Existují nějaká netradiční setkávání, která jsou určena především pro rodiče prvňáků?
- Jakou mají rodiče možnost poradit se v případě problému?
 - > Iniciujete někdy sami setkání s rodiči? Za jakým účelem?
- Jak často řešíte problémy?
 - > Máte nějaký speciální přístup k jejich řešení?
 - > Jakým způsobem vzniklé problémy nejčastěji řešíte?

Otázky z dotazníku, který byl určen rodičům žáků 1. ročníku, byly následující:

- Jaké konkrétní formy komunikace s učitelem či školou využíváte?
 - > Můžete je, prosím, seřadit podle častosti?
- Uvítali byste i jinou formu a možnost komunikace? Jakou?
- Jaký je Váš přístup k elektronické komunikaci a názor na ní?
 - > Využíváte ji?
- Z jakého důvodu nejčastěji učitele a školu kontaktujete?
 - > Co bývá obsahem a náplní těchto setkání?
- Jaká je frekvence Vašich setkávání s učitelem?
 - > Jak často chodíte na třídní schůzky?
 - > Jaká je četnost Vašeho individuálního vyhledání učitele?
 - > Jak často navštěvujete internetové stránky?

- > Jak často používáte při své komunikaci telefon (volání, SMS)?
- > Jak často píšete dopisy, písemné vzkazy (do notýsku či žákovské knížky) učiteli?
- > Dostáváte školní časopis? Jak často?
- > Jak často navštěvujete školní besídky, vystoupení, výlety apod.?
- > Jaká je častost a četnost Vašich „mimoškolních“ setkání a „neformální“ komunikace s učitelem (př. setkání se na ulici apod.)?
- Pokud škola organizuje netradiční a mimořádná setkání, účastníte se jich?
 - Ano, vždy
 - Většinou ano
 - Občas
 - Spíše ne
 - nikdy
- Jakých setkání jste se již účastnili?
- Iniciujete někdy sami setkání s učitelem?
 - > Za jakým účelem?
- Jak hodnotíte komunikaci se školou?
 - Zcela dostačující
 - Dostačující
 - Spíše nedostačující
 - Zcela nedostačující
- Jak hodnotíte přístup učitele ke komunikaci s Vámi?
 - Vřelý, pozitivní
 - Spíše pozitivní
 - Dobrý
 - Spíše negativní
 - negativní
- Víte o možnosti využití poradenství výchovného poradce v případě problému a funkci poradce?
- Víte o jiné možnosti, kde a s kým se můžete poradit v případě problému?
- Jak hodnotíte celkovou informovanost rodičů školou?
 - Zcela dostačující
 - Dostačující

Spíše nedostačující

Zcela nedostačující

- Účastnili jste se některých akcí školy, které byly organizovány pro předškoláky? Jakých?
 - > Na jakých školách?
- Jak jste se školou komunikovali a spolupracovali v období mezi zápisem dítěte do školy a prvním školním dnem?
 - > Využili jste nějaké školou nabízené formy komunikace a spolupráce?
- Byly na Vás kladeny v období mezi zápisem a prvním školním dnem nějaké požadavky? Jaké?
- Byly na Vás kladeny nějaké požadavky v období od prvního školního dne doposud? Jaké?

8.4 Stanovení hypotéz

Pro danou problematiku jsem si stanovila následující hypotézy:

Hypotéza č. 1: Předpokládáme, že málotřídní školy spolupracují s rodiči dětí zahajujících školní docházku podobně jako plně organizované školy.

Hypotéza č. 2: Předpokládáme, že škola i rodiče jsou se stávající spoluprací spokojeni.

Hypotéza č. 3: Předpokládáme, že málotřídní školy mají jiné možnosti spolupráce s rodiči než plně organizované školy.

8.5 Výzkumný vzorek

Než se budu blíže věnovat výzkumným otázkám a dílčím cílům výzkumu, chtěla bych přiblížit školy, na kterých jsem svůj výzkum mohla provést.

Výzkum byl prováděn pouze v prvních třídách jednotlivých škol. Do výzkumu se zapojily ZŠ Višňová, 1. ZŠ Pod Svatou horou, Příbram (3 třídy); 3. ZŠ Březové hory (2 třídy), Příbram; 4. ZŠ Jiráskovy sady (3 třídy), Příbram; 5. ZŠ Příbram (3 třídy), 7. ZŠ Příbram; 1. ZŠ Dobříš; ZŠ Bohutín; ZŠ Stará Huť; 1. ZŠ Hořovice; ZŠ Kosova Hora; ZŠ Březnice; ZŠ Hvozd'any; ZŠ Vltava, České Budějovice; ZŠ Ludvíka Kuby, České Budějovice.

Výzkumu se účastnilo celkem 15 vyučujících z 15 základních škol. Dotazník vyplnilo celkem 95 rodičů (z 5 různých škol). Rozhovory byly navíc udělán s přibližně 20 rodiči. Tyto rozhovory byly provedeny na školních akcích určených předškolákům a

jejich rodičům, na třídních schůzkách a na akcích škol určených rodičům žáků a veřejnosti (např. Zahradní slavnost).

K výzkumu mi pomohla i návštěva pedagogicko-psychologické poradny v Příbrami, kde jsem měla možnost udělat nestrukturované interview na téma spolupráce školy, rodiny, dětí a PPP Příbram při zjišťování školní zralosti, problémů dětí v 1. třídě, vzájemných vztahů, příčin a důsledků spolupráce školy s rodiči.

9. Možnost kontaktu rodiny a školy

Dnešní doba umožňuje mnoho způsobů komunikace. Rodiče mají různé možnosti, jak kontaktovat jednotlivá školní zařízení či učitele a škola má více možností, jak může kontaktovat školu.

Podle respondentů mají obě strany kontakty na sebe uvedeny především v žákovské knížce. Na její druhé či třetí straně (dle typu žákovské knížky). Zde jsou kromě osobních údajů uvedeny i kontakty na ředitelství školy, třídního učitele a kontakt do zaměstnání rodičů. Bývá zde napsáno telefonní číslo, popř. e-mail rodičů.

Mnoho učitelů si od rodičů žádá i soukromé telefonní číslo, na kterém je v případě nutnosti mohou zastihnout. Dalším, co si učitelé často žádají, je jejich e-mail. Ten slouží především k možnému zasílání informací o konání akcí školy, informací o výuce a učivu. Rodiče pak často dostávají soukromá telefonní čísla učitelů. Ty jsou posléze využívány při telefonickém kontaktu či zaslání SMS zprávy. Tato forma vyhovuje většině respondentů. Tabulka č. 1 ukazuje četnost jednotlivých důvodů žádosti o soukromý kontakt rodiči, kterou udali dotázaní učitelé.

Pro obě strany to znamená výhodu v rychlém vyhledání potřebného kontaktu. Nevýhodou se stává snadné zneužití soukromého telefonního čísla i e-mailu v případě, že se dostane do rukou osobě, která není oprávněná daný kontakt využívat.

Tab. č. 1 Četnost důvodů vyžádání si soukromého kontaktu na rodiče učitelem [Vlastní zpracování]

Důvod žádosti (+ prostředek předání)	Četnost udání daného důvodu
Okamžité sehnání rodiče (telefonní číslo)	13
Zaslání informací	12
Možnost zastižení rodičů i po jejich pracovní době	11
Další prostředek k sehnání rodiče v případě nemožnosti jeho sehnání na „povinně“ dané kontaktu	14

10. Formy komunikace a spolupráce školy s rodiči

Spolupráce školy s rodiči dětí se nemůže obejít bez dostatečné komunikace mezi oběma subjekty. Komunikace je důležitá nejen pro následnou spolupráci, ale i pro celkové fungování vztahu školy s rodiči. Komunikace má mnoho různých forem. Za nejpodstatnější vlastnosti, které jednotlivé formy od sebe odlišují, lze považovat míru zprostředkovanosti (zprostředkovaný a bezprostřední styk), sociální vymezení (kolektivní versus individuální), obsahové zaměření setkání a jeho funkci.

V následujícím výčtu forem komunikace a spolupráce jsem se zaměřovala především na mnou zjištěné skutečnosti. V charakteristice jednotlivých forem jsem uvedla i názory učitelů a rodičů. Každou formu komunikace a spolupráce jsem sestavila tak, aby obsahovala názory všech respondentů. Tab. č. 2 ukazuje množství škol používajících jednotlivé formy komunikace a spolupráce. Údaje v tabulce jsou vytvořeny na základě rozhovorů a dat z dotazníků pro učitele všech z dotázaných škol. Tabulka ukazuje situaci na jednotlivých školách.

Tabulka č. 2 Četnost škol využívajících jednotlivé formy spolupráce [Vlastní zpracování]

Forma spolupráce	Počet škol používajících danou formu komunikace	Počet škol používajících danou spolupráci (v %)
Třídní schůzky	15	100,00
Individuální konzultace učitelů s rodiči	14	93,33
Žákovská knížka či notýsek	15	100,00
Elektronická žákovská knížka	1	6,66
Písemné vzkazy	15	100,00
Dopisy	9	60,00
Telefonický kontakt	15	100,00
Kontakt prostřednictvím SMS zprávy	9	60,00
Elektronická forma komunikace (e-mail apod.)	13	86,66
Školní časopis či zpravodaj	5	33,33
Nástěnka pro rodiče	10	66,66
Schůze Rady rodičů a školy	11	73,33
Přednáška pro rodiče	2	13,33
Společná práce na školním pozemku	3	20,00

10.1 Třídní schůzky

Třídní schůzky patří k formám komunikace a spolupráce, kdy se bezprostředně setkávají učitelé a rodiče tváří v tvář. Často bývají třídní schůzky považovány za základní formu komunikace a spolupráce školy a rodiny. Jejich časové dotace jsou přesto v porovnání s ostatními formami komunikace poměrně malé. Záleží na škole, jak často se je rozhodne pořádat. Schůzky jsou v 1. třídě obvykle konány 2 - 6 krát za školní rok.

Během schůzky se musí vyřídit mnoho záležitostí, které se týkají nejen celé třídy, ale mnohdy i jednotlivých žáků. Jelikož je těchto záležitostí obvykle mnoho, je

nutné předem připravit jejich průběh. O to se starají učitelé. Vždy je nutné dohodnout určitá pravidla schůzky i její obsah.

Průběh třídní schůzky řídí především učitel. Rodiče se na ní podílejí o něco méně. Rodiče mají podíl především na rozhodování o době probírání daného tématu, řešení určitých problémů a vyjadřování se k danému tématu. Učitelé se spoluzodpovědností rodičů za práci dítěte často pracují tak, aby je přiměl k podpoře a zároveň si zachoval autonomii své práce.

Na třídní schůzce učitelé často legitimizují postupy své práce s dětmi a hodnocení žáků. Někteří učitelé si někdy od rodičů žádají i souhlas s některými svými výchovnými a vzdělávacími postupy či způsoby hodnocení.

Při třídních schůzkách se řeší prospěch třídy, chování třídního kolektivu, akce, které se budou konat v nejbližší době, práce učitele s dětmi při vybraných předmětech aj. Na třídních schůzkách se navíc učitel věnuje i vysvětlování některých konkrétních didaktických postupů při výuce čtení, psaní a počítání. Je to proto, aby i rodiče byli v domácí přípravě svých dětí kompetentními.

Kromě již vyjmenovaných, nejčastějších důvodů se řeší i rozhodování o financích třídy (má-li třída vytvořen třídní fond), financování výletů a návrhy na třídní exkurze, výlety apod., průběh jednotlivých akcí školy aj. Rodiče mnohdy dostávají i informace o finančních příspěvcích školy dané třídě, bývají upozorněni na dodržování hygieny žáků (s čím mají žáci ještě problémy, na co by si měli dát pozor, co by měli již umět apod.), navíc jsou jim často zdůrazněny základních schopností a dovedností, které by měl žák 1. třídy umět (děti občas mívají problémy se zavázáním si tkaničky u boty, složením pomůcek a dalších věcí do školní aktovky apod.) aj.

Po vyřízení organizačních a jiných záležitostí, které se týkají celé třídy, dostává slovo třídní důvěrník, který ostatním rodičům sdělí informace, které se dozvěděl na schůzi Rady rodičů. I na tyto informace mohou rodiče okamžitě reagovat.

Na konci třídní schůzky rodiče podepisují svou účast do záznamového archu. Tím stvrzují, že se schůzky účastnili a byli seznámeni s informacemi, které na ní byly sděleny.

Je-li vše, co se týká celé třídy, řečeno, mohou rodiče odejít, případně zůstat na individuální konzultaci s učitelem. Při té se rodiče ptají individuálně na svého potomka a učitel jim následné informace sděluje diskrétněji, než by tomu bylo před všemi rodiči při schůzce. Učitel rodičům sděluje nejčastěji informace o prospěchu, chování a aktivitě konkrétního žáka.

Při individuálních konzultacích, které následují ihned po skončení třídní schůzky, se rodiče ptají mnohdy znovu na různé didaktické postupy při výuce čtení, psaní a počítání. Dále se ptají na průběh plánovaných akcí, probrané učivo (především rodiče žáků, kteří momentálně do školy nechodí z důvodu nemoci apod.) aj. Někteří rodiče zároveň nabízejí svou pomoc při konání plánovaných akcí školy nebo se již přímo domlouvají na konkrétní formě pomoci.

Třídní schůzky rodičům poskytují nejen získání nových a důležitých informací, ale i náhled na práci a působení dítěte ve škole. Rodiče mají při schůzce možnost prohlédnout si výtvarné práce svého potomka, jeho pomůcky, sešity, popřípadě pracovní listy, zjistit stav výtvarných potřeb, oblečení a přezůvek na tělesnou výchovu apod.

Atmosféra při třídních schůzkách bývá podle vyučujících pohodová, převážně klidná, příjemná a mnohdy i inspirativní, tzn. že se vyučující mnohdy dozví od rodičů nové informace, které mohou později využít při práci s dětmi.

Podle dotázaných učitelů je velkou výhodou třídních schůzek snadné předání všech nejdůležitějších informací v co nejkratším čase, tzn. že dané informace nemusí podávat jednotlivcům, ale řeknou je všem přítomným rodičům. Učitelé si schůzky chválí i v tom případě, pokud se má projednávat nějaký návrh, k jehož provedení je nutný souhlas rodičů, nebo pokud se má o něčem hlasovat.

Rodiče na třídních schůzkách oceňují především snadnou dostupnost, tzn. že se konají v odpoledních hodinách, kdy už většinou nemusejí být v zaměstnání. Atmosféru schůzek dotázaní rodiče hodnotí jako příjemnou, pohodovou a ve většině případech i jako klidnou. Podle rodičů jsou učitelky vstřícné a při konzultaci po schůzce diskrétní. Podle rodičů učitelé projevují zájem o nové informace, které by mohli následně použít při práci s dětmi. S dotazy a výtkami rodičů prý vyučující dále pracují. Převážná většina rodičů časem konání schůzek souhlasí.

Pokud se rodiče nedostaví na třídní schůzku, mají možnost dostavit se na individuální konzultaci, nebo jsou jim na některých školách informace ze schůzky zaslány písemně – formou dopisu, nebo elektronickou podobou (e-mailem).

Tabulka č. 3 ukazuje počet třídních schůzek na dotázaných školách. Tabulka je vytvořena na základě dat získaných z rozhovorů a dotazníků pro učitele jednotlivých škol.

Tab. č. 3 Počet třídních schůzek na jednotlivých školách [Vlastní zpracování]

Počet třídních schůzek za školní rok	Počet škol, které daný počet třídních schůzek koná
1	0
2	4
3	3
4	7
5	0
6	1

10.1.1 První třídní schůzka

První třídní schůzka se ve většině škol, které jsou zahrnuté do výzkumu, koná v prvním měsíci školní docházky, tj. v září. Zde se rodiče blíže seznamují s učitelem a prostředím, ve kterém bude jejich potomek vzděláván a vychováván.

Při zahájení této schůzky dochází k představení třídního učitele, popř. ředitele školy nebo zástupce školy. Následně začíná hlavní obsah třídní schůzky.

Mezi první aktivity, o kterých se jedná, je zvolení třídního důvěrníka, který bude rodiče zastupovat v Radě rodičů. Následuje sled informací, které se týkají organizace školního roku a výuky. Rodiče jsou blíže seznámeni s chodem školy, školním řádem, formou výuky, požadavky školy na rodiče a požadavky učitele na žáky, možností obrátit se na vyučující školy, výchovného poradce a další kompetentní osoby v případě problému apod. Rodiče získávají další informace o možnosti využití školní družiny a školní jídelny, financích, které se týkají třídy, pomůckách, které budou děti potřebovat apod.

Rodiče jsou též učitelem seznámeni s didaktickými postupy při výuce čtení, psaní a počítání proto, aby byli kompetentními v domácí přípravě svých dětí. Tyto postupy jsou jim nejen vysvětleny, ale i názorně ukázány.

10.2 Individuální konzultace učitele s rodiči

Individuální konzultace patří k bezprostředním formám komunikace. Učitel se přímo stýká s rodiči. Rodiče buď chodí za vyučujícím sami, nebo si vyučující rodiče zve. Mezi nejčastější důvody těchto konzultací, při kterých vyhledají rodiče učitele,

patří informace o prospěchu, chování, plánovaných akcích a omluvení absence žáka, případně vymezení probrané látky, kterou si žák, nechodící v dané období do školy, má doma doplnit. Mezi nejčastější důvody, kvůli kterým si učitel zve rodiče, patří informace o prospěchu a chování žáka.

Individuální konzultace probíhají buď v době přesně vymezené těmto schůzkám, nebo po předešlé domluvě učitele a rodičů. Mnozí rodiče však učitele vyhledávají v době, kdy přivádí své dítě do školy, nebo si ho ze školy vyzvedávají.

Některých setkání se kromě rodičů účastní i sami žáci. Důvodem takového setkání bývají především kázeňské problémy, problémy v adaptaci na školní prostředí a prospěch. Učitelé i rodiče si na těchto setkáních chválí především možnost pohledu na danou problematiku z více úhlů pohledu – rodičů, učitele a dítěte. Všechny tři zúčastněné strany se do této debaty mohou zapojit stejnou měrou. Než však samotné jednání začne, bývají rodiče seznámeni předem s tématem chystané schůzky.

Individuální konzultace znamenají komunikaci v úzkém kruhu lidí zasvěcených do dané problematiky. V převážné většině se jich účastní pouze rodiče a třídní učitel. V některých případech jsou přizvány i další osoby, jako jsou další vyučující, zástupce či ředitel školy. Děje se tak v případech, kdy je to nutné pro vyřešení daného problému. Tímto problémem může být např. šikana.

Přestože se v prvních třídách objevuje velmi málo závažnějších kázeňských problémů, případů šikany apod., mezi ty, které se přesto občas objeví, patří nejčastěji problém s rasovou nesnášenlivostí národnostních menšin a některých sociálních skupin obyvatelstva. Tématem schůzky rodičů a učitele pak bývá řešení právě nastalé situace a vyřešení dalších opatření, aby se takovýmto problémům předešlo.

Názor učitelů na tuto formu komunikace je převážně kladný. Za velkou výhodu považují především intimitu schůzky. Mnozí rodiče se totiž prý více uvolní a jsou ochotni o dané problematice více hovořit. Mnohdy se prý rozhovoří natolik, že vyřknou velké množství důvěrných informací, které se týkají jejich potomka, ale i samotné rodiny. K učitelům tak bývají mnohem více otevření.

Mezi velkou výhodu individuálních konzultací patří podle učitelů i rodičů neustálá interakce mezi oběma stranami. Mohou si neustále klást otázky a ihned na ně odpovídat, hledat vzájemně řešení problémů a vyměňovat si informace a zkušenosti, které se týkají dětí.

Rodiče si na individuálních konzultacích cení především toho, že se mohou po dohodě s učitelem setkat kdykoli. Díky nim prý získají více informací o dítěti než při třídních schůzkách.

Individuální konzultace by uvítali všichni rodiče. Přesto však v dnešní době nejsou samozřejmostí. 93, 33 % z dotázaných učitelů nemá přesně vymezen čas pro rodiče a preferuje spíše jinou formu komunikace, než je osobní setkání.

10.3 Žákovská knížka a notýsek

Žákovská knížka patří mezi nejčastější formy komunikace rodiny a školy. Do dnešních žákovských knížek jsou zapisovány nejen známky a hodnocení žáka, ale i zprávy omlouvající jeho absenci, kontakty na rodiče a školu a jiná sdělení. Do těchto sdělení se zaznamenávají nejčastěji informace o chystaných akcích apod. žákovskou knížku či notýsek využívají všechny z dotázaných.

Žákovská knížka bývá v prvních třídách často nahrazována notýskem, do kterého jsou zaznamenávána stejná data jako do žákovské knížky. V dotazovaných školách tak můžeme nalézt již předtištěné notýsky Notýsek pro 1. třídu, Deníček školáka, Deníček pro malé školáčky apod. Žákovskou knížku či notýsek používají všechny z dotázaných učitelů.

Rodiče notýsky průběžně kontrolují, přičemž svou kontrolu stvrzují svým podpisem. Rodiče jsou učiteli nabádáni k tomu, aby je kontrolovali každý den.

Informace jsou v notýsku zaznamenány různými formami. Na začátku školního roku, kdy žáci ještě neumí číst a psát, tam učitelé vkládají vzkazy a nejrůznější informace prostřednictvím předtištěných ústřížků, které si tam jednotliví žáci vlepí již sami. Znamky a hodnocení píše do notýsků sám učitel.

Když už žáci několik písmen umí, nechávají je učitelé, aby si informace zapsali sami. To se podle dotázaných učitelů děje nejdříve až ve druhém pololetí. Tyto vzkazy, které si mohou zapsat sami žáci, bývají kratšího rozsahu. Podle dotázaných učitelů jsou děti rádi, že už si sami umí napsat vzkaz pro rodiče.

Nevýhodu vidí obě strany v tom, že se notýsek může ztratit. Jinou nevýhodou je jeho snadná zničitelnost, jelikož je vyroben z papíru. Stačí malé vylití nápoje do aktovky, jeho ohnutí následkem špatné manipulace apod.

10.4 Elektronická online žákovská knížka

Elektronická online žákovská knížka je jakási náhrada papírové žákovské knížky. Je v ní veden nejen prospěch, ale i absence žáka. Záznamy v ní jsou přístupné rodičům. Umožňují oboustrannou komunikaci školy a učitele s rodiči. Její používání je snadné. Informace jsou průběžně doplňovány.

Odkaz na elektronickou žákovskou knížku můžeme nalézt na internetových stránkách školy. Její používání uvedla jen jedna z dotázaných škol, tj. 6, 66 % ze všech dotázaných škol.

Mezi výhody této formy komunikace, které uvedli učitelé i rodiče, patří především její snadná dostupnost. Tato služba je opět zcela zdarma. Učitelé si cení o toho, že rodiče mohou průběžně informovat o všech známkách, které žáci získají. Rodiče vidí i výhodu navíc v tom, že své dítě mohou rychle a snadno omluvit z vyučovací hodiny, nebo pokud jejich dítě onemocnělo.

Nevýhodou, kterou uvedli rodiče, se stává obava ze zneužití cizí, neoprávněnou osobou.

Školy tuto formu informování o prospěchu berou jen jako „doplňující“ formu zisku informací. I nadále totiž používají papírové žákovské knížky.

10.5 Písemné vzkazy

Písemnými vzkazy jsou myšleny především ty vzkazy, které jsou napsané na papíře (formou dopisu) a předány rodičům prostřednictvím třetí osoby, v převážné většině vlastním dítětem. Stává se tak nejčastěji tehdy, pokud obě strany, učitelé i rodiče, vědí, že dítě je spolehlivé a vzkaz opravdu předá. V některých případech se obě strany dohodly, že pokud dítě vzkaz doručí, rodiče napíší SMS či zavolají učiteli, že vzkaz opravdu obdrželi.

V tomto případě komunikace se jedná o zprostředkovanou formu komunikace.

Rodiče si pochvalují, že dítě cítí určitou zodpovědnost a snaží se předat vzkaz. Učitelé si chválí rychlost předání vzkazu v případě, že ho dítě předá ještě ten den. Podle dotázaných učitelů je tato forma lepší, než kdyby rodičům poslali dopis.

Písemný vzkaz se používá především při poskytování neformálních informací – př. pozvánky na akce či bližší informace o akcích, které jsou naplánovány (viz Příloha V.).

Např. pozvánky na akce bývají též často vyvěšovány na nástěnkách a informačních panelech školy, kde si je rodiče mohou též přečíst.

Písemné vzkazy používá jako formu komunikace 100 % dotázaných učitelů.

Nevýhodou těchto vzkazů je podle dotázaných možnost jejich ztráty. Pokud učitelé s rodiči nemají domluvená znamení, díky kterým se dozví, že byl vzkaz doručen, stěžují si, že děti někdy vzkazy doma nepředají.

10.6 Dopisy

Dopisy jsou další písemnou formou komunikace. V tomto případě jsou však myšleny v tom smyslu jako písemné vzkazy zaslané rodičům prostřednictvím pošty. Dopisy jsou podle průzkumu brány jako „formálnější“ zprávy, kdy se vzkaz neposílá prostřednictvím třetí osoby, elektronickou formou ani jako zpráva v notýsku. Dopis jako formu komunikace používá 60 % z dotázaných učitelů.

Ještě v předškolním období je dopis často používán jako pozvánka na schůzku rodičů budoucích prvňáků nebo na akci pro budoucí prvňáčky (viz Příloha VI.). Většina z dotázaných škol uvedlo, že je tento dopis formulován tak, aby mohli být adresáty nejen rodiče, ale i samotné děti.

Dopisy jsou též velmi často používány jako prostředek sdělení o např. přestupu na jinou školu, vyjádření specializovaných pracoviště (PPP, lékař aj.), sdělení stanoviska, rozhodnutí apod.

Výhodou je podle učitelů i rodičů „formálnost“ – dopis je brán mnohdy jako úřední dokument.

Jako nevýhodu vidí obě strany „jednostrannost“ komunikace, čímž je myšleno to, že adresát dostává již hotové stanovisko, nemůže okamžitě reagovat na druhou stranu. Další nevýhodou je pomalý přenos informací – k adresátovi se dopis dostane nejdříve druhý den do jeho podání.

10.7 Telefonický kontakt

Telefonický kontakt je další bezprostřední formou komunikace mezi školou, učitelem a rodiči. Tato forma je nejčastěji využívána k rychlému předání informací. V dnešní době škola již na začátku školního roku požaduje po rodičích telefonní číslo do zaměstnání a některé školy navíc žádají i číslo soukromé. Tento kontakt bývá napsán na druhé či třetí stránce žákovské knížky, kde jsou uvedeny i další kontakty (na rodiče, školu aj.). Z dotázaných škol telefonický kontakt používají všechny, tzn. 100 %.

Výhodu, kterou spatřují učitelé i rodiče, je, že při telefonickém rozhovoru jsou obě strany ve vzájemné interakci. Přestože se nevidí, mohou se domlouvat, vzájemně se

doplňovat a okamžitě reagovat na druhého. Výhodou je výborná dostupnost telefonu, a to ve smyslu jeho snadného pořízení. Druhou výhodou, v případě, že strany vlastní mobilní telefon, je poměrně dobré pokrytí signálu, s čímž bývá volající i volaný spokojen.

Opakem se však stává situace, kde je pokrytí signálem horší. To vzájemnou komunikaci za pomoci telefonu zhoršuje či zcela zakazuje. Mnoho respondentů si též stěžuje na občasnou nedostupnost druhého. To se děje především tehdy, má-li druhá strana telefon vypnutý, nefunkční nebo hovor odmítá přijmout.

10.8 Kontakt prostřednictvím SMS zprávy

SMS znamená v překladu krátká textová zpráva. Je zkratkou anglických slov Short Message Service. Tato služba je dostupná na většině digitálních mobilních telefonech. Výhodou je, že tyto zprávy lze přijímat i odesílat jak na mobilních telefonech, ale i na některých pevných linkách. V dnešní době lze tyto zprávy posílat i z internetu.

Z dotázaných učitelů používá formu SMS 60 %. Dalších 6, 66 % od ní od letošního roku upustilo z důvodu velké vytíženosti.

Učitelé i rodiče, kteří tuto formu používají, si na ní pochvalují, že je to dostupná, jednoduchá a rychlá cesta k novým informacím. Díky SMS mohou rodiče své děti omlouvat, psát učiteli vzkazy, které je nutno vyřídit ihned aj. Učitelé jsou naopak rádi, že mají rychlou odezvu od rodičů v případě problému. Někteří učitelé mají domluveno, že rodičům stačí napsat a oni jim sami zavolají okamžitě, jak to jen bude z jejich strany možné. Mnozí dotázaní si pochvalují též stručnost a jasnost některých zpráv.

Nevýhodou je podle dotázaných to, že neví, zda příjemce zprávu pochopil, nebo zda mu vůbec došla. Je to především v případech, kdy učitelé nejsou vzájemně domluveni na dané odezvě, po které se dozví, zda si příjemce zprávu přečetl.

10.9 Internetové stránky školy

Internet je celosvětový systém sítí, které jsou navzájem propojené. Tyto sítě jsou spojeny síťovými uzly, kterým může být např. počítač nebo specializované zařízení.

Internetové stránky školy plní v dnešní době především formu jakéhosi zpravodajství školy pro širokou veřejnost. 86, 66 % z dotázaných škol má své vlastní internetové stránky, na kterých můžeme nalézt informace o dané škole, mezi které patří základní data (např. počet žáků, vedení školy, adresa školy aj.), pedagogický sbor a

ostatní zaměstnanci školy, třídy a jejich rozvrhy, soupis akcí školy, informace z již uskutečněných akcí, dokumenty školy, nabídka pomoci ve formě dokumentů (např. formuláře pro uvolnění žáka ze školy, prohlášení o bezinfekčnosti žáka, žádost o vydání duplikátu žákovské knížky, posudek o zdravotní způsobilosti žáka, čestná prohlášení rodičů v případě výletu žáka, doporučení od metodika prevence patologických jevů, školního psychologa a výchovného poradce, výroční a inspekční zprávy, školní řád, vzdělávací programy, evaluace, informace z Rady rodičů a další). Na stránkách lze dále nalézt kontakt na jednotlivé vyučující, informace o projektech a grantech, aktuality školy, informace o zájmových kroužcích, fotogalerie, výukové materiály a další.

Internetové stránky jsou průběžně aktualizovány. Jejich aktualizaci zajišťuje ve většině případů vedení školy či jím pověřená osoba nebo správce školní sítě.

Rodiče na internetových stránkách škol oceňují především snadnou dostupnost a rychlé získání informací. Kdykoli se na ně prý mohou podívat. Pokud je škola pravidelně aktualizuje, chválí si je.

Jiný názor na ně mají především rodiče, kteří nemají přístup k internetu. Ti si často stěžují na to, že škola a učitelé si na těchto formách komunikace zakládají a ostatní formy komunikace tolik nevyužívají. Informace se tak k nim dostávají až později. O některé informace jsou prý zcela ochuzeni.

Nevýhodu použití internetu vidí mnoho rodičů v tom, že některé školy své stránky aktualizují minimálně a po dlouhé době. Někteří si stěžují na nedostatek informací na nich. Rodiče, kteří nemají přístup k internetu, si stěžují, že některé školy své internetové stránky upřednostňují a další formu předání informací zanedbávají.

10.10 Elektronická forma komunikace

E-mail, neboli Electronic Mail, znamená v překladu elektronická pošta. Je to novodobý způsob zasílání elektronických zpráv pomocí internetu. Pomocí e-mailu lze zasílat nejen jednotlivé zprávy, ale i přiložené soubory.

Z dotázaných učitelů uvedlo 86, 66 %, že jako elektronickou formu komunikace používají pouze e-mail. Zbytek učitelů uvedlo, že elektronickou formu komunikace nepoužívá. Většina škol na začátku školního roku žádá o e-mail rodičů, kam budou moci následně zasílat informace. Tento kontakt bývá uváděn na druhé či třetí stránce žákovské knížky, kde se nacházejí i další kontakty.

Učitelé e-mail používají nejčastěji tehdy, když rodičům sdělují informace o probraném učivu ve škole, když jejich dítě onemocnělo. Takto zasláné informace

mohou být obsáhlejší, než by tomu bylo při např. zaslání SMS rodičům, protože do e-mailu lze napsat delší zprávu či přiložit soubor. Tím se k učivu mohou lépe vyjádřit, popř. vysvětlit nebo přiblížit řešení některých úkolů. Dále jsou rodiče informováni o akcích školy, jídelníčku, mohou si prohlédnout nové fotografie třídy svého dítěte (např. z akcí školy, které učitel vyfotil) aj.

Rodiče e-mail používají nejčastěji pro omluvení svého dítěte z výuky či při nemoci, k získání úkolů a informací o probraném učivu (v případě absence dítěte ve škole). Dále ho používají při komunikaci s jídelnou a školní družinou, při zjišťování informací o plánovaných akcích školy aj.

Učitelé si e-mail pochvalují především díky tomu, že je to poměrně rychlá forma komunikace, do zpráv mohou napsat delší zprávu (na rozdíl od SMS zprávy) a tato služba je zcela zdarma. Navíc mohou e-mail používat nejen v době, kdy jsou přítomni ve škole, ale mohou ho použít i doma či na místech, kde je přístup k internetu.

Nevýhodou učitelé vidí v tom, že nevědí, zda zpráva byla rodiči přečtena a dobře pochopena. Někteří tento problém již vyřešili dohodou s rodiči, která spočívá v tom, že rodiče, jakmile zprávu obdrží a přečtou si jí, napíší učiteli, že ji přijali a spolu s tím připojí případné dotazy či odpověď. Tento postup se mnohým učitelům osvědčil a praktikují ho již několik let.

Rodiče jsou s možností využití e-mailu též vcelku spokojeni, a to především ti, kteří k němu mají přístup dennodenně. Chválí si tak jeho dobrou dostupnost, rychlost a opět to, že je zcela zdarma.

Jako nevýhodu někteří rodiče uvedli závislost na tom, kdy se učitel na e-mail přihlásí. Pokud napíše vzkaz učiteli, odpověď získají až tehdy, když ho jde učitel kontrolovat. V případě, že rodiče potřebují něco co nejrychleji vyřídit, volí komunikaci prostřednictvím telefonického rozhovoru nebo zaslání SMS.

10.11 Školní časopisy a zpravodaje

Časopisy jsou jakousi doplňující formou komunikace. Některé školy ho vydávají v tištěné verzi, kterou rozšíří mezi žáky a rodiče, a některé ho vydají v tištěné a zároveň i elektronické verzi, kterou rodiče naleznou na internetových stránkách školy. Druhý případ můžeme vidět především na větších školách. Ty kvůli velkému počtu žáků nechají vytisknout jen určitý počet kusů, který pak nechají na předem určeném místě. Tam si časopis mohou děti a rodiče, které o něj opravdu stojí, vzít. Přestože se

nedostane do každé rodiny, může si ho prohlédnout každý, kdo má přístup na internet. Z dotázaných respondentů uvedlo 33, 55 %, že tvoří a vydává vlastní časopis.

Aby školy posílily oboustrannou komunikaci mezi sebou a rodiči, žádají občas, aby jim i oni do časopisu přispěli. Podle dotázaných se však najde jen minimum rodičů, kteří jsou ochotni na tuto žádost přistoupit.

Obsahem školních časopisů je úvodní slovo k danému vydání, shrnutí důležitých telefonních čísel a adres, nejčastěji rozpisy plánovaných akcí a organizace školního roku, pololetí či čtvrtletí, fotografie z již uskutečněných akcí, informace o vyučování, informace ze školní družiny a školní jídelny, sdělení Školního klubu, užitečné odkazy ze školství a dětské servery, užitečné informace pro rodiče (př. Desatero pro prvňáčky a Desatero pro rodiče) a další. Nalezneme zde velké množství obrázkových ilustrací, příloh, fotografií ze života školy či výtvarných děl žáků školy (výtvarné práce, fotografie výrobků žáků aj.) či specifická grafika dané školy. Některé školy do svého časopisu dávají i rozhovory žáků s jednotlivými kantory či nepedagogickými pracovníky školy aj. Jiné sem dávají informace o vybraných žácích – př. o jejich úspěchu či zásluze, básně a příběhy, které napíše sami žáci aj.

Školní časopisy mívají různý název, např. ZŠ Brezové hory, Příbram svůj časopis nazvala Život za lavicemi, ZŠ Pod Svatou Horou, Příbram má časopis Školáček, ZŠ Breznice má Bulletin apod.

Rodiče si na časopise cení především ochoty jejich zpracování a ochoty lidí podílet se na jejich přípravě. Velmi se jim líbí i jejich zpracování (členění obsahu, grafická stránka apod.) a výběr obsahu (co je obsahem, články, práce apod.).

Nevýhodou je podle dotázaných učitelů časová a finanční nákladnost.

10.12 Nástěnka pro rodiče

V každé škole lze nalézt množství různě zaměřených nástěnek. Od těch, které jsou zaměřeny na jeden daný jev, až po ty, které jsou obecněji zaměřené. Na některých školách však můžeme nelézt i nástěnky určené především rodičům prvních tříd. Zde jsou často vyvěšeny rady, tipy, návody a doporučení pro rodiče, jako např. jak má dítě správně sedět u psaní, jak má vypadat jeho psací stůl, kdy je nejoptimálnější vypracovávat domácí úkoly, jaké styly učení existují apod. Kromě toho jsou zde i informace o plánovaných akcích a informace týkající se výuky a žáků. Nástěnky tvoří většinou třídní učitel dané třídy nebo ředitelem vybraný učitel.

Používání speciální nástěnky pro rodiče uvedlo 66, 66 % z dotázaných učitelů.

Učitelé i rodiče si nástěnky chválí. Rodičům se líbí především jejich přehlednost, způsob rozvržení a uspořádání jednotlivých témat na ní a snadná dostupnost pro všechny. Nástěnky bývají nejčastěji umístěny na chodbě u třídy, v některých případech, kdy má škola jen jednu první třídu, přímo ve třídě.

10.13 Schůze Rad rodičů a Rad školy

Ze všech respondentů uvedlo jen 73, 33 %, že používají schůze Rad rodičů jako formu komunikace s rodiči.

Schůze Rady rodičů, popř. Školské rady se účastní zvolení zástupci tříd. Zde rozhodují o návrzích a získávají nové informace, které následně zprostředkovávají dalším rodičům. To se děje především na třídní schůzce.

Výhodou je získání a rozšíření nových informací a možnost rodičů spolurozhodovat o návrzích rozpočtu, hodnocení žáků a dalších.

Nevýhodou je možnost, že zástupce třídy některé z informací zcela nepochopí a následně dojde k jejich nesprávnému předání dalším rodičům. To se však může stát i v případě správného pochopení nových informací. Mezi uvedenými nevýhodami je i to, že v případě rozhodování o daném návrhu, může zástupce třídy preferovat pouze svůj osobní názor, který bude následně prosazovat i přesto, že s ním nemusí souhlasit většina rodičů.

10. 14 Přednáška pro rodiče

Přednášky pro rodiče si postupně získávají na oblibě rodičů. Většinou jsou konané v den první třídní schůzky. Jejich hlavním cílem je seznámit rodiče s jejich úlohou při domácí přípravě jejich dítěte a ukázat jim různé didaktické postupy při výuce čtení, psaní a počítání. Je to především proto, aby i oni byli kompetentními v domácí přípravě jejich potomka.

Přednášky pro rodiče pořádá 13, 33 % z dotázaných škol.

Osobně jsem se zúčastnila jen jedné takovéto přednášky, která byla zaměřena na psychohygienu žáka prvního ročníku základní školy. Přednášela zde pracovnice pedagogicko-psychologické poradny Středočeského kraje z pobočky Příbram. Přednáška trvala cca 55 minut a byla rozdělena do dvou bloků. V prvním bloku přednášela pracovnice PPP na daná témata a druhý blok byl věnován dotazům rodičů.

Obsah prvního bloku byl rozdělen do pěti částí. V první části byli rodiče seznámeni s tím, co je pedagogicko-psychologická poradna, pro jaké děti a rodiče je určena, s kým spolupracuje, kde se nachází apod.

Ve druhé části byla rodičům připomenuta nová role jejich potomka – role školáka. Byli srozuměni s tím, že se nyní dítě musí déle soustředit, dokázat sedět v lavici, má nový režim dne apod.

Třetí část byla věnována pomoci dítěte. Rodiče byli seznámeni např. s možností využití individuální konzultace s učitelem. Dalšími tématy této části byly projevy zájmu o dítě a jeho práci ze strany rodičů, nutnost pochvaly a povzbuzení a domácí příprava žáka.

Co se domácí přípravy týče, byli rodiče seznámeni s téměř vším, co příprava obnáší. Byly jim též vysvětleny různé didaktické postupy při nácviku čtení, psaní a počítání. Byla jim vysvětlena optimální doba učení, způsob řazení domácích úkolů, ukázání nutnosti přestávek v přípravě, představeno prostředí, jaké je optimální pro učení a děláni domácích úkolů. Ukázána byla též správná poloha dítěte u psaní a čtení, správný úchop pera a tužky, důležitost postupného osamostatňování dítěte ve školní přípravě a její optimální době trvání.

Čtvrtá část se zabývala školní aktovkou – její kontrolou rodiči, její přípravou a obsahem.

Pátá část se zabývala důležitostmi pochvaly a povzbuzení.

Druhý blok byl věnován dotazům rodičů. Rodiče měli pouze tři dotazy: „I když děti další den nemají např. matematiku, mám ji s ním přesto procvičit?“, „Je špatně, když už synovi skládám slova do vět, přestože to ještě ve škole nedělali, ale on už to přesto zvládá?“ a „Co dělat, když si dcera při čtení domýšlí slova?“. Všechny dotazy byly ihned po jejich vyřčení zodpovězeny.

Rodiče si na přednášce chválí její srozumitelnost a ochotu školy a pedagogicko-psychologické poradny ji vůbec uspořádat. Školy si též chválí zájem rodičů, kterému se přednášky těší.

10. 15 Společná práce pracovníků školy, rodičů a žáků

Společná práce na školním pozemku nebo v areálu školy je další bezprostřední formou spolupráce. Dochází zde totiž k setkávání pedagogických i nepedagogických pracovníků školy, rodičů a dětí. Takovouto formu spolupráce uvedlo 20 % z celkového počtu dotázaných učitelů.

Společnou prací se nejčastěji stává pomoc na školní zahradě (úprava trávníku, úprava míst pro výuku ve venkovním prostředí aj.), úprava interiéru školy (výměna výzdoby na chodbách aj.) či společná tvorba výrobků pro školní akce (výroba kulís aj.). Podle učitelů se vždy najdou rodiče, kteří svou pomoc nabízejí již na začátku školního roku, aniž by k tomu byli vyzváni. Jejich počet však není vysoký.

Jako další formu společné práce lze považovat např. příprava občerstvení na školní besídku, zdobení perníčků na Vánoční jarmark či vytváření různých výrobků, které se hodí pro prodej na Vánočním či Velikonočním jarmarku.

Velkou výhodou se podle učitelů i rodičů stává fakt, že práce povzbuzuje a posiluje jejich vzájemné vztahy. Rodiče jsou mnohdy rádi, že mohou škole nějak pomoci. Mnozí jsou toho názoru, že pomáhají nejen škole, ale zároveň i vlastním dětem (např. když se rozhodnou vybudovat či opravit venkovní sezení, kam se děti mohou uchylovat v době volna o přestávkách či po skončení vyučování).

Nevýhodou se stává nedostatek času, na který si stěžuje většina rodičů. Kvůli zaměstnání se mnohdy těchto prací nemohou účastnit. Dalším je dopravní spojení mnoha rodičů. To se týká především rodin žijících na vesnici. Tito rodiče totiž musí kvůli zaměstnání a škole dojíždět do města.

11. Vzkazy a jejich formulace

11.1 Vzkazy rodičům

Vzkazy rodičům jsou podle dotázaných učitelů charakteru písemného nebo ústního. V případě ústních vzkazů je při jejich vyřizování nejčastěji používán telefon či předání prostřednictvím samotných dětí. Druhá varianta je používána tehdy, nejde-li o řešení problému či úřední záležitosti. Podle slov dotázaných učitelů bývají tyto vzkazy spíše „druhořadého rázu“. Jde např. o vzkazy typu „Až tě ráno maminka přivede do školy, ať se za mnou staví.“ apod.

V případě, vyučující používají telefonní spojení, mohou rodičům blíže vysvětlit, co potřebují a domluvit se s nimi. Tyto vzkazy už mívají podle dotázaných „formálnější ráz“.

Pokud učitel komunikuje s rodiči písemnou formou, je to prostřednictvím dopisu, sdělením v žákovské knížce či písemného vzkazu, který je rodičům předán prostřednictvím dítěte. V případě první možnosti bývají sdělení kratšího rozsahu, většinou psaného vlastní rukou či předem natištěného sdělení (např. při informování o plánované akci apod.) (viz Příloha VII.). Do žákovské knížky vyučující píší velmi často

i slovní hodnocení žáka – to píše především vlastní rukou. Za hodnocením bývá podpis učitele.

Pokud učitelé zasílají dopis, bývá jeho sdělení podle jejich slov „formálního rázu“. V těchto případech převládá sdělení psané na počítači. Rozsah bývá různý – dle druhu sdělení. Formou dopisu jsou napsány např. různá rozhodnutí školy apod. Na konci dopisu či „vzkazu“ se pro stvrzení sdělení učitelé podepisují. V případě, že je rodičům poslán vzkaz prostřednictvím jejich potomka, bývá napsán na počítači nebo vlastní rukou. Dopis i „vzkaz“ je podle dotázaných učitelů vždy zalepen v obálce.

Další možností písemného vzkazu je použití e-mailu. Ten používají jak učitelé, tak rodiče velmi často. Učitelé si na e-mailu pochvalují, že může obsáhnout více informací než třeba SMS. Ta je dalším prostředníkem předání vzkazu. Podle respondentů má však tu nevýhodu, že se do ní vejde jen určitý počet znaků. Dotázaným učitelům tak slouží většinou k tomu, aby napsali, ať jim např. rodiče zavolají apod.

Všichni z dotázaných učitelů se vždy snaží o to, aby sdělení byla co nejjvýstižnější, snadno pochopitelná a co nejstručnější. Na druhou stranu se snaží, aby sdělení obsahovala všechny důležité informace a nevedla k několikero možným interpretacím. Někteří učitelé mají s rodiči domluvené konkrétní symboly – pro zjednodušení komunikace. Je to např. užití tzv. „smajlíků“ – při hodnocení žáka v daném týdnu apod.

11.2 Vzkazy učitelům

Vzkazy vyučujícím bývají stejné povahy jako vzkazy učitelů pro rodiče.

Mezi nejčastější vzkazy patří omluvení žáka. Tyto vzkazy bývají stručné – většinou rodiče napíše název nemoci či konkrétní důvod nepřítomnosti. Ke sdělení připojují svůj podpis pro stvrzení.

Dalšími jsou formální vzkazy, které se týkají např. změny bydliště, školy apod. Tyto vzkazy bývají delší, převážně napsané na počítači. I v takovémto sdělení nechybí podpis rodičů.

Mezi vzkazy, které posílají rodiče učitelům, patří dále připomínky a dotazy. V obojích případech se snaží rodiče vše co nejlépe popsat. Občas dochází podle dotázaných učitelů ke zbytečně rozsáhlému popsaní jevu. Rodič se v dobré víře snaží danou problematiku co nejvíce popsat, až se nakonec začne opakovat a sdělení působí podle učitelů spíše chaoticky.

12. Frekvence kontaktů rodiny a školy

Následující údaje ukazují častost různých druhů setkání. Podkladem pro jejich zpracování se staly odpovědi dotázaných rodičů a učitelů. Z informací získaných z dotazníků pro rodiče vyplývá, že 34 rodičů iniciuje setkání s učitelem samo; 61 rodičů je naopak v iniciaci pasivních a setkání sami neiniciují. Nejčastější důvody, proč rodiče setkání iniciují můžeme nalézt v tabulce č. 4.

Tab. č. 4 Četnost nejčastějších důvodů, proč rodiče sami iniciují schůzku s učitelem [Vlastní zpracování]

Důvod schůzky	Počet uvedených důvodů
Omluvení nemoci žáka	6
Konzultace o prospěchu žáka	8
Konzultace o chování žáka	6
Informace o probraném učivu	7
Omluva žáka z výuky	4
Organizační záležitosti (informace o akcích apod.)	6
Setkání v případě, se rodiče nemohou dostavit na plánovanou třídní schůzku	3

12.1 Třídní schůzky

Graf č. 1 ukazuje, jak často dotázaní rodiče navštěvují třídní schůzky. 21, 43 % z dotázaných škol uvádí, že třídní schůzky koná dvakrát ročně – v každém pololetí jednou. 21, 43 % uvádí, že jsou konány třikrát ročně (dvě v prvním pololetí a jedna ve druhém). 28, 57 % z dotázaných škol uvedlo, schůzky pořádá čtyřikrát ročně (dvě v každém pololetí). Stejný počet škol uvedlo, že schůzek koná pět za školní rok a 7, 14 % uvedlo, že schůzky koná šestkrát ročně.

12.2 Individuální konzultace

Z odpovědí dotázaných učitelů vyplývá, že individuální konzultace se stala téměř pravidelnou formou. Všichni z dotázaných uvedli, že každý týden se setkají s několika rodiči, se kterými se baví především o prospěchu, chování dítěte a plánovaných akcích. Míru využití konzultací rodiči můžeme vidět v grafu č. 2.

Co se týče osobního kontaktu, uvedlo 92, 86 % z dotázaných učitelů, že osobní kontakt v komunikaci s rodiči preferuje. 78, 57 % uvedlo, že tato forma patří mezi nejčastěji jimi používané.

12.3 Písemné vzkazy a dopisy

Pomocí písemných vzkazů a dopisů spolu obě strany komunikují v některých případech několikrát měsíčně. V grafu č. 3 lze vidět četnost využití těchto prostředků podle rodičů.

12.4 Telefonický kontakt a komunikace prostřednictvím SMS zprávy

Všichni z dotázaných pedagogů uvedli, že telefon (telefonický kontakt či sdělení prostřednictvím SMS zprávy) patří mezi formy komunikace, které využívají každý týden. Z toho 7, 14 % uvedlo, že telefon sami použijí jen tehdy, když nemají e-mail na rodiče, nebo pokud potřebují rodiče nutně kontaktovat (např. při náhlé nevolnosti žáka).

Míru a četnost využití telefonického kontaktu či SMS zprávy rodiči lze vidět v grafu č. 4.

12.5 Návštěva internetových stránek školy

Každá z uvedených škol se snaží vlastnit a aktualizovat vlastní internetové stránky. Z dotázaných škol uvedlo 21, 43 %, že informace na svých stránkách aktualizují minimálně jednou týdně. 14, 29 % uvedlo, že své stránky aktualizují alespoň jednou měsíčně a 64, 29 % neuvvedlo přesnou frekvenci aktualizace stránek.

V grafu č. 5 můžeme vidět, jak často internetové stránky škol navštěvují rodiče.

12.6 Školní časopis a zpravodaj

Časopis je oblíbenou formou komunikace. 42, 86 % dotázaných škol svůj vlastní časopis vydává. V grafu č. 6 je vidět, jak často časopis dostávají rodiče.

12.7 Školní besídky a kulturní akce

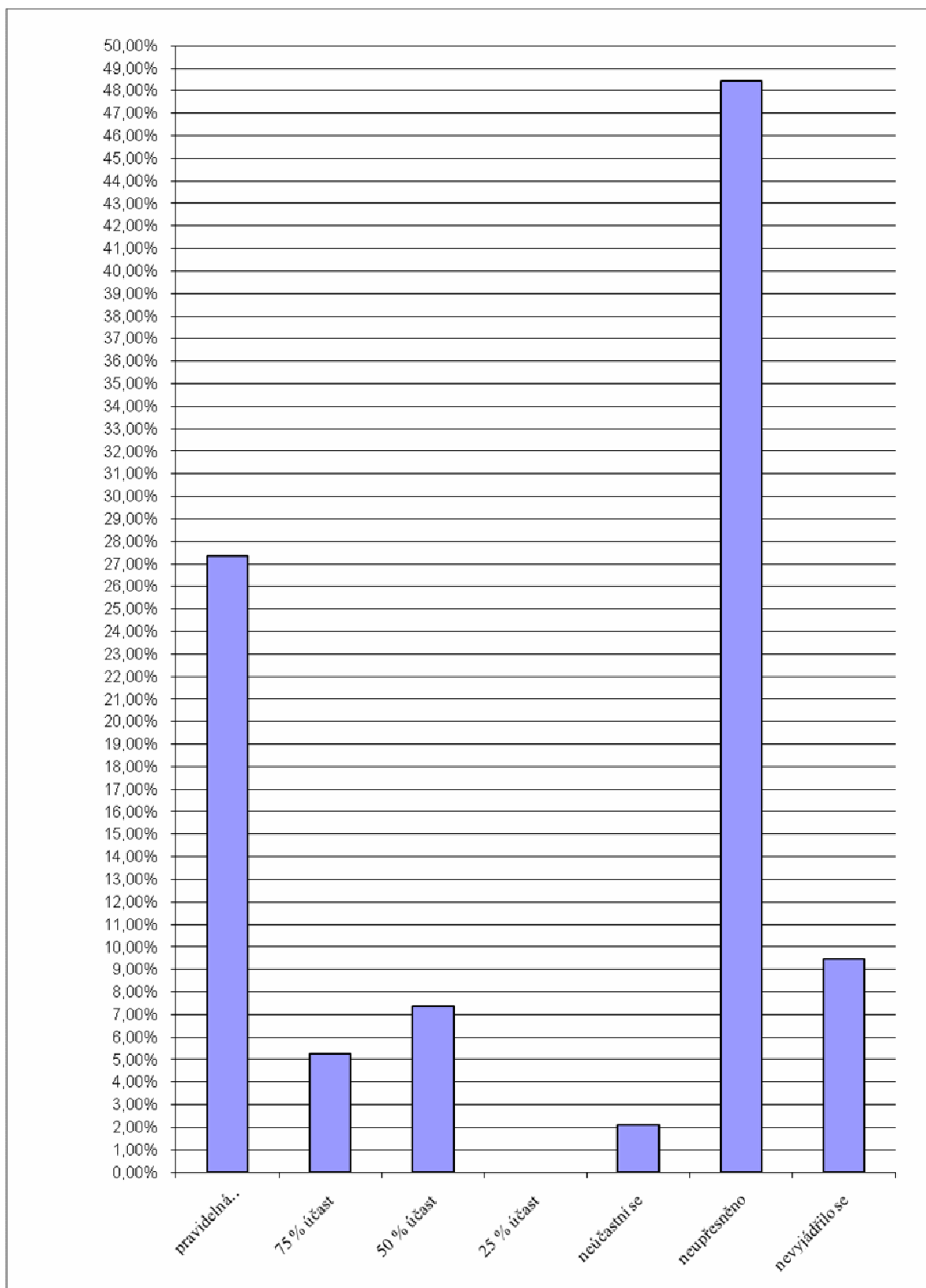
Každá z dotázaných škol se snaží prezentovat na veřejnosti. Podle dotázaných učitelů se to daří především díky různým akcím, jako např. Školní akademie, Zahradní slavnost, jarmarky, kulturní akce aj. 35, 71 % uvedlo, že akce koná přibližně jednou ročně. Stejný počet škol uvedlo, že akce tohoto typu pořádají přibližně dvakrát až třikrát ročně a 28, 58 % z dotázaných uvedlo, že podobné akce pořádá průměrně čtyřikrát až šestkrát ročně.

Graf č. 7 ukazuje návštěvnost akcí dotázanými rodiči.

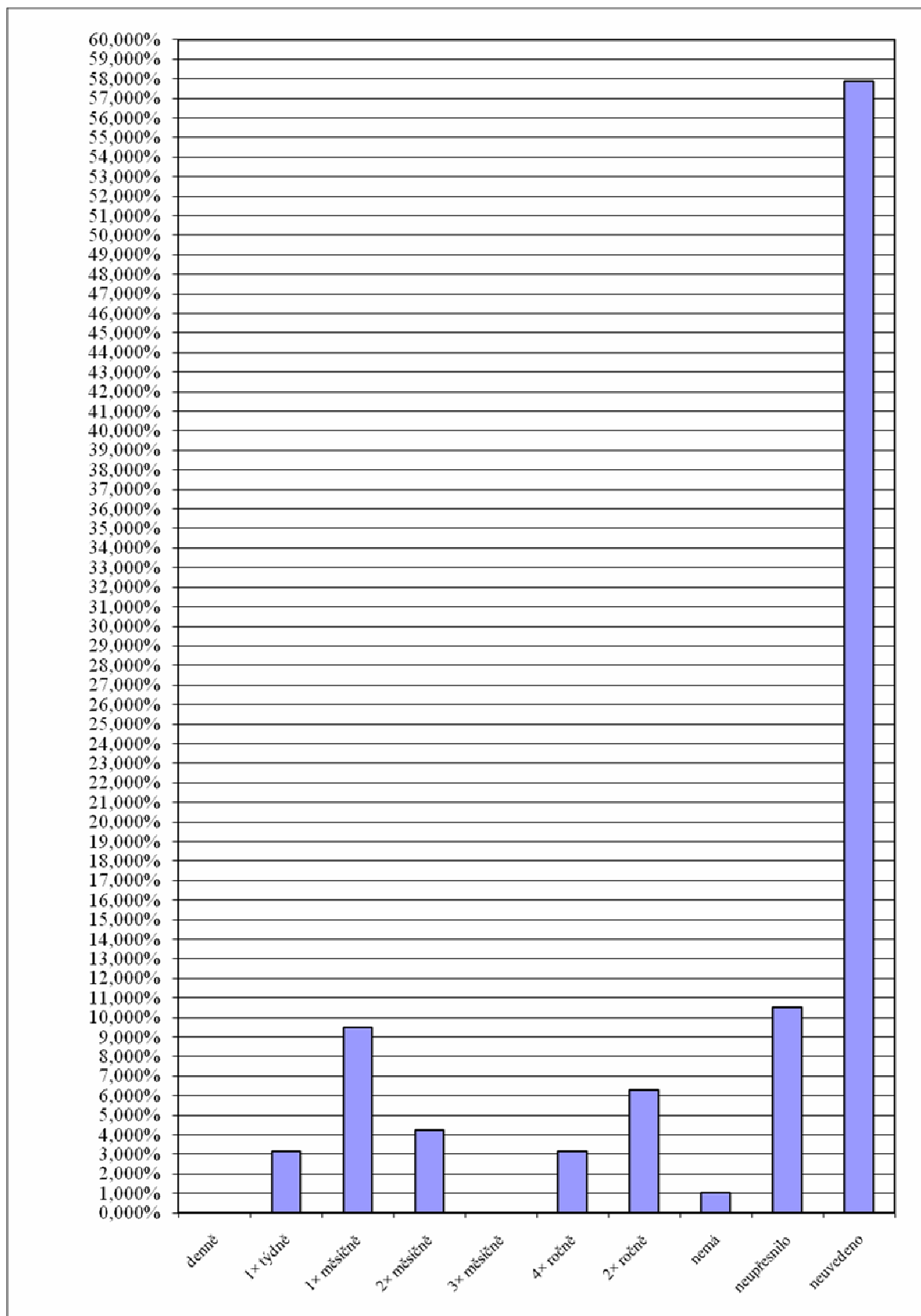
12.8 Mimoškolní setkání

Setkání učitelů a rodičů, která se uskutečňují např. v obchodě apod., se stávají stále častější formou neformální komunikace. 14, 29 % respondentů uvedlo, že s takovýmto setkáním nedochází téměř vůbec. 85, 71 % uvedlo, že míra těchto setkání záleží na situování školy. Podle respondentů jsou pro ně dobré podmínky v případě, že se umístění školy shoduje s bydlištěm učitele, nebo pokud se jedná o školu ve městě. V těchto případech dochází k častějším setkáním. V opačném případě jde podle respondentů o setkání vzácná.

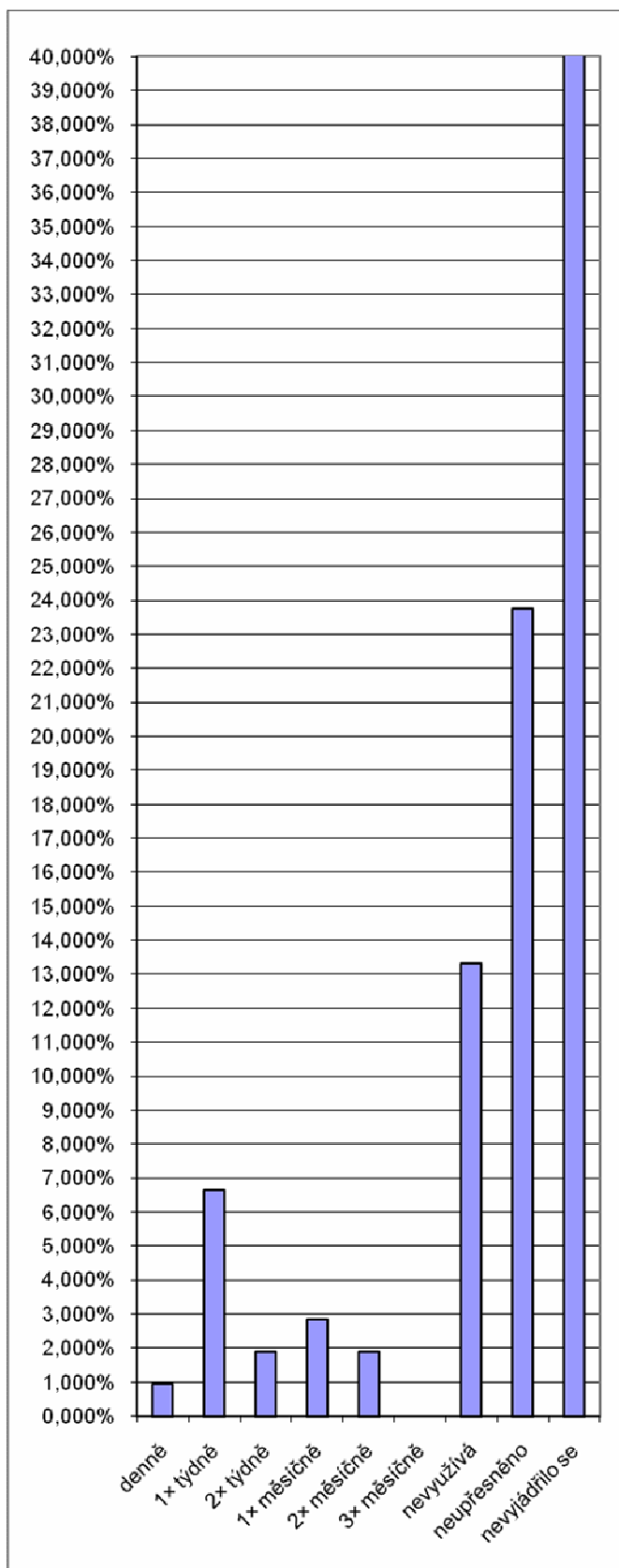
Graf č. 8 ukazuje četnost mimoškolních setkání podle dotázaných rodičů.

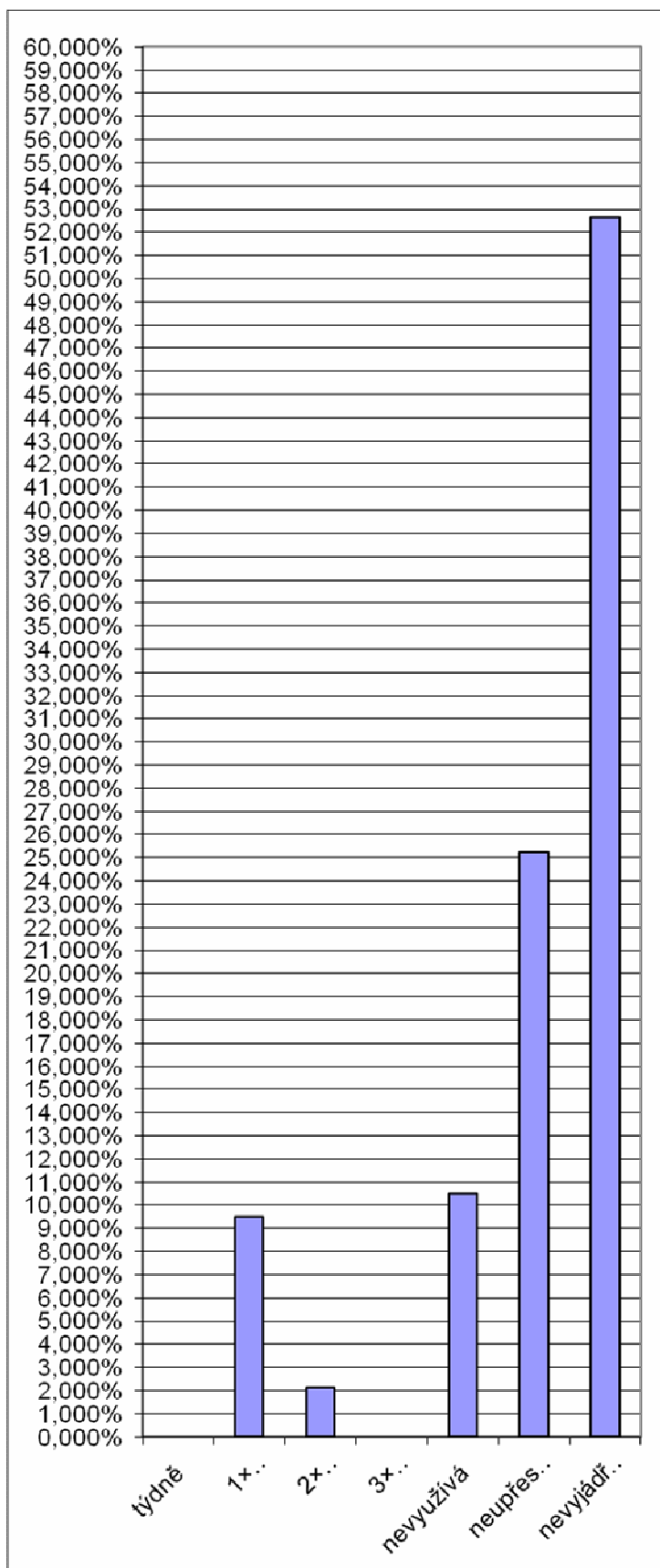
Graf č. 1. Frekvence návštěv třídních schůzek rodiči [Vlastní zpracování].

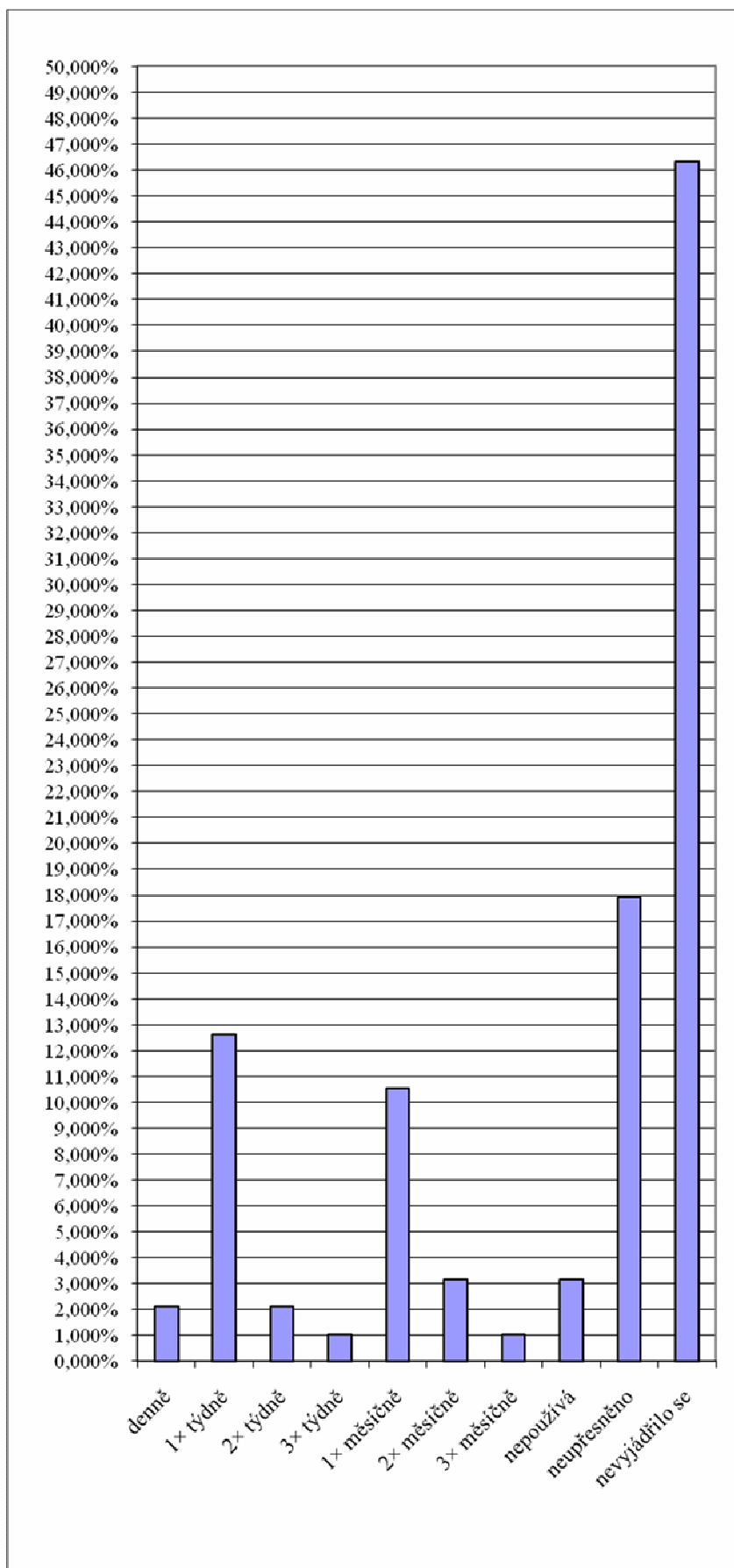
Graf č. 2. Častost vyhledání učitele z důvodu individuální konzultace [Vlastní zpracování].

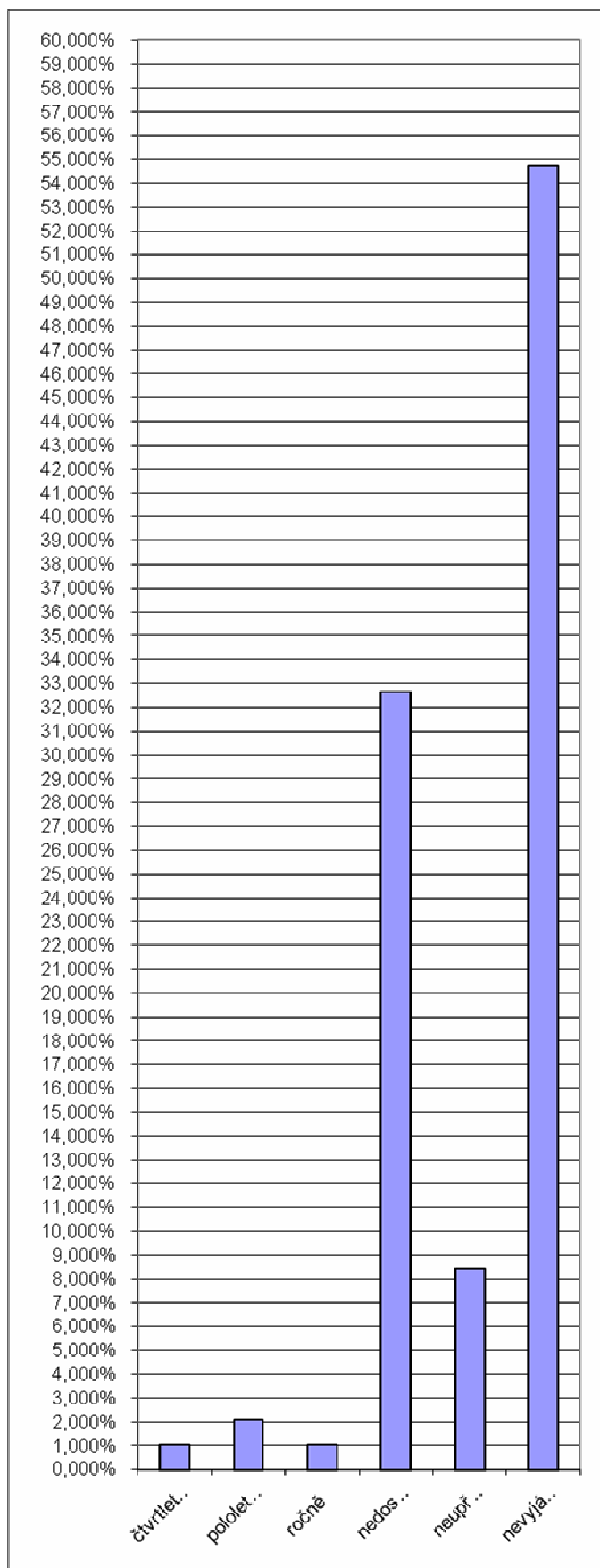
Graf č. 3. Frekvence kontaktu rodiny a školy prostřednictvím písemných vzkazů a dopisů (podle rodičů) [Vlastní zpracování].

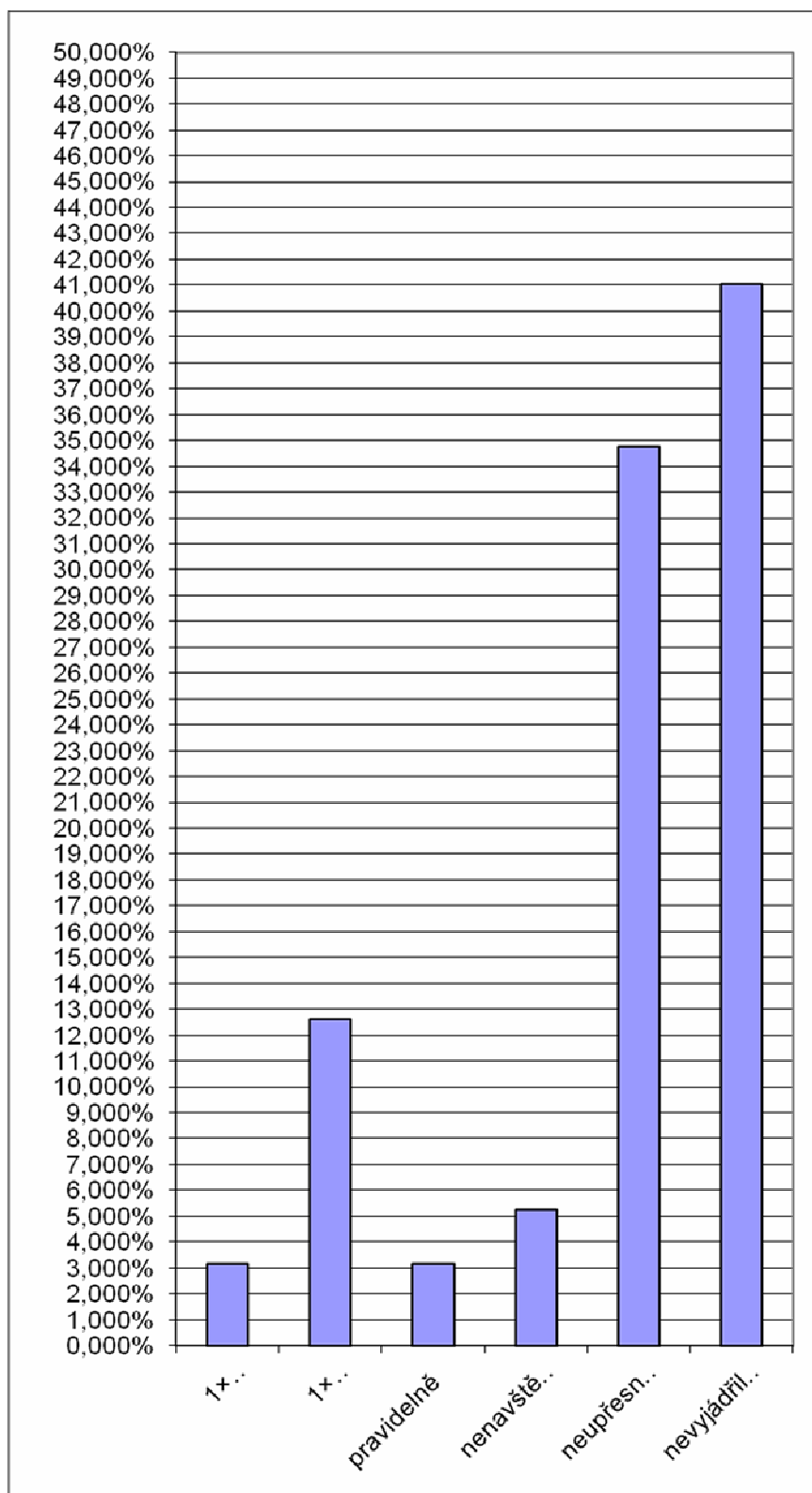
Graf č. 4 Častota kontaktu školy rodiči prostřednictvím telefonického kontaktu či SMS zprávy [Vlastní zpracování].

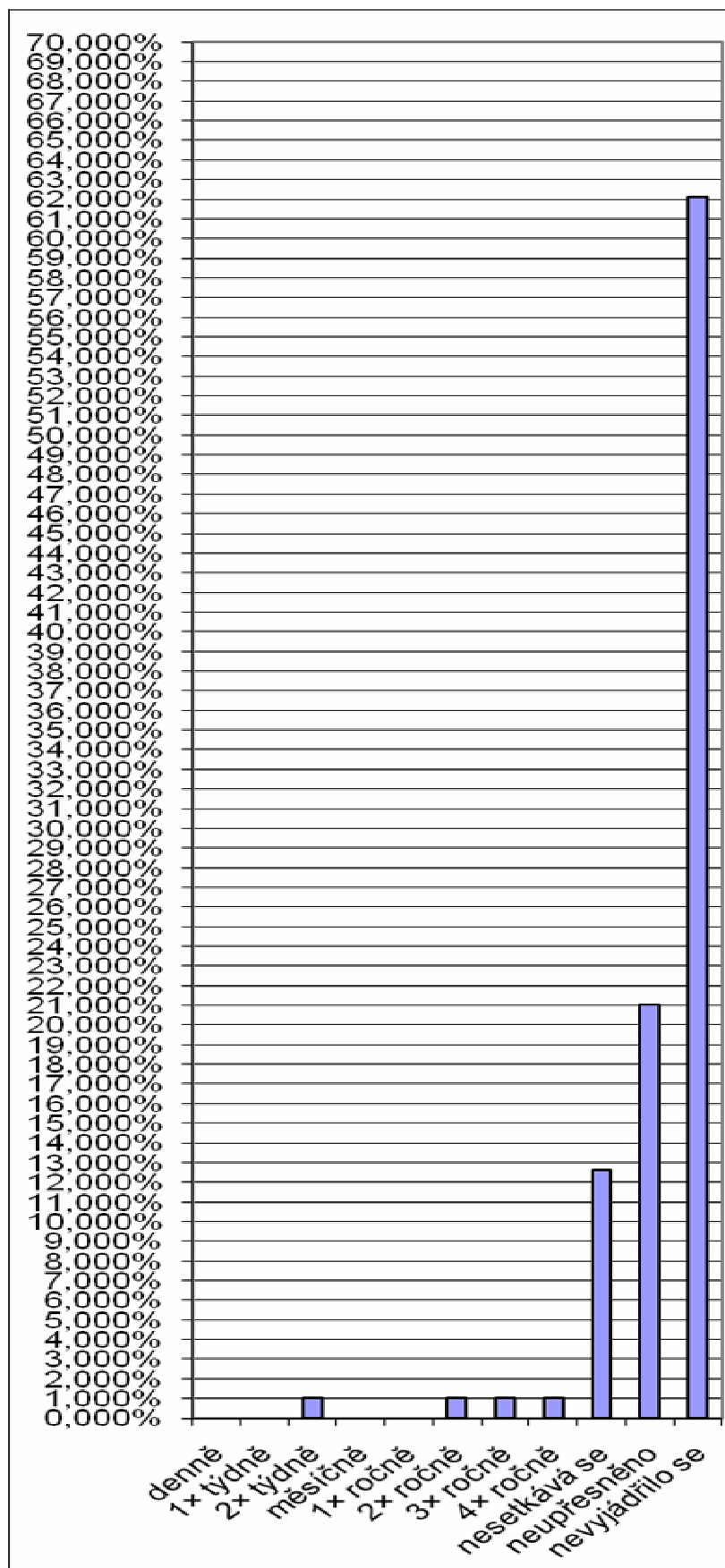
Graf č. 5. Míra návštěvnosti internetových stránek škol rodiči [Vlastní zpracování].

Graf č. 6. Frekvence možnosti získávání školního časopisu [Vlastní zpracování].

Graf č. 7. Frekvence návštěvnosti školních besídek, kulturních akcí apod. rodiči [Vlastní zpracování].

Graf č. 8. Častota mimoškolních setkání (podle rodičů) [Vlastní zpracování].

13. Obsahy setkávání učitelů a rodičů

Obsahy setkávání rodiny a školy se u respondentů lišily jen minimálně. Mezi nejčastější odpovědi patří prospěch, chování, plánování akcí školy a třídy, rady a doporučení učitelů rodičům a rodičů učitelům, budování vztahů ve třídě a potřeby dítěte. Míra udání konkrétních odpovědí učiteli lze nalézt v tabulce č. 5.

Tabulka č. 5 Frekvence nejčastějších obsahů při konzultacích učitele s rodiči [Vlastní zpracování]

Obsah setkání	Míra udání dané odpovědi (v %)
Prospěch žáka	100
Chování žáka	100
Plánování akcí školy a třídy	92, 86
Rady a doporučení	71, 42
Budování vztahů ve třídě	78, 57
Potřeby žáka	92, 86

Při osobních setkáních se většinou neřeší jen daný problém, ale rodiče využijí situace a rovnou se zeptají na celkové působení svého dítěte ve škole.

V případě, že si učitelé zvou rodiče, je nejběžnějším tématem prospěch a chování dítěte. V první třídě se podle respondentů jedná spíše o prospěch. Kázeňské problémy nemusí s rodiči řešit tak často. V případě, že setkání iniciují rodiče, je jejich nečastějším důvodem plánování akcí školy a třídy.

V případě rad a doporučení dochází k vzájemné výměně názorů a rad. Rodiče sdělují učitelům mnohdy důvěrnější informace o dítěti, které posléze pomohou k lepší práci s dítětem ve škole. Učitelé sdělují rodičům nejčastěji rady, které se týkají způsobů pomoci žákovi při domácí přípravě, její optimální době vykonávání a délce trvání.

K dalším tématům, které se často řeší, je budování vztahů ve třídě. Učitelé se snaží rodičům vysvětlit důležitost a vhodnost jejich výchovného působení na děti, kterým pomáhají rozvíjet jejich vzájemné vztahy. Dále je nabádají, aby i oni sami doma vytvářeli takové podmínky, které pomohou k rozvoji dobrých přátelských vztahů dětí. Tím dotázaní učitelé myslí především to, že rodiče doma nemají nabádat děti, aby se

ne bavili s některými spolužáky jen proto, že se sami rodiče mezi sebou nebaví. Své postoje a názory na ostatní by na dítě neměli přenášet, měli by dítě nechat, ať si samo vybere ty, kterým bude důvěřovat a se kterými se bude bavit.

Mezi potřeby žáka dotázaní kantoři zařadili především konkrétní potřeby jednotlivců. Tím je myšlen např. individuální či speciální přístup učitele k dítěti aj. Rodiče s učitelem často diskutují o možnosti, díky které lze dosáhnout lepších studijních výsledků dítěte. Obě strany se snaží nalézt příčinu možného neúspěchu a jeho nápravu. Ta často spočívá v ponechání delší doby dítěti na vypracování úlohy, možnost použití pomůcek aj.

K dalším důvodům, proč spolu rodiče a vyučující komunikují je např. náplň výuky (probírané učivo), domluvení doučování dítěte, nabídka rodičovské pomoci škole (finanční, materiální, popř. nabídka pomoci při konání akcí) a další.

Někteří rodiče učitelé vyhledávají i v případě onemocnění svého dítěte. Setkání pak berou jako formu omluvení nepřítomnosti žáka ve škole a možnost získání přehledu a seznamu úloh, které třída probírá v době žákovy nepřítomnosti. Rodiče často chtějí seznam úloh, které si má žák doma za jejich pomoci doplnit, popř. se doučit. m s ním vypracovat některé úkoly.

Dalším důvodem bývá změna poměrů ve třídě. To je např. tehdy, když se rodiče rozvádí, stěhují na jiné místo apod. V těchto případech učitelé poskytují nové informace, se kterými pak učitel může dále pracovat. Tyto informace jsou předány nejen třídnímu učitelé, ale především i vedení školy.

Dalším důvodem setkání je zdravotní stav dítěte. Rodiče často učitelům sdělují zdravotní stav svého potomka, jeho zdravotní oslabení či postižení. K tomu mnohdy dodají i možný přístup k řešení případných problémů. Tím je myšlen především postup při epileptickém záchvatu, zachování se v případě alergického záchvatu (prudká reakce na pyl, vosí štípnutí apod.) aj.

Rodiče často upozorňují i na možná nebezpečí, která mohou nastat. Snaží se upozornit na to, čeho by se učitelé měli spíše vyvarovat. Mezi nejčastější patří fobie a strach dětí. Sedm z dotázaných učitelů se již setkalo s tím, že je rodiče varovali před tím, že dítě má panický strach z pavouků, myší apod. Učitele pak upozornili, že když dítě něco z toho spatří, stává se jeho chování nekontrolovatelným. Učitelé jsou za tyto informace rádi, protože následně vědí, do jakých situací by žáka neměli nutit (př. prohlížet si pavouka pod lupou). Tabulka č. 6 ukazuje četnost nejčastějších důvodů,

proč rodiče vyhledávají učitele. Údaje jsem získala z celkem 95 odpovědí v dotaznících určených rodičům.

Tab. č. 6 Četnost nejčastějších důvodů vyhledání učitele rodiči [Vlastní zpracování]

Důvod vyhledání učitele rodiči	Počet uvedení daného důvodu rodiči
Prospěch žáka	30
Chování žáka	18
Nemoc žáka (omluvení nemoci)	32
Informace o probraném učivu během nemoci žáka	17
Omluva žáka z výuky	36

14. Požadavky na rodiče v období těsně před zahájením povinné školní docházky jejich dítěte

Je mnoho požadavků, které jsou kladeny na rodiče ještě v době, než jejich dítě nastoupí do základní školy. Se všemi jsou srozuměni několik měsíců před samotným zahájením docházky žáka do první třídy. Požadavky souvisejí jak s materiálním zajištěním dítěte, tak i přímo s ním.

Všichni rodiče uvedli jako nejčastější požadavek, který je na ně kladen, materiální zajištění svého potomka.

Co se týče požadavků týkajících se materiálního zabezpečení žáka v první třídě, jsou rodiče seznámeni s tím, co bude dítě v první třídě potřebovat, s čím bude pracovat a co pro něho zajišťuje sama škola. Rodiče dostávají konkrétní seznam pomůcek a věcí, které žák dostává od školy a které musí sami dokoupit (viz Příloha VIII. a IX.). Některé z dotázaných škol dávají seznamy potřeb již při zápisu, jiné až na Informační schůzce rodičů budoucích prvňáků. Školy se tyto seznamy snaží dávat rodičům alespoň tři měsíce před samotným zahájením školní docházky. Je to proto, aby rodiče měli dostatek času na jejich dokoupení a přípravu. Mnoha rodičům to velmi vyhovuje. Rodiče navíc oceňují, že vše, co bude dítě potřebovat a co získá od školy, dostanou napsané na jednom seznamu, čímž nad tím nemusí sami dále přemýšlet. Zamezí se tak tomu, že předem nakoupí něco, co dítě potřebovat nebude. Navíc si chválí ještě skutečnost, že

pomůcky nemusí kupovat najednou – to jim vyhovuje především z hlediska finanční stránky věci. Za nakoupené potřeby nemusí zaplatit najednou větší finanční obnos, ale mohou si ho rozdělit do více týdnů či měsíců.

Dalším požadavkem, který je na rodiče kladen, je požadavek předškolní přípravy dítěte na základní školu. Rodiče dostávají seznam nejdůležitějších dovedností, které by mělo dítě při zahájení školní docházky (v září) umět. Rodiče jsou srozuměni s tím, co a jak by s dítětem měli ještě procvičovat. Tento požadavek se týká především schopnosti správně držet tužku, umět si zavázat tkaničku u boty apod.

Dalším požadavkem je psychická příprava dítěte na školní docházku. Rodiče by se měli snažit školu chválit, aby se do ní dítě těšilo a postupně ho seznamovat s novým režimem dne. Dítě by mělo být seznámeno i s režimem školy. Mělo by vědět, že existují vyučovací hodiny, které od sebe dělí přestávky, při kterých se dítě může nasvačit, dojít si na toaletu, připravit si pomůcky a učebnice na následující hodinu, pobavit se se spolužáky apod.

Důležitým požadavkem je i příprava dítěte z hlediska socializace dítěte. Mělo by vědět, že bude mít třídního učitele (třídní učitelku), která ho bude učit, a na kterou se bude moci obrátit v případě problému, které může důvěřovat a která pro něj bude autoritou. Dítě by mělo být též připraveno na budoucí spolužáky.

Rodiče jsou navíc seznámeni s tím, jak mají dítě vést k samostatnosti. Jsou jim též nastíněny charakteristiky, které jsou ve škole nežádoucí. Dále jsou seznámeni s organizačními záležitostmi školy – s chodem školy, plánovanými školními akcemi v novém školním roce, programem prvního školního dne apod. Důležitou přípravou je i příprava z hlediska řeči. Některé děti mají v době zápisu problémy se správnou výslovností některých hlásek apod., proto by měla být začata její náprava.

Požadavky na rodiče jsou různé a je jich několik. Rodiče jsou vyzýváni k jejich realizaci. Rodiče by si měli uvědomit, že pokud některé požadavky (př. náprava řečových vad aj.) nebudou respektovat, ublíží tím především svému dítěti. Na to však bývají školou upozorněni.

15. Požadavky na rodiče v období zahájení školní docházky jejich dítěte

Požadavků, které jsou kladeny na rodiče při zahájení povinné školní docházky jejich potomka, je několik. Mezi nejčastěji uvedené patřila pomoc při domácí přípravě žáka, dokoupení školních potřeb a zajištění doprovodu žáka do školy, popř. jeho vyzvedávání ze školy.

Na domácí přípravu žáka bývají rodiče upozorněni většinou těsně po zahájení školního roku. Všechny školy o ní informují rodiče na první třídní schůzce. Záleží však na škole, do jaké míry přípravu žáka přiblíží. Některé školy ji na schůzce vysvětlí velmi podrobně, jiné volí formu sdělení několika základních informací a pro její podrobné vysvětlení pořádají speciální přednášku na toto téma. Účast na této přednášce je dobrovolná.

Jako pomoc při školní přípravě dítěte dotázaní rodiče uvedli pomoc při vypracovávání domácích úkolů, nácviku čtení, psaní a počítání, s přípravou školní aktovky a pomůcek do školy, s procvičováním probraného učiva a s kontrolou žákovské knížky či notýsku. Někteří rodiče též uvedli i nácvik některých grafomotorických cvičení či např. větší pomoc předčasně zaškolenému žákovi.

Během roku dokupují rodiče školní potřeby podle pokynů vyučujících. V době zahájení jde však především o dokoupení těch, které nestihli nakoupit v době před zahájením docházky. Učitelé jim je pak ještě připomínají, popř. jim říkají další, které v původním seznamu nebyly.

Kromě dokoupení některých pomůcek se rodiče starají i o pomůcky stávající. Ty by měly pravidelně kontrolovat. Rodiče bývají velmi často upozorňováni učiteli na kontrolu pastelem (měly by být ořezány) a dalších psacích potřeb (v peru by neměla chybět inkoustová náplň apod.). Rodiče by měli zároveň kontrolovat stav zápisníků žáka, jeho sešitů apod.

Dalším požadavkem se stává zajištění doprovodu žáka při cestě do školy i cestě domů. Na rodičích je i volba docházky dítěte do školní jídelny a školní družiny. Rodiče si tak mnohdy musí upravit svou pracovní dobu v zaměstnání či zajistit jiný doprovod dítěti.

Kromě výše uvedených požadavků respondenti uvedli i přispívání určitého finančního obnosu na SRPŠ, placení výtvarných potřeb, které zakoupí škola či příspěvek do třídního fondu. Dalším je přítomnost na třídních schůzkách, dodržení školního řádu a řádu výuky, zajištění volnočasových aktivit žáka (přihlášení dítěte na kroužky apod.), dodání lékařských potvrzení o zdravotním stavu žáka či zajištění dřívějšího příchodu žáka při mimořádných akcích třídy.

Několik rodičů uvedlo i výrobu potřeb pro školní a mimoškolní aktivity žáka. Do toho patří např. příprava těsta na perníčky aj. To však není přímý požadavek školy na rodiče. Stejně tak dobrovolná pomoc rodičů při akcích školy.

Rodiče jsou s některými požadavky seznamováni již v době před zahájením školní docházky jejich potomka, dále pak v první školní den a následně průběžně v daném školním roce.

16. Prostředí, ve kterém se spolupráce odehrává

Komunikace a spolupráce mohou probíhat v různých prostředích. Kromě školní budovy se rodiče mnohdy setkávají i v neformálních setkáních – př. na ulici, v obchodě, v divadle, na výletě apod.

Z dotázaných učitelů uvedlo 71, 43 %, že komunikace a spolupráce probíhají ve školních prostorách (mimo třídu). 78, 57 % uvedlo třídu žáka a 28, 57 % uvedlo setkání na výletech a akcích školy.

Co se týče školního prostředí, myslí tím učitelé především prostory mimo vlastní třídu, jako jsou např. školní tělocvična, aula, chodba či několik tříd dohromady, sborovna, kabinet učitele apod. Zde probíhají především různé akce typu Vánoční jarmark, přednášky pro rodiče, Slavnost Slabikáře apod.

Ve třídě se nejčastěji konají třídní schůzky, individuální konzultace apod. Prostředí třídy mám výhodu v tom, že učitel má okamžitě k dispozici potřebné materiály, jak je např. pracovní sešit žáka, jednotlivé pomůcky apod. Toto prostředí působí podle rodičů spíše neformálně. Nevýhodou však bývá nedostatek potřebného soukromí.

Sborovna či kabinek učitele nabízí větší soukromí. Probíhají zde nejčastěji individuální konzultace učitele s rodiči žáka.

Setkání na výletě či kulturní akci bývají spíše neformální. Rodiče zde s učiteli řeší minimálně problémy dítěte, jeho prospěch, chování apod. Zde naopak dochází nejčastěji k vzájemnému sdělování si informací, postřehů a názorů, které se nemusí týkat zrovna daného žáka. Setkání se na akcích školy mívají též spíše neformální ráz.

Dalším prostředím, ve kterém dochází k setkávání se, patří např. ulice, obchod apod. Z dotázaných respondentů toto prostředí uvedlo celkem 40 %. Někteří rodiče těchto setkání ihned využijí a zeptají se na své dítě, jiní se s učitelem jen pozdraví a někteří začnou debatu, která se jejich potomka vůbec netýká. Učitelé si tato setkávání chválí. Prý tak mohou navázat kontakt i v jiném než školním prostředí. Možnosti, kde podle dotázaných učitelů dochází k setkáním a četnost jejich odpovědí jsou uvedeny v tabulce č. 7.

Tab. č. 7 Prostředí setkání a četnost jejich využívání [Vlastní zpracování]

Místo setkání	Četnost uvedení daného prostředí
Školní třída	10
Prostory školy (mimo třídy)	11
Školní akce, výlety aj.	4
Mimoškolní prostory (ulice aj.)	7

17. Netradiční setkávání

Každá z dotázaných škol má své akce, které jiná škola nemá či je má nějakým způsobem jedinečné. Těchto akcí se mohou zúčastnit i rodiče a přátelé žáků. Mezi tyto akce patří např. Slavnost Slabikáře, Adventní setkání, Vánoční jarmark (trhy), Masopust, Velikonoční jarmark, Zahradní slavnost, Rozloučení se se Slabikářem, Sezení s knihou, Sportovní odpoledne pro rodiče a děti, Čajovna, Den Matek, divadelní představení žáků pro rodiče a další. Jejich hlavním důvodem konání je prezentace školy, komunikace s rodiči a upevnění vztahu školy, žáka a rodičů.

Na přípravě některých akcí se aktivně podílí i řada rodičů. Učitelé tuto pomoc velmi rádi vidí a cení si jí. Rodiče si na těchto netradičních setkáváních chválí především ochotu a zdatnost pedagogických i nepedagogických pracovníků školy, žáků, popř. některých rodičů při jejich přípravě a konání. Líbí se jim, že jsou schopni něco vymyslet i zrealizovat. Jsou však i tací, kteří tato setkání hodnotí jako nedůležitá a zbytečná. Rodičů s tímto názorem je však málo (6, 32 %). Učitelé si na těchto setkání chválí podporu a zájem rodičů.

Tabulka č. 8 ukazuje účast na jednotlivých akcích dotázanými rodiči. Rodičů jsem se zeptala, zda se účastní netradičních setkání. Jako odpověď mohli zvolit možnost „ano, vždy“, „většinou ano“, „občas“, „spíše ne“ a „nikdy“.

Doba konání těchto setkání je situována většinou do odpoledních hodin. Jen některá se konají již v dopoledních hodinách.

Osobně jsem se zúčastnila jen několika z výše uvedených akcí. Jejich bližší podobu lze nalézt níže.

Tab. č. 8 Účast dotázaných rodičů na netradičních setkáních [Vlastní zpracování]

Účast rodičů na netradičních setkáních	Četnost odpovědí
Ano, vždy	11
Většinou ano	30
Občas	19
Spíše ne	23
Nikdy	4
Neodpovědělo	8

17.1 Slavnost Slabikáře

Toto setkání je určeno pouze žákům prvních tříd a jejich rodičům. Koná se v době, kdy žáci mají probranou Živou abecedu a mají začínat se Slabikářem (většinou v říjnu).

Hlavním cílem tohoto setkání je motivace žáků a jejich rodičů ke čtení. Žákům je slavnostně za účasti vedení školy, třídních učitelů a rodičů předán Slabikář. Během dopoledne pak děti hrají různé hry (k procvičení čtení), prohlíží si svůj nový Slabikář a dochází ke čtení pohádky či příběhu. Akce je pojata jako jakýsi obřad přijetí žáků mezi čtenáře.

Nevýhodou touho setkání je podle rodičů čas konání – akce se totiž koná v dopoledních hodinách. Mnohem raději by prý byli, kdyby se akce konala až v hodinách odpoledních.

17.2 Vánoční jarmark a Velikonoční jarmark (trhy)

Tyto akce se konají přibližně týden před svátky, podle kterých jsou pojmenovány. Cílem obou akcí je upevnit a prohloubit vzájemný vztah školy, žáků i rodičů. Na jejich přípravě se podílí nejen pedagogičtí i nepedagogičtí zaměstnanci školy, ale i samotní žáci a jejich rodiče.

Při těchto akcích mohou návštěvníci spatřit divadlo, které žáci nacvičili, prohlédnout si školu, zakoupit si některý z typických výrobků či si sami zkusit výrobu

některých z nich (př. uplést pomlázku). Na jejich výrobě se podílí velkou měrou žáci školy a dále pak i učitelé a někteří rodiče.

Spolupráce rodičů na těchto akcích je dvojitá. Jednak je to spolupráce v době jejich přípravy, a za druhé je to jejich návštěva. Někteří rodiče sami nabízejí svou pomoc, která mnohdy spočívá ve výrobě některých výrobků či jakéhosi polotovaru (př. udělají těsto na perníčky, upletou pomlázku aj.). Rodiče, kteří akci navštíví, poskytují škole zpětnou vazbu. Podle zájmu, jaký rodiče o akci projeví, se škola následně rozhoduje, zda se tato akce uskuteční i příště, zda byla dostatečně připravena, zda je potřeba ji do příště nějakým způsobem pozměnit apod.

17.3 Masopust

Masopust je akcí, při níž si rodiče mnohdy zahrají na malé děti. Tato akce je oslavou Masopustu. Spočívá v tom, že nejen žáci, ale i rodiče a učitelé si vezmou masopustní masky a společně slaví. Jsou pro ně připraveny různé hry a soutěže, hudební doprovod i občerstvení.

Rodiče tato setkávání chválí. Líbí se jim, že se do jisté míry mohou oprostit od každodenních starostí a vžít se do role dítěte. Mohou tak lépe upevnit či prohloubit vzájemné vztahy s dítětem i učiteli.

17.4 Zahradní slavnost

Zahradní slavnost se koná především v jarních měsících. Její program je určen především žákům školy a jejich rodičům. Žáci si na tuto akci připravují různá vystoupení, která následně rodičům ukážou. Pro všechny návštěvníky je navíc připraveno občerstvení a hudební doprovod po celou dobu. Návštěvníci si též mohou prohlédnout školní prostory.

Pro Zahradní slavnost bývá ročně vyhrazeno jedno páteční odpoledne.

18 Možnost poradit se v případě problému

Rodiče žáků každé základní školy mají několik možností, jak a s kým se poradit v případě problému. Podle dotázaných učitelů jsou již rodiče žáků prvních tříd informováni, za kým mohou v případě problému jít. Když jsem se však ptala rodičů, zda vědí, na koho se mohou obrátit, odpověděli přesto někteří, že neví. Přitom je spolupráce školy s rodiči v případě vzniku problému velmi důležitá.

Jako první varianta, na koho se rodiče mohou obrátit je třídní učitel. Za ním mohou jít v jakémkoli případě. Nedokáže-li však učitel poradit či problém sám vyřešit, mohou se rodiče obrátit na osobu, která je vůči danému problému kompetentní. Tou může být např. ředitel školy či výchovný poradce aj.

Problémy v první třídě nejsou podle respondentů příliš časté. Mezi ty nejčastější přesto patří obtíže s adaptací na nové prostředí a režim, potíže s nabýváním vědomostí, dovedností a návyků či potíže s navazováním sociálních vztahů. Větší kázeňské prohřešky jsou jen výjimkou.

Co se adaptačních problémů týče, shodují se všichni dotázaní na tom, že se jim nejvíce osvědčilo informovat rodiče a přizpůsobit svůj vztah k dítěti. Při komunikaci s takovýmto žákem se snaží být co nejvíce milí, chápaví, na dítě mluví klidným hlasem apod. Pro dítě se snaží vytvořit program a různé motivační činnosti, aby bylo co nejvíce zaměstnáno a nemohlo tak neustále myslet na to, co ho rozrušuje. Snaží se mu dodat sebejistotu a podpořit ho. Všichni dotázaní učitelé se snaží již od začátku školního roku chovat tak, aby pro žáky vytvořili co nejvhodnější podmínky k jejich vzdělávání. Snaží se, aby je žáci respektovali, ale zároveň aby z nich neměli strach. Chtějí, aby se žáci do školy těšili.

V případě, že má dítě problémy s nabýváním vědomostí, dovedností a návyků, aniž by bylo diagnostikováno pedagogicko-psychologickou poradnou jako dítě s dysgrafií aj., dochází ve většině případů k neustálé spolupráci s rodiči. Spolupráce spočívá především v dohodnutí určitých postupů, jak s dítětem pracovat, průběžným zjišťováním kvality práce pedagoga i rodičů s dítětem, společné konzultace o použitých metodách a sledování celkového pokroku dítěte. V případě, že je dítě diagnostikováno specializovaným pracovištěm jako dítě s dyslexií, dysgrafií apod., je na rodičích, do jaké míry uvědomí učitele a jak spolu budou spolupracovat. V těchto případech bývá podle dotázaných učitelů spolupráce častější než s ostatními rodiči. Dotázaní učitelé si chválí přístup většiny rodičů, jelikož jim častěji dávají nahlédnout do diagnózy, kterou mohou případně použít jako východisko pro tvorbu individuálního vzdělávacího plánu.

Najdou se však i rodiče, kteří učitele v případě problému nevyhledají a o jeho pomoc nemají zájem. Tito rodiče si většinou nechtějí přiznat, že je dítě jakým způsobem problémové. V těchto případech je komunikace s rodiči a následná spolupráce při řešení daných obtíží téměř nemožná. Tito rodiče často odmítají dostavit se na schůzku s učitelem a společně nalézt určité řešení. Učitelova práce je tak následně velmi ztížena.

Při problémech s navazováním sociálních vztahů se dotázaní učitelé opět snaží nalézt příčinu problému spolu s rodiči. Společně pak pracují na zlepšení situace.

S každým z výše uvedeným problémem může současně pomáhat i výchovný poradce. Záleží na míře potíží, učiteli i rodičích, zda vyhledají i jeho pomoc. V některých případech doporučují dotázaní vyučující návštěvu specializovaného zařízení (PPP apod.).

Dotázaných rodičů jsem se zeptala, zda vědí o možnosti využití poradenství výchovného poradce a zda znají jeho funkci ve škole. Zajímalo mě i, zda vědí, s čím by jim mohl případně pomoci. Přitom jsem se navíc zajímala i o to, zda rodiče vědí o někom jiném, na koho by se v případě problému mohli obrátit.

Co se týče možnosti využití výchovného poradce, uvedlo 71, 76 % dotázaných rodičů, že o ní ví a v případě nutnosti by neměli problém ji využít. 28, 24 % z dotázaných rodičů však uvedlo, že o funkci výchovného poradce neví.

Co se celkové informovanosti rodičů o možnostech poradenství nabízeném nejen v základní škole (př. PPP) týče, uvedlo 61, 05 % z dotázaných rodičů, že ví, na koho se mohou obrátit. 38, 95 % uvedlo, že o žádné jiné možnosti neví.

V případě problémů, které se týkají výuky (nepochopení učiva, dlouhodobá nemoc žáka aj.), vyhledávají rodiče příslušného, většinou třídního učitele. Třídní učitel následně vysvětluje různé didaktické postupy, metody práce s dítětem, podává informace o probíraném učivu apod.

V případě, že se vyskytne nějaký problém, snaží se být pedagogové k rodičům upřímní, otevření, empatičtí, vstřícní, důslední a snaží se podle jejich slov o jakousi „pozitivnost“. Jejich řešení nastává nejčastěji ihned na třídních schůzkách či jsou rodiče pozváni na individuální konzultaci.

Většina z dotázaných rodičů (90, 53 %) jsou s řešením problémů spokojeni. Jsou rádi, když jim učitel vše sdělí a snaží se řešení domluvit i s nimi. Líbí se jim jejich přístup k nim i k dítěti. Několik rodičů však uvedlo, že řešení výše uvedených problémů není záležitostí jejich, ale učitele. Učitelé jsou ve škole prý proto, aby žáky vzdělávali a vychovávali, s čímž souvisí i řešení problémů.

19 Hodnocení komunikace a spolupráce školy s rodiči

Dalším, co mě na tomto tématu zajímalo, byl názor a hodnocení spolupráce učiteli i rodiči. Učitelů jsem se zeptala, jak hodnotí komunikaci a spolupráci s rodiči a jaký na ní mají názor. Zda učitelé spolupráci hodnotí „kladně“, „spíše kladně“ nebo

„záporně“ lze nalézt v tabulce č. 9. Tabulka č. 10 ukazuje hodnocení a názor učitelů na komunikaci s rodiči. V tomto hodnocení je zároveň zahrnut názor učitelů na komunikaci rodičů s nimi.

Tab. č. 9 Hodnocení spolupráce s rodiči dotázanými učiteli [Vlastní zpracování]

Hodnocení spolupráce	Počet uvedených odpovědí učiteli k danému hodnocení
Kladné	14
Spíše kladné	1
Záporné	0

Tab. č. 10 Hodnocení a názor dotázaných učitelů na spolupráci s rodiči [Vlastní zpracování]

Hodnocení a názor dotázaných učitelů	Četnost odpovědí na dané hodnocení
Přínosná spolupráce	13
Méně přínosná spolupráce	2
Nepřínosná spolupráce	0
Dostačující spolupráce	11
Méně dostačující spolupráce	4
Nedostačující spolupráce	0

Rodičů jsem se zeptala, jak komunikaci se školou hodnotí z hlediska její dostatečnosti. Jako odpověď mohli zvolit variantu „zcela dostačující“, „dostačující“, „spíše nedostatečná“, „zcela nedostatečná“ nebo mohli odpovědět zcela sami. Jejich odpovědi lze nalézt v tabulce č. 11.

Tab. č. 10 Hodnocení dostatečnosti komunikace se školou rodiči [Vlastní zpracování]

Hodnocení dostatečnosti rodiči	Počet odpovědí k danému hodnocení
Zcela dostačující	57
Dostačující	38
Spíše nedostatečná	0
Zcela nedostatečná	0
Vlastní hodnocení	0

Navíc mě zajímalo, jak rodiče hodnotí přístup učitele ke komunikaci s nimi. Rodiče si mohli vybrat mezi variantami odpovědí „vřelý, pozitivní“, „spíše pozitivní“, „dobrý“, „spíše negativní“, „negativní“ či mohli opět napsat svou vlastní odpověď. Četnost jednotlivých odpovědí lze nalézt v tabulce č. 12.

Tab. č. 12 Hodnocení přístupu učitelů ke komunikaci s rodiči [Vlastní zpracování]

Hodnocení přístupu	Počet odpovědí k danému hodnocení
Vřelý, pozitivní	84
Spíše pozitivní	9
Dobrý	1
Spíše negativní	0
Negativní	0
Vlastní hodnocení	0
Odpověď neuvedena	1

Rodičů jsem se též zeptala, jak hodnotí celkovou informovanost rodičů školou. Jako odpověď mohli vybrat z variant „zcela dostačující“, „dostačující“, „spíše nedostatečná“, „zcela nedostatečná“ nebo mohli napsat své vlastní hodnocení. Výsledek lze vidět v tabulce č. 13.

Tab. č. 13 Hodnocení celkové informovanosti rodičů školou [Vlastní zpracování]

Hodnocení informovanosti rodiči	Počet uvedených odpovědí k danému hodnocení
Zcela dostačující	47
Dostačující	48
Spíše nedostatečná	0
Zcela nedostatečná	0
Vlastní odpověď	0

20 Další osvědčené formy komunikace a spolupráce školy s rodiči nejen žáků prvních ročníků

20.1 Spolupráce v předškolním období

Ač si to každý neuvědomuje, škola s rodiči spolupracuje už v období, než dítě do školy nastoupí. Prvotní spoluprací bývá nejčastěji možnost seznámit se se školou ještě v období před zápisem. Tady se školy snaží na sebe upoutat a přilákat co největší množství nových žáků. To se děje nejčastěji prostřednictvím uspořádání nejrůznějších akcí. Mezi ně můžeme zařadit např. Den otevřených dveří, Den prvňáčka či Hrajeme si na školu. Některé školy konají jak Den otevřených dveří, tak i Den prvňáčka či Hrajeme si na školu. Jen 7, 14 % uvedlo, že nepořádá žádnou z uvedených akcí.

Tyto akce pořádají ředitelé škol. Jejich organizace je však záležitostí spíše jednotlivých vyučujících na dané škole. Jak jsem se dozvěděla, prvotní nápad na zorganizování akce je výsledek určité osoby (většinou vyučujícího). Tato osoba svůj nápad přednese na pedagogické radě. Následně dochází k vysvětlení tohoto námětu a představení možností, jak by se dal zrealizovat. Pokud je návrh přijat, musí být převeden do písemné podoby se všemi náležitostmi (hlavní myšlenka akce, průběh akce, čas a místo, kde se bude odehrávat, ...). Po jeho schválení je dohodnuto, kdo se ní bude organizačně podílet. Dál už je jen na jednotlivých členech, jak si rozdělí své role a úkoly.

Kromě uvedených forem se školy mnohdy prezentují prostřednictvím škol mateřských. Sem buď dávají CD a DVD, na kterých se představují jako škola, ukazují své možnosti, vzhled a snaží se co nejvíce charakterizovat. Tato CD a DVD si pak mohou rodiče půjčit a prohlédnout doma či přímo v mateřskou školou určeném čase.

Dalším způsobem je návštěva základní školy budoucími školáky, kteří navštěvují mateřskou školu. Předškoláci si na této návštěvě mohou prohlédnout prostory školy, nahlédnou do prvních tříd, popř. si zkusí, jaké je to ve třídě při vyučovací hodině. Sem je samozřejmě mohou doprovázet i jejich rodiče.

Další formou je představení školy v rámci akcí, jako je např. Vánoční jarmark, školní představení pro veřejnost a další. Rodiče mohou kdykoli promluvit školu navštívit a seznámit se s ní individuálně. Všechny z dotázaných škol uvedly tuto variantu jako další formu seznámení se se školou.

Následnou spoluprací školy s rodiči je spolupráce v době, kdy už dítě prošlo zápisem do první třídy a je přihlášeno do rodiči vybrané školy. Nejčastější formou spolupráce je informační schůzka školy s rodiči budoucích prvňáků.

Údaje a informace o jednotlivých akcích jsem získala pomocí pozorování jednotlivých akcí a interview, která jsem vedla s učiteli a zástupci jednotlivých škol.

Tyto akce mají ještě jeden klad. Tím je pozdější interakce s rodiči. Všichni dotázaní se shodli, že s rodiči, kteří se těchto akcí zúčastňují, bývá později snadnější komunikace a spolupráce. Odůvodňují to tím, že rodiče, kteří mají o vzdělání svého dítěte zájem již v předškolním věku, ho mají i později, když dítě začne navštěvovat školu základní. Navíc prý mnohdy dochází k tomu, že rodiče, když už dítě chodí do první třídy, na danou akci zavzpomínají a učiteli mnohdy sdělí, jakých akcí a na jakých školách se prve zúčastnili. Tak učitelům poskytnou zpětnou vazbu, popř. nové náměty pro zlepšení či upravení dané akce. Mnohdy je podle jejich slov navedou na myšlenku uspořádání nové akce.

20.1.1 Den otevřených dveří

Tuto variantu možnosti spolupráce v období před zahájením školní docházky uvedlo 11 z 15 dotázaných škol, tj. 78, 57 % z dotázaných. Na dni otevřených dveří se může veřejnost seznámit s prostorami školy, mohou se zúčastnit komentované prohlídky, kdy jim průvodci řeknou několik informací o škole a na některých školách si děti mohou zkusit, jaké je to sedět ve školní lavici, mohou si prohlédnout školní učebnice a sešity apod.

Tuto akci pořádá ředitel školy. Hlavními organizátory jsou učitelé dané školy a ředitelství. Hlavním důvodem konání této akce je, kromě zviditelnění a prezentace školy široké veřejnosti, především pokus přilákání co největšího počtu budoucích prvňáků.

Rodiče si tuto akci chválí. Prý je to dobré z toho důvodu, že se mohou blíže seznámit se školním prostředím a díky tomu, že Den otevřených dveří pořádá více škol, si mohou často vybrat, na jakou školu jejich dítě od září nastoupí.

Učitelé si chválí, že vidí zájem rodičů a dětí, a to díky některým dotazům rodičů a počtu příchozích návštěvníků.

Den otevřených dveří je na sedmi školách pořádán většinou ve dvou dnech. Je to především kvůli tomu, aby rodiče, kteří chodí do zaměstnání, si mohli vybrat den, kdy se do školy půjdou podívat.

20.1.2 Den prvňáčka a Hrajeme si na školu

Akce Den prvňáčka a Hrajeme si na školu se sice různě jmenují, jejich záměrem je však stejná skutečnost. Mají stejný cíl a myšlenku. Můžeme říct, že se jedná téměř o totéž. Rozdíl lze nalézt pouze ve formě provedení a názvu obou akcí.

Z dotázaných učitelů uvedlo 9 z nich, že tyto akce pořádá. Z toho Den prvňáčka pořádá 5 škol, tj. 37, 71 % z dotázaných, a akci nazvanou Hrajeme si na školu pořádají 4 školy, tj. 28, 57 % z dotázaných. Školy se tyto akce snaží pořádat o víkendu. Je to v době, kdy většina rodičů nemusí do zaměstnání a má tak větší možnost účastnit se akce.

Hlavní myšlenkou těchto akcí se stalo vytvoření představy dětí o práci v první třídě. Chtějí je tím nalákat. Chtějí, aby do školy nešly s odporem, ale aby se do ní naopak těšily. Druhým důvodem je nalákání co největšího počtu budoucích prvňáků. Rodičům se chtějí co nejlépe prezentovat.

Když jsem se zúčastnila Den prvňáčka, provedla jsem nejen pozorování, ale i rozhovory s přítomnými rodiči a učiteli, kteří se na této akci podíleli.

Den prvňáčka se konal v sobotu dopoledne. Na začátku byli všichni příchozí uvítáni v hale školy. Následně byli všichni odvedeni do školní družiny. Průvodci byli žáci 7., 8. a 9. ročníků této školy. To chodili s dětmi po jednotlivých stanovištích. Každý žák měl jednu skupinu dětí. Program se odehrával na celkem šesti stanovištích. Každé souviselo s určitým předmětem, který je v první třídě vyučován. Děti byly rozděleny do cca tříčlenných skupinek. Postupně je obcházely se svými průvodci a rodiči (v případě, že nechtěly jít bez nich). Rodiče dětí, které chtěly jít samy jen

s průvodcem, mohli zůstat ve školní družině, kde pro ně byl připraven doprovodný program a občerstvení.

Prvním stanovištěm byla „Prvouka, dramatická výchova a výtvarná výchova“. Toto stanoviště se nacházelo v jedné z prvních tříd. Zde se děti seznámily s tím, co vyrobili žáci první třídy, povídali si o pohádkách, vyprávěli si je a učitelka jim nakonec zahrála jednu z pohádek formou maňáskového divadla. Děti ji pak poznávaly. Následně si děti vybrali pohádkový obrázek, který si mohly vybarvit. Učitelky se s dětmi neustále bavily a zjišťovaly různé informace (př. zda chodí do mateřské školy a kam, jaké znají pohádky, jaká zvířata mají rády, jaká je jejich rodina aj.). Děti se zároveň mohly podívat, co mají žáci první třídy v lavici za pomůcky, na co jednotlivé pomůcky jsou a následně se některé z nich mohly vyzkoušet (př. tabulku pro nácvik psaní).

Druhým stanovištěm byly „Informační a komunikační technologie“, které se konaly v počítačové učebně. Zde děti pracovaly na počítači. Zkusily si na nich zahrát pexeso a další hry. Rodiče si mezi tím prohlédli vybavení této učebny. Děti si navíc zkusily jednotlivé hry samy spustit. Některé děti to podle instrukcí učitele zvládly samy, jiným pomohli rodiče.

Třetím stanovištěm byla „Tělesná výchova“, která se konala v tělocvičně školy. Zde byla pro děti připravena dráha, kterou se pokusily absolvovat a další hry. Dráha byla sestavena tak, aby si děti vyzkoušely co nejvíce činností. Na začátku musely překročit čtyři překážky, podlézt most, pak se trefit míčem do síťového koše, následně pak skákat snožmo z jednoho kruhu do druhého (kruhů bylo celkem pět), pak kutálet míč po lavičce, dále ho kutálet po podlaze do cíle, kde musely prolézt švédskou bednou (bez horní části), postupně ji přelézt, za ní udělat kotoul na žíněnce, opět přelézt další švédskou bednu, zdolat lavičku jen za pomoci rukou (přeručkovat ji), poté hodit míč na zeď a chytit ho, poté si s ním házely s učitelkou a následně ho uklidit do připravené bedny.

Čtvrtým stanovištěm byl „Český jazyk“ konaný v další z prvních tříd. Zde si povídaly s učitelkou, přičemž jí říkaly, co se jim ve škole líbilo. Následně si prohlížely Slabikář a pojmenovávaly, která písmena a číslice již znají. Učitelka pak zkusila, jak jim jde psaní. Děti obdržely pracovní list, do kterého si zkoušely jednotlivé úlohy vypracovat.

Pátým stanovištěm byla „Matematika“. Ta se opět konala v jedné z prvních tříd. Děti si zde vyzkoušely počítat pomocí plastových koleček, kartiček s natištěnými puntíky, hledaly kartičky s jednotlivými číslicemi, říkaly, kolik je jim let, ukazovaly

obrázky, na kterých se vyskytoval počet daných věcí (př. obrázek, kde jsou dva hříbci apod.). Dále si děti vyzkoušely práci na interaktivní tabuli. Na ní byl připraven program pro poznávání geometrických tvarů a barev. I zde si děti vedly velmi dobře a práce je bavila.

Šestým stanovištěm byla „Hudební výchova“. Zde děti hrály na Orffovy nástroje, zpívaly a poznávaly písničky, které jim zahrála učitelka na piano (ta děti doprovázela i při zpívání).

Když děti prošly všemi stanovišti, dostaly sladkou odměnu ve formě čokolády a výrobek z papíru, který pro ně vytvořili žáci základní školy.

Dětem se akce velmi líbila. Rodiče ji též ohodnotili velmi kladně. Ocenili především ochotu všech, kteří tuto akci připravili. Líbila se jim i skladba programu a použité činnosti na každém ze stanovišť. Některým rodičům tato akce pomohla utvořit si bližší představu o škole a pomohla tak v rozhodování, kterou školu bude jejich dítě od září navštěvovat. Jako výhodu spatřovali i čas trvání. Byli rádi, že se akce konala v sobotu dopoledne, kdy mají volno a nemusí do zaměstnání. Učitele zas těší velký zájem rodičů. Rodičům se též líbí, že si samy děti mohou vyzkoušet roli školáčka. Když srovnají tuto akci a Den otevřených dveří, tak se jim tato akce líbila více. Tento názor uvedlo 100 % z dotázaných rodičů.

Nevýhodou je podle dotázaných učitelů je časová a finanční náročnost přípravy a provedení této akce. Akce se připravuje přibližně dva měsíce.

20.1.3 Informační schůzka školy s rodiči budoucích prvňáků

Tato schůzka bývá nejčastěji konána v květnu či červnu roku, kdy dítě povinnou školní docházku zahájí. Schůzku pořádá ředitelství školy, které na ní rodiče (mnohdy i s dětmi) zve. To se děje formou dopisu.

Je věnována především předání nejdůležitějších informací rodičům. Mezi tyto informace patří např. rozřazení žáků do jednotlivých tříd, naznačení nového školního roku – první školní den apod. Rodiče jsou též srozuměni s tím, co bude jejich dítě do první třídy ještě potřebovat a které vědomosti a dovednosti by mělo v září mít již dobře osvojené. Mnozí rodiče dotkávají Desatero pro prvňáčky a Desatero pro rodiče, kde jsou jednotlivé požadavky sepsány.

Rodiče jsou blíže seznámeni s třídními učiteli jejich dítěte, s chodem školy, organizací školního roku apod.

Schůzka se koná v odpoledních hodinách, což rodiče oceňují. Na tuto schůzku bývají rodiče pozváni nejčastěji prostřednictvím dopisu.

20.2 Další osvědčené formy spolupráce v prvním ročníku ZŠ

20.2.1 Slavnostní akce

Různé slavnostní příležitosti, besídky, školní akademie apod. umožňují přímý kontakt školy s rodiči. Jedná se o další bezprostřední formu komunikace a spolupráce. Tyto akce se konají ve většině případů v době po vyučování. Mnohdy se na jejich přípravě podílí nejen pedagogové školy, vychovatelé, ale i další zaměstnanci školy (školnice, nepedagogičtí pracovníci či zaměstnanci školní jídelny), žáci i sami rodiče. Samotnou akci má pod záštitou ředitel školy, který je zároveň jejím pořadatelem.

Mezi nejčastější akce patří školní akademie, besídky, plesy a velké množství nejrůznějších netradičních setkání. Mezi tato setkání lze zahrnout např. oslavy (př. Oslava založení školy), Zahradní slavnosti, akce pouze pro žáky prvních tříd a jejich rodiče, které souvisejí se školním rokem a jeho průběhem (př. Slavnost Slabikáře, Pasování prvňáčků na čtenáře a další), Vánoční jarmarky, Velikonoční jarmarky, oslava Dne matek a další.

Tyto akce pro rodiče pořádá 93, 33 % z dotázaných škol, tj. celkem 14 škol.

Učitelé si na takovýchto akcích chválí především jejich „neformální“ atmosféru. Rodiče jsou zde otevřenější. Díky tomu, že se zde neřeší prospěch, chování aj., jako na třídních schůzkách, chodí sem rodiče více uvolnění. Rodiče si na těchto akcích chválí především schopnost a ochotu učitelů, dětí a dalších osob, které tyto akce připravují. Často zde dochází ke komunikaci učitele a rodičů, která se netýká přímo žáka. Dalším kladem, který učitelé oceňují, patří ochota některých rodičů. Mezi rodiči se prý vždy najde několik, kteří, přestože o žádné plánované akci neví, neváhají a sami dopředu nabízejí své služby škole. Ostatní rodiče se účastní až tehdy, když se dozvědí o tom, že se akce bude konat.

Spolupráce na těchto akcích spočívá především v pomoci škole při její samotné přípravě. Mnoho rodičů se zapojuje formou osobní pomoci, jiní formou poskytnutí materiální či finanční pomoci. Jako osobní pomoc myslíme především účast na přípravě, tzn. např. připravit kulisy, sestavit jarmareční občůdky, připravení pódia pro vystoupení dětí aj. Materiální pomocí je především poskytnutí škole různých materiálů, ze kterých lze vyrobit potřeby nutné pro danou akci, jako jsou např. papírové kartony na kulisy, těsto na perníčky, zdobení na perníčky, přírodní materiály aj. Finanční pomocí

se myslí především poskytnutí potřebných financí pro např. zakoupení potřeb, zajištění (zaplacení) hudební aparatury aj.

Rodiče, kteří jsou ochotni účastnit se těchto příprav, od školy nic nechtějí. Většina z dotázaných rodičů je ráda, že může škole vůbec pomoci. U těchto rodičů je podle dotázaných učitelů vidět zájem nejen o své dítě, ale i o školu, ve které se jejich potomek vzdělává.

Přes mnohé klady nelze zapomenout na zápory. Tím většina dotázaných myslí především neochotu některých rodičů. Tou myslí jednak účast na setkáních a občasná pomoc při přípravě svého potomka na akci (př. vyrobení či sestavení kostýmu na představení, dovoz žáka na místo konání akce apod.). Několika učitelům vadí zklamání dětí poté, kdy vědí, že se kvůli rodičům nemohou zapojit např. do představení, ve kterém by jinak velmi rády účinkovaly.

20.2.2 Kulturní akce

Nejen pro děti jsou pořádány různé kulturní akce. Na některé akce mají přístup i rodiče, a proto bývají konány až v odpoledních či podvečerních hodinách. Tyto akce mají za cíl nejen získat určitého zážitku, ale i utužení vztahu rodičů, žáků a vyučujících.

Přestože tyto akce nejsou tak známé a ne každá škola je koná, na některých základních školách si postupně budují významné postavení mezi mimoškolními akcemi. Počet škol, které tyto akce pořádají, postupně narůstá. Kulturní akce, kterých se mohou zúčastnit i rodiče žáků, pořádá 40 % škol.

Vyučující si na těchto akcích pochvalují „neformálnost“ setkání. Rodiče se prý uvolní, nejsou tak „svázáni každodenními starostmi“ a akci si snaží co nejvíce užít. Mnozí z dotázaných rodičů se kvůli svému pracovnímu vytížení málokdy dostanou např. do divadla apod., proto jsou rádi, když škola nějaké takové akce uspořádá. Těchto akcí se zúčastňují vyučující, rodiče i děti.

Jako nevýhodu dotázaní učitelé uvádějí, že akcí se většinou účastní stejní rodiče. Mnoho z rodičů si nezúčastní ani jedné takovéto akce.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo popsat konkrétní formy spolupráce na školách různého typu.

V teoretické části jsem se zabývala školní zralostí a připraveností, školní nezralostí, vývojovými charakteristikám mladšího školního věku, možnostmi rodičů při rozhodování se, jakou školu bude jejich potomek navštěvovat, dále pak procesu zahájení školní docházky, možnostmi pedagogické a psychologické intervence na začátku školní docházky, otázkou smyslu školní docházky, možnostmi budování vztahu rodiny a školy a samotné komunikaci školy s rodiči dětí.

V praktické části jsem popsala konkrétní formy komunikace a spolupráce školy s rodiči v předškolním i mladším školním období, možnost komunikace a spolupráce školy s rodiči, frekvenci jednotlivých setkání i podobu netradičních setkání. Popsala jsem též požadavky, které jsou na rodiče kladeny jak v předškolním, tak i v mladším školním období. Podařilo se mi nastínit i prostředí, ve kterém setkávání probíhají. Zároveň jsem popsala možnost rodičů poradit se v případě jakéhokoli problému.

Průzkum jsem provedla jak na málotřídních, tak i plně organizovaných školách. Tím jsem mohla porovnat jednotlivá prostředí. Výsledky výzkumu nejsou rozděleny podle jednotlivých škol. Kvůli rozhodnutí o anonymitě mnoha učitelů jsme celou práci pojala jako souhrnné zpracování informací ze všech škol. Rodiče též vyplňovali dotazníky anonymně.

Díky této práci jsem měla možnost zjistit, jak která spolupráce vypadá a jak probíhá. Díky mnohým návštěvám na různých školách jsem si uvědomila, že každá škola se snaží upoutat pozornost co nejvíce rodičů, a každá ze škol má své vlastní prostředky, jak toho postupně docílí.

Všechny hypotézy se potvrdily. Zjistila jsem, že i málotřídní školy s rodiči spolupracují podobně, v některých případech stejně, jako plně organizované školy. Školy i rodiče jsou se stávající komunikací i spoluprací spokojeni. Co se možností spolupráce na málotřídních a plně organizovaných školách týče, zjistila jsem, že každá škola se snaží svého umístění (vesnice - město), situování i velikosti co nejvíce využít. Např. málotřídní školy mnohdy využívají toho, že se u budovy školy nachází školní pozemek či zahrada, ve které mohou pořádat různé akce. Větší plně organizované školy častěji využívají prostor budovy (chodby, učebny, tělocvičny apod.).

Jsem přesvědčena, že se tato práce může stát jakousi inspirací pro mnoho škol i zdrojem informací pro ty, kteří, mají zájem dozvědět se o této tématice více.

Díky vypracování této práce jsem měla možnost poznat situaci různých škol a získala jsem mnoho cenných informací o daném tématu.

Seznam použitých zdrojů a literatury

- Andersonová, J. *Dobry start do školy: jak můžete připravit vašemu dítěti dobrý vstup do školy*, 1. Vydání. Praha: Portál, 1993. 114 stran. ISBN 80-85282-66-6
- Bednářová, J. *Školní zralost*, 1. vydání. Brno: Computer Press, 2010. 100 stran. ISBN 978-80-251-2569-4
- Berdychová, J. *Výchova dítěte předškolního věku*, 1. vydání. Praha: Horizont, 1980. 96 stran. Přír. č. 284606 37.01
- Doležalová, E. *Hry pro rodiče s dětmi*, 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2005. 152 stran. ISBN 80-247-0991-0
- Grunelius, E., M.: *Výchova v raném dětském věku*, 1. vydání. Praha: Baltazar, 1992. 59 stran. ISBN80-900307-3-4
- Helus, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*, 2. vydání. Praha: Portál, 2009. 286 stran. ISBN 978-80-7367-628-5
- Chrástka, M. *Metody pedagogického výzkumu*, 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2007. 272 stran. ISBN 978-80-247-1369-4
- Klenková, J. *Diagnostika předškoláka*, 1. Vzdání. Brno: MC nakladatelství, 2005. 124 stran. ISBN 80-239-0082-X
- Kolláriková, Z. *Předškolní a primární pedagogika*, 1. vydání. Praha: Portál, 2001. 455 stran. ISBN 80-7178-585-7
- Kreislová, Z. *Krok za krokem 1. třídou*, 1. vydání. Praha: Grada, 2008. 168 stran. ISBN 978-80-247-2038-8
- Kropáčková, J. *Budeme mít prvňáčka: pro rodiče dětí od 5 let*, 1. vydání. Praha: Portál, 2008. 160 stran. ISBN 978-80-7367-8
- Kutálková, D. *Jak připravit dítě do 1. Třídy*, 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2005. 168 stran. ISBN 80-247-1040-4
- Langer, S. *Problémový žák na prvním stupni základní školy (školy obecné) s úvodem do problematiky školní zralosti dítěte*, 1. vydání. Hradec Králové: Kotva, 1999. 387 stran. ISBN 80-900254-5-5
- Looseová, A. J. *Grafomotorika pro děti předškolního věku*, 2. vydání. Praha: Portál, 2003. 168 stran. ISBN 80-7178-816-3
- Mertin, V. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*, 1. vydání. Praha: Portál, 2003. 232 stran. ISBN-80-7178-799-X
- Než půjdu do školy: velká knížka pro zvědavé školáky*, 1. vydání. Ostrava: Librex, 1999. 112 stran. ISBN 80-7228-112-7

- Novotná, I. *Logopedická cvičení*, 1. vydání. Brno: Computer Press, 2007. 64 stran. ISBN 978-80-251-1762-0
- Osetská, T. *Sar vaš e škola : so te džanel the so te kerel, kana džana amare čhave andre škola = Jak na školu : co vědět a dělat před a při nástupu našich dětí do školy*, 1. Vydání. Praha: Slovo 21, 2003. 40 stran
- Ovečková, V. *Grafomotorická cvičení*, 1. vydání. Brno: Computer Press, 2008. 60 stran. ISBN 978-80-251-1763-7
- Průcha, J. *Pedagogický slovník*, 4. vydání. Praha: Portál, 2003. 322 stran. ISBN 80-7178-772-8
- Šikulová, R. *Kapitoly z předškolní pedagogiky II.*, 1. vydání. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006. 135 stran. ISBN 80-7044-825-3
- Švaříček, R. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, 1. vydání. Praha: Portál, 2007. 384 stran. ISBN 978-80-7367-313-0
- UNESCO, *Efektivní učení ve škole*, 1. vydání. Praha: Portál, 2005. 145 stran. ISBN 80-7178-556-3
- Vágnerová, M. *Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících*, 1. vydání. Praha: Karolinum, 2008. 538 stran. ISBN 978-80-246-1538-7
- Vágnerová, M. *Vývojová psychologie*, 1. vydání. Praha: Karolinum, 2005. 467 stran. ISBN 80-246-0956-8
- Weberová, M. *300 her a cvičení pro úspěšný vstup do školy*, 1. vydání. Praha: Portál, 2001. 168 stran. ISBN 80-7178-512-1
- Woolfson, R. *Bystré dítě – Předškolák*, 1. vydání. Praha: Ottovo nakladatelství, 2004. ISBN 80-7360-002-1

Seznam zkratek

Aj.	A jiní
Apod.	A podobně
Č.	Číslo
Max.	Maximálně
Např.	Například
Popř.	Popřípadě
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
Př.	Příklad
Tj.	To je
Tzn.	To znamená
Tzv.	Tak zvaný
Viz.	Vizuálně
ZŠ	Základní škola

Seznam tabulek a grafů

Tab. č. 1	Četnost důvodů vyžádání si soukromého kontaktu na rodiče učitelem..	34
Tab. č. 2	Četnost využití jednotlivých forem spolupráce školami	35
Tab. č. 3	Počet třídních schůzek na základních školách	38
Tab. č. 4	Četnost nejčastějších důvodů, proč rodiče sami iniciují schůzku s učitelem	51
Tab. č. 5	Četnost obsahů při konzultacích učitele s rodiči	62
Tab. č. 6	Četnost důvodů vyhledání učitele rodiči	64
Tab. č. 7	Prostředí setkání a četnost jejich využívání	68
Tab. č. 8	Účast dotázaných rodičů na netradičních setkáních	69
Tab. č. 9	Hodnocení spolupráce s rodiči dotázanými učiteli	73
Tab. č. 10	Hodnocení a názor učitelů na spolupráci s rodiči	73
Tab. č. 11	Hodnocení dostatečnosti komunikace se školou rodiči	74
Tab. č. 12	Hodnocení přístupu učitelů ke komunikaci s rodiči	74
Tab. č. 13	Hodnocení celkové informovanosti rodičů školou	75
Graf č. 1.	Frekvence návštěv třídních schůzek rodiči	54
Graf č. 2.	Častost vyhledání učitele z důvodu individuální konzultace	55
Graf č. 3.	Frekvence kontaktu rodiny a školy prostřednictvím písemných vzkazů a dopisů (podle rodičů)	56
Graf č. 4	Častost kontaktu školy rodiči prostřednictvím telefonického kontaktu či SMS zprávy	57
Graf č. 5.	Míra návštěvnosti internetových stránek škol rodiči	58
Graf č. 6.	Frekvence možnosti získávání školního časopisu	59
Graf č. 7.	Frekvence návštěvnosti školních besídek, kulturních akcí apod. rodiči..	60
Graf č. 8.	Častost mimoškolních setkání (podle rodičů)	61

Seznam příloh

Příloha P I.	Hra Souvislosti
Příloha P II.	Hra Slovník rýmů
Příloha P III.	Cvičení pro nácvik směru psaní
Příloha P IV.	Cvičení pro nácvik konkrétních tvarů
Příloha P V.	Ukázky písemných vzkazů učitele rodičům
Příloha P VI.	Ukázka dopisu pro rodiče (pozdvánka)
Příloha P VII.	Ukázka sdělení v žákovské knížce
Příloha P VIII.	Ukázka seznamu pomůcek do první třídy
Příloha P IX.	Ukázka seznamu pomůcek, které žák dostává od základní školy

PŘÍLOHA P I.: Hra Souvislosti

Pohodlně se usadíte. Dítě bude říkat názvy věcí kolem sebe. Dospělý doplní každý název krátkým sdělením, v němž uvede nějakou souvislost s uvedeným názvem.

Například:

Stůl – jíme u něho

Hodiny – tikají, ukazují čas ručičkami

Váza – jsou v ní květiny

Knížky – čteme z nich pohádky

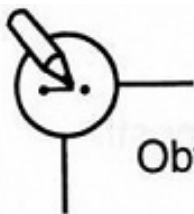
Lednice – jsou v ní potraviny, je v ní chladno

Po několika slovech se s dítětem vyměňte role. Dospělý bude pojmenovávat věci kolem sebe a dítě necht' uvádí souvislosti, které ho bezprostředně napadnou.

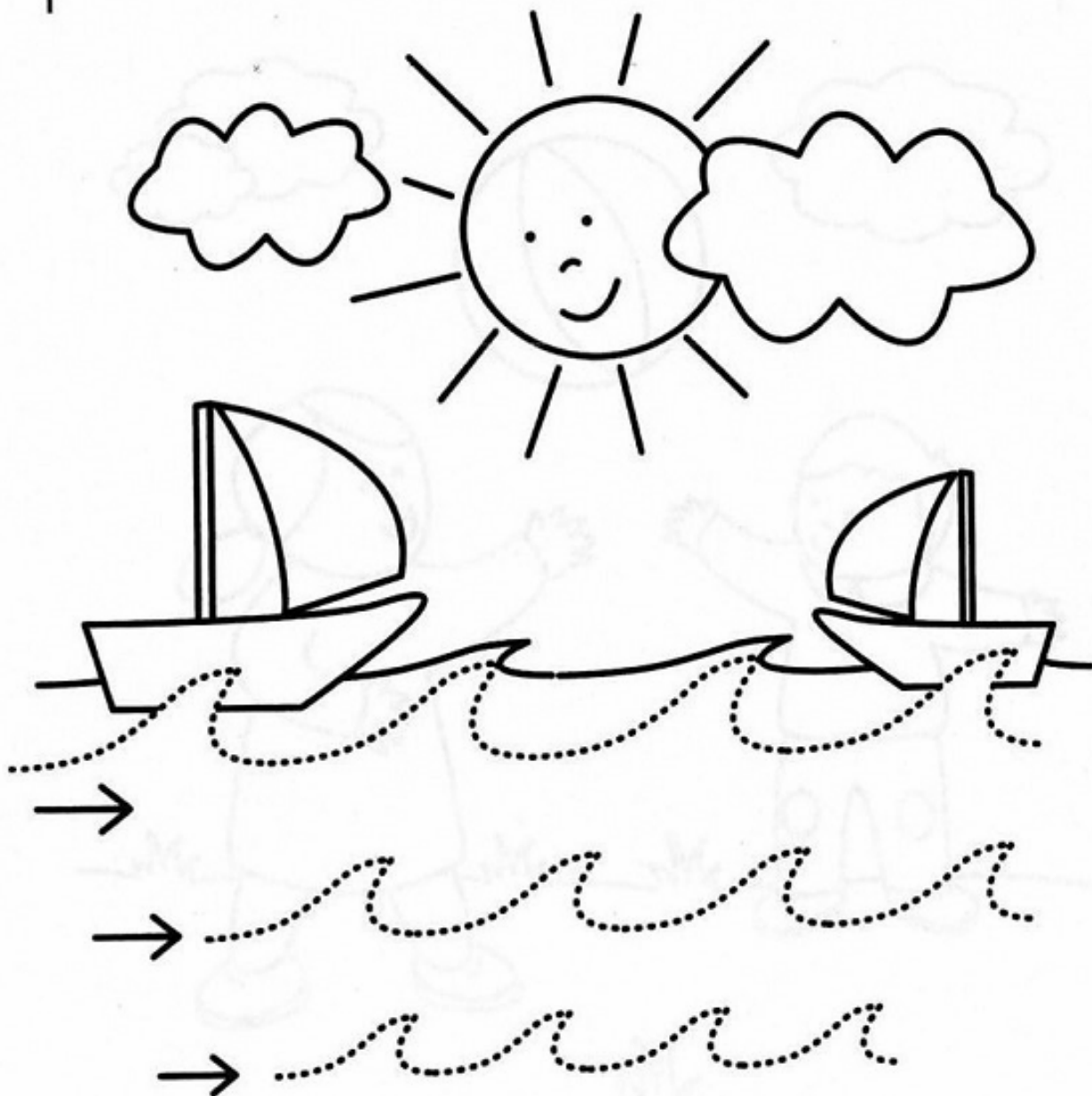
PŘÍLOHA P II.: Hra Slovník rýmů

Se starším dítětem můžete začít pracovat na slovníku rýmů. Rýmování je důležitá fonetická dovednost a založíte-li s dítětem slovník rýmů, rozšíříte tím dětský repertoár těchto slov. Podle věku a zájmu dítěte se to může stát nekončící činností. Vyrobte knížku s abecedou a mezi jednotlivými písmeny nechte dostatečný prostor pro nové rýmy. První slovo v každém rýmujícím se páru je zařazeno podle abecedy, takže slovo MAMINKA dáte mezi výrazy začínající hláskou M a slovo PRALINKA se k němu přidruží jako partner. Pro dítě je to zároveň cvičení, jak řadit slova podle abecedy.

PŘÍLOHA P III.: Cvičení pro nácvik směru psaní

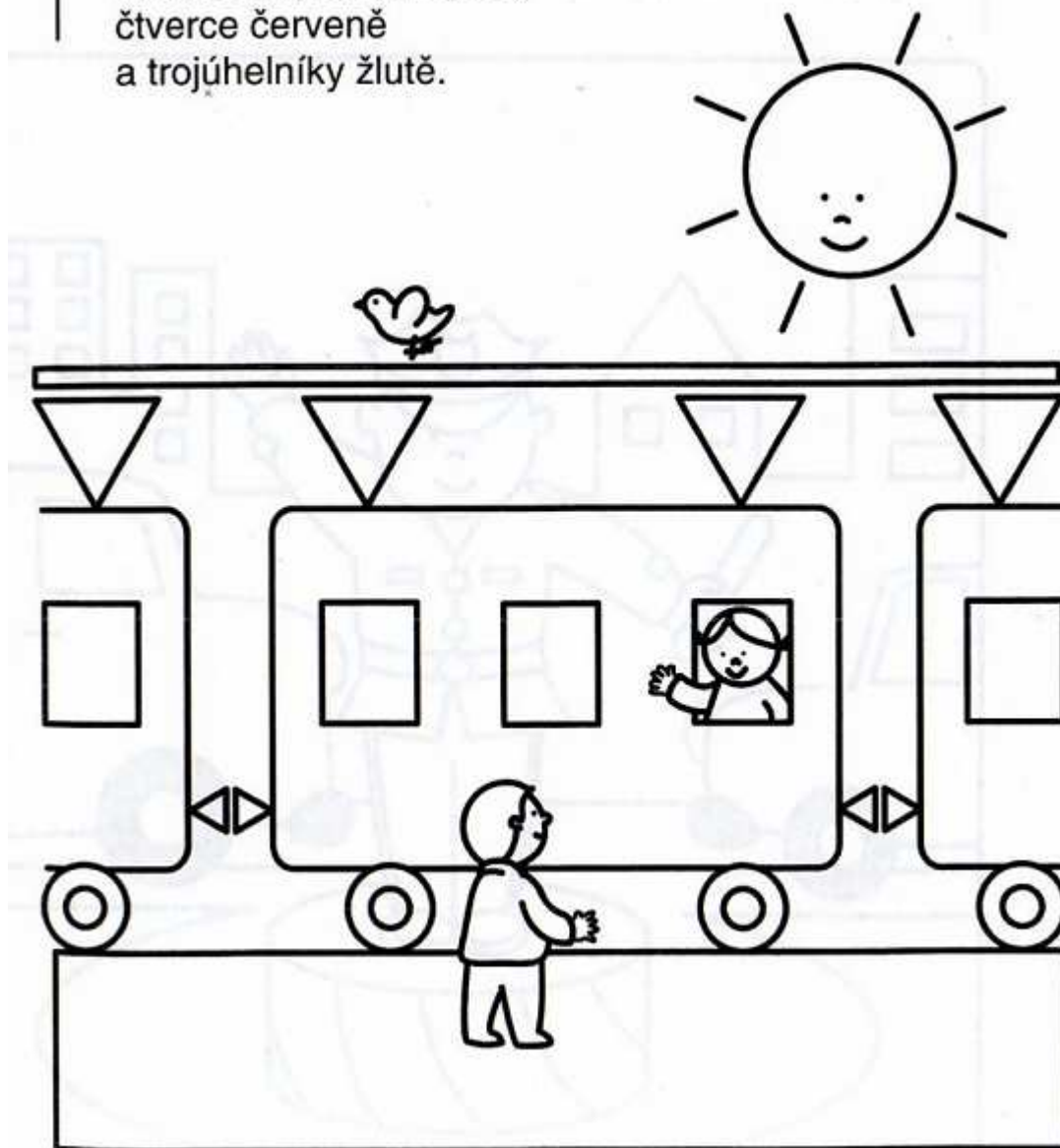
Obtáhni tečkované čáry tužkou a obrázek vybarvi.

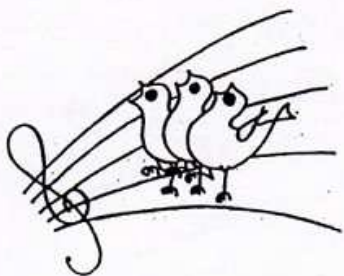
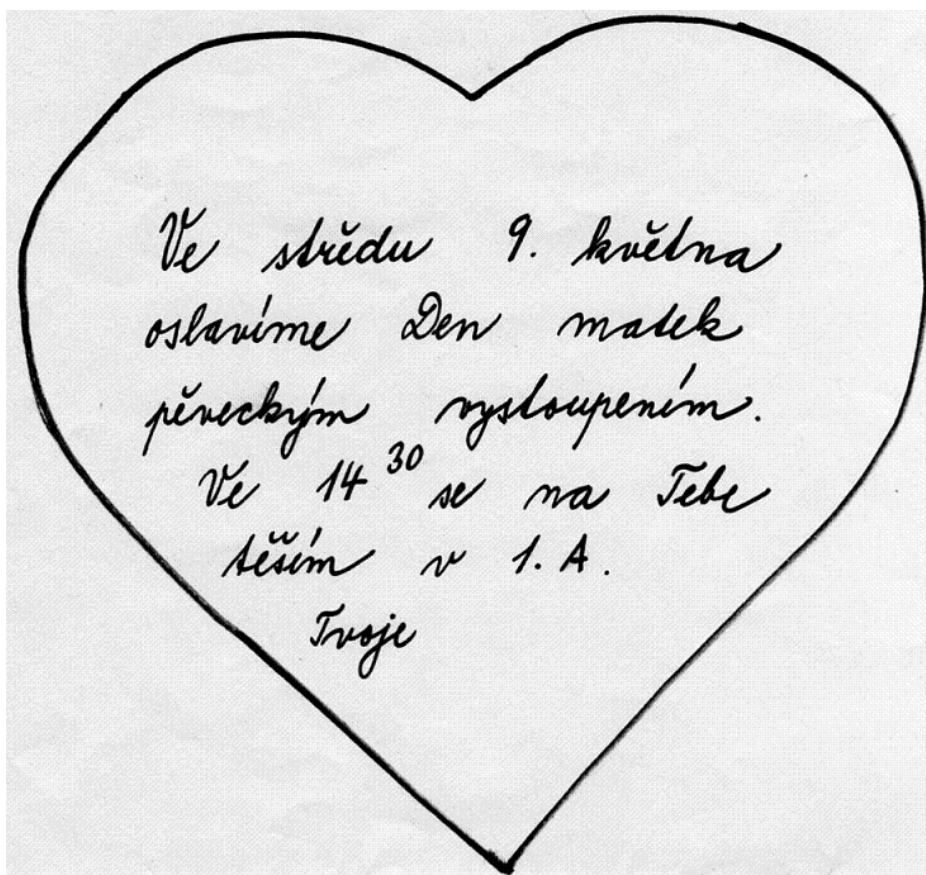
PŘÍLOHA P IV.: Cvičení pro nácvič konkrétních tvarů

Kružnice vybarvi zeleně,
čtverce červeně
a trojúhelníky žlutě.

PŘÍLOHA P V.: Ukázky písemných vzkazů učitele rodičům

Vážené rodiče,
12. června budeme
mít poslední pě-
vecký koncert
v tomto školním roce. POKUD
BUDETE MÍT ČAS, PŘIJĎTE SE PODÍVAT
NA NAŠE MALÉ UYSTOUPENÍ.
KDY: 12¹⁰
KDE: TŘÍDA 1.B

H.

PŘÍLOHA P VI.: Ukázka dopisu pro rodiče (pozvánka)

AHOJ

JAK JSME TI SLÍBILI PŘI ZÁPISU, ZVEME TEBE I TVÉ RODIČE
NA ZÁBAVNÁ ODPOLEDNE V TVÉ BUDOUCÍ ŠKOLE.

Vážení rodiče,
věřím, že využijete naší nabídku a usnadníte tím svému dítěti začátek důležité životní etapy, kterou vstup do 1.třídy určitě je. Naším (a doufám, že i vašim) cílem je, aby se budoucí školák blíže seznámil s prostředím školy i se svými budoucími spolužáky a zbavil se tak nejistoty a ostychu z neznámého. Určitě pak půjde 1.září do školy s daleko menšími obavami, než tomu často bývá.

Termíny a stručná náplň zábavných odpolední:

(dobrou náladu a v případě nepříznivého počasí přezůvky s sebou)

1.schůzka: úterý 11.5. od 16,00 hodin – **Správný školák**

třída v budově 1.stupně na náměstí

- prohlídka učebnic a pomůcek pro 1.třidu
- prohlídka budovy školy (třída, družina, WC, šatny)
- vzájemné seznámení, pravidla chování ve třídě, předběžné zjištění zájmů a koníčků, „s kterými kamarády bych chtěl být ve třídě“
- střihání, lepení, malování ve skupině i jednotlivě

2.schůzka: úterý 18.5. od 16,00 hodin – **Správný sportovec** – tělocvična školy, vchod dvorem za kostelem (obuv do tělocvičny s sebou)

- zábavná překážková dráha (obratnost, hbitost)
- co potřebujeme na cvičení, vybavení tělocvičny, nářadí
- hry v tělocvičně, popř. i na školním hřišti
- pro rodiče promítání videozáznamů z různých akcí školy, prohlídka fotokronik za poslední roky apod.

+ **Závěrečné posezení** – školní jídelna

- malé občerstvení (chování při jídle, samoobslužnost)
- setkání s budoucími „patrony“ – žáky 8.tříd
- informace pro rodiče – jaké školní potřeby a pomůcky dostanou děti 1.září ve škole
- beseda s vedením školy

Každý účastník našich zábavných odpolední obdrží na 2.schůzce symbolický klíč, kterým si 1.září „odemkne“ svou třídu.

Těšíme se na vás, tak

neváhejte a přijďte !!!

.....
třídní učitelky

.....
ředitel školy

PŘÍLOHA P VII.: Ukázka sdělení v žákovské knížce

Dne 3. 12. 09 ve 13.45hod. jdeme se ŠD na Mikulášskou nadílku do Mariánské štoly. Na *WIMMERO* vstup+nadílku vybíráme 120,-Kč. Máme zájem : ANO - **(NE)**/zaškrtněte/. Peníze nutné přinést do 10.11. Pokud se dítě nadílky nezúčastní, je nutné jej vyzvednout ze ŠD nejpozději do 13.15 hod.

Podpis rodičů: *Mary*

one
wo Dne **9. ledna 2010** / s o b o t a / chceme uspořádat již **4. ročník novoročního** turnaje ve stolním tenisu pro rodiče (+rodinné příslušníky), jejichž děti chodí do školní družiny. Turnaj by byl uspořádán dle zájmu rodičů v tělocvičně ZŠ *Wimmer* Březové Hory Příbram.
Turnaje by se zúčastnil: otec matka oba rodiče / prosíme zaškrtněte /
Máme zájem ~~ANO~~ **(NE)**

Podpis: *Mary*

St

Od

Mary

2.9. V škole se vyskytl vší.

Každý čtvrtek v měsíci říjnu od 7,30 – 7,55 h je možno nosit kaštany .(dvůr 2. stupně)

Vážení rodiče, opět se u dětí vyskytly vši. Výskyt vši je klasifikován jako infekční onemocnění a tudíž dítě, které má ve vlasech hnidy nebo vši musí zůstat po dobu léčení doma v karanténě. Dítě se může vrátit do kolektivu až po odstranění všech hnid z vlasů. Rodiče jsou povinni nahlásit toto onemocnění ve škole. Pouze tak můžeme předejít další nákaze.

Děkuji

protek 9.10 nebude šveckí krojček

Na 2.7.10. korálky a vlákna.

PŘÍLOHA P VIII.: Ukázka seznamu pomůcek do první třídy

RODIČŮM PRVNÁČKŮ

Co bude Váš prvňáček potřebovat:

- do školy
lehká školní aktovka, penál
- na tělesnou výchovu
na hřiště – tepláková (šust'áková) souprava, tričko, sportovní obuv
do tělocvičny – tričko, šortky, tenisky se světlou podrážkou (ne cvičky)
Všechny věci v látkovém sáčku nebo tašce.
- do šatny
přezůvky (bačkory) v látkovém sáčku
- na vyučování
český jazyk - desky na písmenka
matematika – desky na číslice
- na svačinu
látkový ubrousek, umělohmotná láhev, krabička z umělé hmoty
- do třídy
malý ručník

VŠECHNY OSOBNÍ VĚCI, ŠKOLNÍ POTŘEBY, UČEBNICE A PRACOVNÍ SEŠITY ŘÁDNĚ PODEPSAT !!!

ZÁKLADNÍ ŠKOLNÍ POMŮCKY DOSTANE PRVNÁČEK 1.ZÁŘÍ !!!

PŘÍLOHA P IX.: Ukázka seznamu pomůcek, které žák dostává od základní školy

balíček zdarma:

- podložka pro modelování A4 silnější
- modelína Koh-i noor 10 barev – 200g
- barvy vodové Europen velké -12 barev
- kelímek na vodu bezpečnostní s uzávěrem
- lepidlo Helkules 30g
- štětec Europen 8 - kulatý
- štětec Europen 12 - plochý
- lepidlo Instant tuhé 20g – lepící tyčinka
- nůžky Milan dětské – školní kulaté
- pastelky Koh-i-noor voskové – 12 barev
- pastelky Carioca 12 barev- trojboké + ořezávátko
- křídly Milan barevné bezprašné 12ks
- papír barevný A4 – 20ks
- pryž Milan

Škola samozřejmě poskytuje v 1.třídě zdarma také potřebné učebnice a pracovní sešity. Od MěÚ Příbram dostane každý žák na začátku školního roku dětský kufřík.

☺ **TĚŠÍME SE NA TEBE V 1.TŘÍDĚ** ☺

NAŠE ŠKOLA JAKO MÍSTO SETKÁVÁNÍ

PŘI UČENÍ, ZÁBAVĚ A SPORTOVÁNÍ

ABSTRAKT

Diplomová práce „Spolupráce školy s rodiči začínajících školní docházku“ popisuje konkrétní formy komunikace a spolupráce školy s rodiči dětí zahajujících školní docházku.

Teoretické část je zaměřena na žáka prvního ročníku, školní zralost a připravenost, školní nezralost, zahájení školné docházky a vztah rodiny se školou.

Praktická část se soustředí na konkrétní formy komunikace a spolupráce školy s rodiči, mírou využití této spolupráce a obsahem konkrétních forem spolupráce. Dále je v ní zařazen popis spolupráce školy s rodiči předškolních dětí. Tato diplomová práce popisuje také konkrétní požadavky školy na rodiče.

Klíčová slova: formy komunikace, formy spolupráce, školní zralost, žák prvního ročníku základní školy, vztah rodiny se školou

ABSTRACT

This thesis „Cooperation of the school with parents of children who are beginning school attendance“ describes concrete forms of communication and cooperation of the school with parents of children who are beginning school attendance.

The theoretical part is focused on scholar of freshman class, focused on school maturity and readiness, school immaturity, initiation of school attendance and affinity of family with school.

The practical part is focused on concrete forms of communication and cooperation of the school with parents, usage rate of this cooperation and content of concrete forms of cooperation. There are also describes cooperation of the school with parents of children of preschool age. This thesis describes concrete requirements on the parents.

Key words: forms of communication, forms of cooperation, school maturity, children who are beginning school attendance, of family with school